SOLIS

Ang Daan Tungo sa Hinaharap

Balangkas ng isang kaayusang panlipunan na kayang magpasan

System of Learning, Integrity & Sustainability

SOLIS

SOLIS — Ang daan tungo sa hinaharap
Edisyong klasiko · Filipino · Oktubre 2026

Lisensiya: CC BY-SA 4.0 (creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0). Maaari mong kopyahin, ibahagi, isalin at baguhin ang akdang ito, basta't banggitin mo ang "SOLIS — Ang daan tungo sa hinaharap" kasama ang link at ibahagi ang iyong mga pagbabago sa ilalim ng parehong lisensiya.

Basahin online at ipasa sa iba: xfuturex.netlify.app/tl

Binagong edisyon, na inisip at isinulat ng isang tao at binago sa tulong ng artipisyal na intelihensiya. Sinuri ng may-akda ang bawat salita, at siya ang may pananagutan dito. Isinalin ang saling ito mula sa orihinal na Aleman sa tulong ng artipisyal na intelihensiya at hindi pa nasusuri ng mga katutubong tagapagsalita.

NILALAMAN

Labing-apat na kabanata

01 **PUNDASYON** 6
Ang patay na dulo ng mga itinatag na kaayusan 8
Ang sangkatauhan sa sangandaan 10
Ang limang etikal na saligan 12
Ang makitid na ubod at ang malawak na kalayaan 16
Pamamaraan at pagkakabuo ng akda 17

02 **LIPUNAN AT ANG KAAYUSAN NG KAPANGYARIHAN** 20
Mga saligang karapatan at ang pagtitimbang sa pagitan nila 21
Ang kaayusan ng kapangyarihan: ang Singsing 23
Publiko, media at ang kapangyarihang magtakda ng kahulugan 33
Kung paano nagbabago ang kaayusan 37

03 **BATAS AT KATARUNGAN** 39
Ang dobleng istruktura ng etika at batas 40
Isang batas na nauunawaan ng lahat 41
Ang mga hangganan ng paghihiganti 42
Ang katarungang nagpapanumbalik 42
Ang patas na paglilitis at ang pagkakapantay-pantay sa harap ng batas 44
Ang bukas na paghuhukom tungkol sa mga saligan 44
Ang alitan sa pagitan ng mga mamamayan 45
Sino ang naghuhukom 46
Ang hangganan ng pamimilit 47

04 **SEGURIDAD, DEPENSA AT KAPAYAPAAN** 48
Sino ang may hawak ng espada 49
Ang nakasingsing na aparato ng dahas 50
Panloob na seguridad nang walang estadong pulis 51
Ang eksepsiyong tinatapos ang sarili 52
Panlabas na depensa nang walang pananalakay 53

Depensa ng Daigdig at proteksiyong sibil 54
Ang kapayapaan bilang masigasig na gawain 55

05 **EKONOMIYA AT LIKAS NA YAMAN** 57
Pag-aari at mga yamang panlahat 58
Batayang panustos at puntos ng halaga 61
Mga negosyo, kapital at inobasyon 70
Trabaho at ambag 73
Katarungan sa paghahati 75
Seguridad sa pagtanda 77
Ekonomiyang paikot at enerhiya 80
Pandaigdigang pagtutulungang pang-ekonomiya 81

06 **PLANETA, EKOLOHIYA AT PANUNUMBALIK** 84
Ang mga hangganan ng planeta 85
Panunumbalik sa halip na basta pag-iingat 86
Ang saradong siklo 87
Ang karapatan ng buhay na daigdig 88
Agrikultura at pagkain 89
Enerhiya at ang mahabang hinaharap 89

07 **EDUKASYON AT KAALAMAN** 91
Edukasyon bilang karapatan at pundasyon 92
Panghabambuhay na pag-aaral 94
Akses sa kaalaman at transparency 96
Pagkamalikhain at mapanuring pag-iisip 97
Edukasyong etikal 99
Mga pandaigdigang lambat ng kaalaman 101

08 **KALUSUGAN AT KAPAKANAN** 103
Pangangalagang pangkalusugan para sa lahat 104
Pag-iwas sa halip na pagkukumpuni 106
Kalusugan ng isip 107
Kalusugang panlipunan at pamayanan 109
Mga digital na sistemang pangkalusugan 110
Mga pandaigdigang lambat pangkalusugan 112
Pagtanda at pamamaalam 113

09 **KULTURA AT KAHULUGAN** 115
Ang kultura bilang buhay na pamana 116
Sining, musika at panitikan 117
Espiritwalidad at pilosopiya 119
Mga ritwal at sama-samang karanasan 120
Paglikha ng kahulugan at personal na kaganapan 122
Saya ng buhay at katatawanan 123
Pandaigdigang palitang pangkultura 124
Kalayaan ng kultura at gumagalaw na pagkakakilanlan 125

10 TEKNOLOHIYA, ARTIPISYAL NA INTELIHENSIYA AT HINAHARAP 128
Pananaliksik sa hinaharap at pagpaplano ng senaryo 129
Teknolohiya bilang kasangkapan 131
Artipisyal na intelihensiya at sangkatauhan 132
Ang digital na yamang panlahat 134
Transhumanismo at kamalayan 136
Pananaliksik sa kalawakan at etikang interplanetaryo 138
Pamamahala sa panganib at sakuna 139
Ang lugar ng sangkatauhan sa sansinukob 141

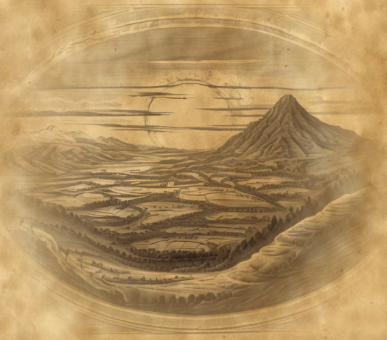
11 MGA BATA AT PAMILYA 143
Pagsilang at maagang pagkabata 144
Edukasyon at pagpapaunlad 146
Mga anyo ng pamilya 147
Mga ligtas na espasyo at paglago ng damdamin 150
Kabataan, pagkakakilanlan at pagtuklas sa sarili 151

12 PAGSASAKATUPARAN AT PAGLIPAT 154
Ang landas mula sa umiiral tungo sa SOLIS 155
Mga yugto ng transpormasyon 157
Mga kalahok, papel at pagtutol 159
Ano ang mangyayari sa lumang yaman 162
Komunikasyon at panghihikayat 164
Pandaigdigang pagpapalaganap at pag-aangkop 166
Kung paano masusukat ang landas 167

13 KAAYUSANG PANDAIGDIG: ANG SOLIS SA PAGITAN NG MGA BAYAN 169
Ang Singsing sa antas ng planeta 170
Ang pamplanetang nagtatagumpay lamang nang sama-sama 171
Pandaigdigang katarungan 172
Pagkakabilang at paglipat ng tirahan 172
Pananatiling buhay sa isang halo-halong mundo 174
Isang nagkakaisa ngunit hindi magkakatulad na sangkatauhan 175

14 BUOD AT PAGTANAW SA HINAHARAP 176
Ang limang saligan sa isang tingin 177
Ang mga bahagi sa isang tingin 179
Kung bakit kailangan ang SOLIS 182
Ang dakilang pangarap 184
Ang panawagan sa sangkatauhan 185
Pangwakas na salita 187

01

PUNDASYON

Sipin mong nakatayo ka sa isang mataas na talampas. Sa harap mo ay lumalatag ang isang malawak na tanawin, at sa lahat ng direksiyon ay may mga daang matagal nang nalakaran: ang malapad na lansangan ng kapitalismo, ang makitid na landas ng sosyalismo, ang paliko-liko at mala-mosaikong mga landas ng demokrasya, ang mabatong mga ruta ng martsa ng mga awtokrasya. Bawat isa sa mga daang ito ay may bakas ng mga paa ng buong salinlahi, bawat isa ay may sariling kasaysayan. At bawat isa sa kanila, kung titingnan mo nang mabuti, ay nagtatapos sa iisang pader.

Ramdam natin ang pader na ito, kahit hindi natin ito pinapangalanan. Ramdam natin ito sa mga ulat tungkol sa klima na sunud-sunod na dumarating, sa mga nasusunog na kagubatan at sa mga dagat na labis na umiinit. Nakikita natin ito sa agwat ng mayaman at mahirap na lalo pang bumubuka sa bawat krisis, at sa mga hindi nakikita na wala nang puwang sa mundo ng trabaho. Nararanasan natin ito sa mga demokrasyang umuuga at sa mga awtokrasyang lumalakas dahil gumuho na ang tiwala. At naaamoy natin ito sa digital na ulap ng walang katapusang mga abiso, sa mga algorithm na lumalamon sa ating oras, gumagabay sa ating mga isip at unti-unting nagpapagutay sa ating pagkatao.

Ang aklat na ito ay pagtatangkang gumuhit ng isang daan na hindi nagtatapos sa pader na iyon. SOLIS ang tawag dito, at hindi ito plataporma ng partido, hindi relihiyon at hindi estado. Ito ay balangkas ng isang kaayusang panlipunan na makatatagal sa mga kalagayan ng siglong ito: isang kaayusang nananatiling makatarungan kahit nagkakamali ang mga taong nasa loob nito, na lumalabas na mas malakas mula sa mga krisis at kayang iwasto

ang sarili. Bago magsimula ang balangkas, kailangang maging malinaw kung bakit ito kailangan.

Ang Patay na Dulo ng mga Itinatag na Kaayusan

Sa takbo ng kasaysayan nito, nakalikha ang sangkatauhan ng ilang malalaking balangkas ng kaayusan, at bawat isa sa kanila ay may tunay na naiambag.

Pinakawalan ng kapitalismo ang kasaganaan at ang kakayahang lumikha sa sukat na walang kapantay. Kasabay nito, dinambong nito ang likas na mga batayan ng buhay at hinati ang mga lipunan. Sineryoso ng sosyalismo ang pangako ng pagkakapantay-pantay, at sa tunay nitong anyo ay sinakal nito ang kalayaan at ang diwa ng paglikha. Binigyan ng demokrasya ng tinig ang mga tao, at umaabot ito sa hangganan kung saan ang maraming tinig ay nagiging ingay na walang direksiyon, na kulang sa mga mekanismo ng pagwawasto sa sarili. Ipinakita ng awtokrasya ang pagiging desidido at ang kaayusan, kapalit ng dangal at ng malikhaing lakas na kung wala ay walang lipunang nananatiling buhay.

Wala sa mga balangkas na ito ang basta mali. Bawat isa ay umabot sa isang panloob na hangganan na hindi nito malalampasan sa sarili nitong lohika. At ang mga hangganang ito ay lumilitaw nang ganito katalas ngayon dahil ang mga kalagayang pinagmulan ng mga kaayusang iyon ay lubos nang nagbago. Ang malalaking hamon ng kasalukuyan ay hindi na pambansa, hindi

na hiwa-hiwalay at hindi na mabagal. Ang pagbabago ng klima, ang pagtitipon ng yaman sa iilan, ang malawakang pagbabagong dulot ng digital na teknolohiya at ang pagguho ng iisang ugnayan sa katotohanan ay magkakaugnay. Pinalalakas nila ang isa't isa at mas mabilis silang umuusad kaysa kayang tugunan ng mga itinatag na institusyon. Ang kaayusang binuo para sa mas mabagal at mas hiwalay na mundo ay hindi na mapagkakatiwalaang makapamahala sa isang magkakaugnay at bumibilis na mundo. Hindi tayo humaharap sa isang sirang ngipin ng gulong na mapapalitan. Humaharap tayo sa isang makinang ang disenyo ay hindi na akma sa mga kalagayan.

Sa ganitong konteksto, hindi itinuturing ng SOLIS ang sarili bilang isa pang ideolohiya. Ito ang tugon sa isang mahinahong pagsusuri ng kung ano ang kulang, at ang tugong ito ay mauuwi sa apat na pangangailangan.

Una, kailangan ang isang kaayusang nagbabalanse sa tao, sa planeta at sa teknolohiya, sa halip na ipailalim ang isa sa iba: hindi ang tao sa ibabaw ng kalikasan, hindi ang makina sa ibabaw ng tao, at hindi ang ekonomiya sa ibabaw ng lahat. Ikalawa, kailangan ang isang kaayusang hindi nagpapalaki ng panandaliang tubo kundi nakatuon sa pagtatagal, sa katatagan at sa sama-samang kapakanan. Ang paglagong umuubos sa mga batayan ng sarili nitong posibilidad ay hindi pag-unlad. Ikatlo, kailangan ang isang kaayusang nagtataguyod ng imbensiyon nang hindi isinasakripisyo ang mga etikal nitong hangganan. Inilalagay nito ang pinakamakapangyarihang mga kasangkapan ng kasalukuyan, mula artipisyal na intelihensiya hanggang inhinyeriyang henetiko, sa paglilingkod sa tao, sa halip na isuko ang tao sa mga ito. Ikaapat, kailangan ang isang kaayusang pinagsasama ang kakayahan at ang budhi, hindi sa pamamagitan ng pamimilit, pera o pag-iipon

ng kapangyarihan, kundi sa pamamagitan ng kahulugan at iisang direksiyon. Ang pinakamalalalim na pagbabago sa kasaysayan ay hindi kailanman puro teknikal. Lagi rin silang mga kilusang pangkultura at etikal.

Madaling tumutol na utopiko ang ganitong balangkas. Ngunit hindi ito nakasandig sa pag-aakalang may mas mabuting sangkatauhan. Nakasandig ito sa pagkaunawa na ang pagpapatuloy sa dating gawi ang siyang tunay na malabong mangyari. Sa isang mundong iisa ang kapalarang ekolohikal, teknolohikal at heopolitikal, ang pagpapatuloy ng umiiral ay hindi ligtas na pagpipilian kundi ang pinakamapanganib sa lahat. Itinatayo ng SOLIS ang sarili sa matitibay na bahagi ng karanasan ng tao, sa kakayahang lumikha, sa lalim ng etika at sa kakayahang mag-isip nang lampas sa sariling kagyat na kapakanan, at pinagbubuklod ang mga ito sa isang kaayusang kayang magpasan.

ANG SANGKATAUHAN SA SANGANDAAN

Kailanman ay hindi pa nagkaroon ang sangkatauhan ng ganito kalaking kapangyarihan sa sarili nitong kapalaran. Kaya nating baguhin ang mga gene, lisanin ang planeta, gawing iisang pag-uusap ang buong mundo, at gamitin o wasakin ang mga likas na yaman sa lawak na hindi maisip ilang dekada pa lamang ang nakararaan. At kailanman ay hindi pa tayo napakalapit sa bangin, sapagkat ang kapangyarihang nakamit natin ay hindi sinabayan ng paglago ng karunungan, ng pag-iingat at ng malasakit sa kapwa. Kaya ang pag-abot ng mga itinatag na kaayusan sa kanilang

hangganan ay hindi abstraktong diyagnosis. Makikita ito sa ilang sabay-sabay na krisis na bawat isa ay mabigat na sa sarili, at sa pagkakaugnay lamang nila lumilitaw ang tunay na larawan.

Ang krisis na ekolohikal ang pinakapundamental, dahil sinasaklaw nito ang materyal na saligan ng bawat lipunan. Ang paraan ng ekonomiya na umuubos ng likas na yaman nang mas mabilis kaysa sa kanilang panunumbalik, at itinuturing ang katatagan ng klima na libreng pamana, ay sumisira sa mga kondisyon ng sarili nitong pagpapatuloy. Walang kasaganaan at walang pag-unlad ang matatag na matitiyak sa isang planetang nawalan ng balanse. Ang krisis na panlipunan ay makikita sa pagtitipon ng yaman at pagkakataon sa iilan na umuuka sa pagkakabuklod ng mga lipunan. Kung saan masyadong lumalawak ang agwat ng pakikilahok at pagkakatiwalag, nawawalan ng nararanasang batayan ang pangako ng pagkakapantay-pantay sa harap ng batas, at kasama nito ang tiwalang nagpapasan sa bawat kaayusan. Ang krisis na teknolohikal ay may sariling uri, dahil hindi lamang nito binabago ang mga kasangkapan kundi ang tao mismo. Ang mga digital na sistema ngayon ang nagtatakda kung ano ang napapansin ng mga tao, kung paano sila humahatol at kung saan nila itinutuon ang kanilang atensiyon. Kung saan nagsisilbi lamang ang mga sistemang ito sa pagkakakitaan mula sa atensiyon, umuusbong ang isang tahimik na pagmamaneho na nakatatakas sa malay na kontrol.

Ang krisis na pampulitika ay bunga ng mga nauna. Kung saan hindi na kaya ng mga institusyon ang mga problema, naglalaho ang tiwala. Kung saan naglalaho ang tiwala, lumalakas ang mga simpleng sagot na hindi lumulutas sa mahihirap na kalagayan kundi nagtatago sa mga ito. Umuuga ang matatatag

na demokrasya, at nagiging kaakit-akit ang mga modelong awtoritaryo dahil nangangako sila ng kakayahang kumilos. Sa huli, ang krisis ng kahulugan ang pinakamahirap makita ngunit ang may pinakamalalim na epekto. Ang kaayusang tumitingin sa tao pangunahin bilang mamimili, lakas-paggawa at datos ay nag-iiwan ng isang tanong na hindi mapatatahimik: para saan ang lahat ng ito. Hindi na natin alam kung ano ang sapat, kung ano ang mabuti at kung ano ang ibig sabihin ng "tayo". Pinapalitan ng pagkonsumo ang kahulugan, pinapalitan ng libangan ang tunay na pagharap sa mga tanong, pinapalitan ng kahusayan ang pagkatao. Kung walang matibay na sagot sa tanong ng kahulugan, gumuguho ang panloob na tibay na pinagkukunan ng mga lipunan ng kanilang lakas na tumindig.

Hindi malulutas ang mga krisis na ito nang isa-isa o sunud-sunod, dahil nakasalalay ang bawat isa sa iba. Dito mismo nakaugat ang dahilan ng isang balangkas na buo at iisa: ang kaayusang tumitingin sa ekolohiya, ekonomiya, batas, edukasyon, kultura at teknolohiya bilang magkakahiwalay na sangay ay mabibigo sa mga pinagdugtungan, kung saan naroroon ang tunay na mga problema. Kaya hindi nagsisimula ang SOLIS sa iisang reporma kundi sa kabuuang ugnayan.

Ang Limang Etikal na Saligan

Bawat pangmatagalang kaayusan ay nangangailangan ng pundasyong mas malalim kaysa sa mga batas, teknolohiya at institusyon nito, sapagkat nagbabago ang mga ito habang ang

pundasyon ay kailangang patuloy na magpasan. Hindi ito gawa sa semento, hindi sa pera at hindi sa kapangyarihan, kundi sa mga pagpapahalaga. Sa SOLIS, lima ang mga saligang ito. Hindi sila inilalahad dito bilang pahayag ng pananampalataya kundi bilang mga prinsipyong may bisa: bawat isa sa kanila ay nagsasara ng pinto sa ilang uri ng kaayusan at may kaakibat na tiyak na mga bunga sa mga institusyon.

◆ Ang Dangal ng Tao

Nasa gitna ang tao bilang halaga sa kanyang sarili, hindi bilang kasangkapan: anuman ang pinagmulan, kasarian, edad, paniniwala o kakayahang magtrabaho. Hindi ibig sabihin nito na pare-pareho ang lahat ng tao, ngunit pantay-pantay sila sa halaga. Ang kaayusang sineseryoso ang prinsipyong ito ay hindi maaaring hatiin ang mga tao sa may silbi at walang silbi, at hindi maaaring pabayaan ang sinuman dahil itinuturing siyang hindi produktibo. Ang isang siyamnapung taong gulang na babaeng may demensya ay hindi pasanin. Bahagi siya ng pamayanan na may karapatan sa pag-aalaga. Ang isang refugee ay hindi gastusin. Isa siyang tao na may kasaysayan, sakit at pag-asa. Ang bunga nito sa mga institusyon ay isang batayang panustos na hindi nakasalalay sa kasaysayan ng trabaho, at isang batas na nagtatanggol sa mahina gaya ng pagtatanggol nito sa malakas.

◆ Ang Balanse ng Indibidwal at Pamayanan

Ang tao ay hindi isang nag-iisang mandirigma at hindi rin isang bahagi lamang ng kolektibo. Siya ay isang panlipunang indibidwal na nangangailangan ng kalayaan upang lumago at ng pamayanan upang umunlad. Nagtatapos ang kalayaan ng isa

kung saan winawasak nito ang kapakanan ng pamayanan. Ang kapakanan ng pamayanan ay hindi maaaring itakda sa paraang dinudurog nito ang dangal ng isa. Ang balanseng ito ay hindi isang kalagayan kundi isang buhay na sayaw na kailangang paulit-ulit na timbangin. Nangangailangan ito ng mga institusyong gumagawa mismo ng pagtitimbang na ito, sa halip na magpasya sa iisang panig lamang. Hindi maaaring iwasan ng isang negosyo ang mga pamantayang pangkapaligiran para kumita nang higit sa maikling panahon, dahil napipinsala nito ang pamayanan. Ngunit hindi rin maaaring magpasya ang pamayanan kung ano ang mabuti para sa lahat nang hindi isinasangkot ang mga tao, nang walang pakikilahok, diyalogo at paggalang.

◆ Ang Pananagutan sa Planeta

Ang Daigdig ay hindi tanawin sa likod ng entablado at hindi bodega ng hilaw na materyales. Ito ang buhay na daigdig na sinasandalan ng bawat lipunan: isang sistemang may buhay na hindi natin pinaghaharian kundi kinabibilangan natin. Mula rito nagmumula ang tungkulin sa isang paggamit na nagpapahintulot ng panunumbalik, sa pinakamataas na pag-iingat sa anumang panghihimasok sa mga ekosistema, at sa pangangalaga sa mga likas na saligan bilang pangunahing gawain at hindi bilang pangalawang usapin. Ang prinsipyong ito ay hindi moral na dagdag kundi kondisyon ng pananatiling buhay: walang sistema, walang kasaganaan at walang pag-unlad ang mananatili sa isang planetang naghihingalo. Ito ang dahilan kung bakit sa SOLIS ay hindi maaaring angkinin nang pribado ang mga likas na saligan, at kung bakit may sariling tinig ang buhay na daigdig sa mga pasya ng kaayusan.

◆ Ang Pagtataguyod ng Kaalaman at Karunungan

Hindi ibinabatay ng SOLIS ang mga pasya nito sa kapangyarihan, pera o ideolohiya, kundi sa pinakamahusay na kaalamang makukuha, kaakibat ng etikal na paghatol. Ang kaalamang walang etika ay maaaring makasira, ang kapangyarihang walang kaalaman ay bulag. Sa pagsasanib lamang nila ito nagkakaroon ng tibay. Mula rito nagmumula ang tungkulin sa tuloy-tuloy na pananaliksik, sa kakayahang masuri ang mga palagay at sa bukas na akses sa kaalaman. At mula rito nagmumula ang pagkaunawa na hindi sapat ang talino lamang. Kailangan ang malayong pananaw na isinasaalang-alang ang mga bunga sa loob ng maraming salinlahi, at ang kababaang-loob na tanggaping maaaring mali ang sarili. Ang dalawang ito nang magkasama ang tinatawag nating karunungan.

◆ Ang Pangmatagalang Katatagan

Ang halaga ng isang kaayusan ay hindi napatutunayan sa panahon ng katahimikan kundi sa panahon ng krisis. Kaya itinayo ang SOLIS para sa katatagan. Natututo ito, dahil kaya nitong iwasto ang sarili. Malakas ito, dahil desentralisado ang pagkakaayos nito. At naaangkop ito sa pagbabago, dahil sineseryoso nito ang puna. Isang sistemang pangkalusugan na nakaliligtas sa isang salot nang hindi bumabagsak. Isang grid ng enerhiya na sinasalo ng ibang bahagi ang pagkasira ng isa. Isang publikong nakakikilala ng kasinungalingan bago pa ito tumalab. Ganyan ang anyo ng katatagan. Sa isang hinaharap na hinuhubog ng mga kawalang-katiyakang ekolohikal, heopolitikal at teknolohikal, ang kaayusang ito ay hindi lamang dapat makaraos. Dapat itong lumabas mula sa pasakit na mas malakas kaysa dati.

Ang limang saligang ito ang panukat na mapagtitimbangan ng bawat susunod na kabanata. Sila ang kompas na nagtuturo ng direksiyon sa bawat pasya, at sila rin ang kondisyon upang ang maraming hiwa-hiwalay na tuntunin ay maging isang kaayusan at hindi tagpi-tagping gawa. At higit pa sila sa mga tuntunin para sa mga institusyon. Isa rin silang saloobin na maaaring kalakihan ng mga tao: paggalang sa lahat ng buhay, katapatan sa salita at gawa, pananagutan sa sariling mga kilos, pangangalaga sa mahihina, at pagkilala sa kalayaan ng iba bilang kondisyon ng sariling kalayaan. Hindi tayo nagtatayo ng bahay na baraha. Nagtatayo tayo ng pundasyong dapat pang magpasan sa loob ng isandaan at limandaang taon: isang buhay na sistemang kayang lumago, matuto, mabigo, magpanibago at paulit-ulit na bumangon.

Ang Makitid na Ubod at ang Malawak na Kalayaan

May isang maling akala na kailangang alisin mula pa sa simula. Ang pagkakasandig ng SOLIS sa limang saligang hindi maaaring pagtawaran ay hindi nangangahulugang itinatakda nito sa tao kung saan binubuo ang mabuti niyang buhay. Ang mga saligan ay isang makitid at matibay na ubod. Sa ibabaw nito ay may malawak na kalayaan. Kung ano ang kahulugan, kaligayahan at kaganapan, at kung aling mga landas ang patungo sa mga ito, ay hindi itinatakda ng kaayusan kundi ng bawat tao at bawat pamayanan para sa kanilang sarili. Ang kaayusang magtatakda rin nito ay hindi na magiging balangkas kundi isang pananaw

sa mundo na itinataas ang sarili bilang batas. Kaya mahigpit na pinaghihiwalay ng SOLIS ang para sa lahat at ang pag-aari ng bawat isa: isang makitid na sahig ng hindi maaaring pagtawaran, at sa ibabaw nito ang lawak ng pagkakaiba-iba. Bumabalik ang paghihiwalay na ito sa buong akda, mula sa kultura hanggang sa kaayusang pandaigdig, at ito ang dahilan kung bakit hindi kinatatakutan ng SOLIS ang pagkakaiba-iba kundi kailangan ito.

PAMAMARAAN AT PAGKAKABUO NG AKDA

Ang hangarin ng akdang ito ay nangangailangan ng tiyak na pamamaraan, at makabuluhang ilahad ito bago isa-isahin ang bawat larangan.

Ang unang pasya ay ang pag-uugnay ng prinsipyo at institusyon. Ang pagpapahalagang hindi isinasalin sa isang tuntuning masusuri, sa isang proseso o sa isang institusyon ay nananatiling walang bunga. Kaya hindi nasisiyahan ang akdang ito sa paglalarawan lamang ng mga kanais-nais na kalagayan. Pinapangalanan nito, hangga't kaya, ang mga mekanismong nagpapanatili sa mga ito, lalo na para sa pagkakataong may ilang kalahok na magtatangkang samantalahin ang kaayusan. Kaya saanman ipinakikilala ang isang prinsipyo, laging dapat itanong kung paano ito tinitiyak. Ang ikalawang pasya ay ang paglalapat ng kaayusan sa sarili nito. Ang pinakamahirap na tanong ng bawat kaayusang panlipunan ay hindi kung paano nito pinamamahalaan ang mga mamamayan, kundi kung paano nito nililimitahan ang sarili nitong kapangyarihan. Hindi ito sinasagot ng SOLIS sa

pamamagitan ng isang pinakamataas na lupon ng kontrol na mananatili mismong walang kontrol. Inilalapat nito ang parehong mga prinsipyo sa sarili nitong mga institusyon: transparency, paghahati ng kapangyarihan, pananagutan sa mamamayan, proteksiyon laban sa pag-agaw. Ang kaisipang ito ang nagpapasan sa kabanata tungkol sa kaayusan ng kapangyarihan at bumabalik sa buong akda. Ang ikatlong pasya ay ang katapatan sa sariling balangkas. Kung saan ang isang solusyon ay paglapit lamang, sinasabi ito ng akda. Kung saan maaaring mabigo ang isang landas, pinapangalanan nito ang panganib.

Sa saligang ito lumalatag ang pagkakabuo ng akda. Inilalatag ng unang kabanatang ito ang etikal na pundasyon. Binabalangkas ng ikalawa ang kaayusan ng kapangyarihan: ang mga saligang karapatan, ang Singsing ng mga institusyon at ang publiko. Ang ikatlo ay tungkol sa batas, ang ikaapat sa seguridad, depensa at kapayapaan, ang ikalima sa ekonomiya at likas na yaman, ang ikaanim sa planeta. Susunod ang edukasyon at kaalaman, kalusugan at kapakanan, kultura at kahulugan, gayundin ang teknolohiya, artipisyal na intelihensiya at ang lugar ng sangkatauhan sa mas malawak na kabuuan. Ang ikalabing-isang kabanata ay para sa mga bata at pamilya bilang pundasyong sinasandalan ng bawat pangmatagalang pagbabago, ang ikalabindalawa sa landas mula sa umiiral tungo sa kaayusang ito, ang ikalabintatlo sa ugnayan ng SOLIS sa mundo. Isang pangwakas na kabanata ang nagbubuod sa mga saligan at bahagi at tumatanaw sa hinaharap.

Sa mga kabanata dalawa hanggang labintatlo ay may isang babaeng nagngangalang Mara. Gawa-gawa lamang siya, gayundin ang lungsod sa tabi ng ilog na kanyang tinitirhan. Ngunit ang lahat ng nangyayari sa kanya ay eksaktong ang binabalangkas ng

aklat na ito. Kaya siya naroroon sa simula ng bawat kabanata: upang hindi lamang maunawaan ang kaayusan kundi makita rin ito.

Nakasandig sa isa't isa ang mga larangan, ngunit bawat isa ay mauunawaan din nang mag-isa, kaya maaaring basahin ang akda mula simula hanggang wakas o tuklasin ito ayon sa pinipiling bahagi. Hindi lahat ng tao ay nag-iisip sa iisang pagkakasunod: may dumarating sa pamamagitan ng kalikasan, may sa pamamagitan ng edukasyon, may sa pamamagitan ng tanong tungkol sa kahulugan. Kaya ang akda ay isang lambat at hindi isang andamyo, at gayunman ay bumubuo ito sa huli ng iisang larawan. Hindi ito tekstong pampakalma. Ito ay balangkas na inilalatag para sa masusing pagtatalo, isinulat para sa lahat ng naniniwalang posible hindi lamang ang pamamahala sa umiiral kundi isang kaayusang lubos na naiiba at kasabay nito ay matibay.

02

LIPUNAN AT ANG KAAYUSAN NG KAPANGYARIHAN

Dumating ang sulat isang Martes. Si Mara, apatnapu't isang taong gulang, inhinyera ng tubig sa negosyong nangangalaga sa ilog at pampang, ay nabunot para sa isang taon sa kapulungan ng rehiyon. Hindi siya kailanman naghangad ng posisyon, at maaari sana siyang tumanggi. Sa unang araw ng pulong, nakaupo siya sa pagitan ng isang inihalal na magsasaka at ng isang kusinerang nabunot, at nasa harap nila ang badyet ng rehiyon, bukas sa sinumang nais bumasa nito. "Hindi ninyo kailangang may alam," sabi ng kusinera, na nasa ikalawang taon na. "Kailangan lang ninyong magtanong hanggang maunawaan ninyo. Iyan ang dahilan kung bakit narito tayo."

Mga Saligang Karapatan at ang Pagtitimbang sa Pagitan Nila

Isa sa gitna ng SOLIS ang isang dobleng pangako: malaya ka, at protektado ka, bahagi ng isang pamayanang hindi ka dinudurog at hindi ka rin pinababayaang mag-isa. Parang halata ito, ngunit madalas na dito mismo nabibigo ang mga umiiral na kaayusan. Ginagarantiya nila ang mga karapatang buo sa papel ngunit hungkag sa tunay na buhay: karapatan sa edukasyon kung saan gumuguho ang mga paaralan, karapatan sa kalusugan na nakasalalay sa yaman, kalayaan sa pagpapahayag na pinatatahimik ng kapangyarihang pang-ekonomiya o ng kapangyarihan ng algorithm. Mula rito, isang saligang konklusyon ang hinuhugot ng SOLIS: kasinlakas lamang ng praktikal na pangangalaga sa mga ito ang mga karapatan. Hindi sapat na ipahayag ang mga ito. Kailangang maranasan, masukat at maipaglaban sa hukuman ang mga ito sa araw-araw.

Kabilang sa mga saligang karapatang ginagarantiya ng SOLIS ang karapatan sa buhay at sa integridad ng katawan at ng isip, ang kalayaan sa pananaw, pananampalataya at budhi, gayundin ang kalayaang gumalaw, magtipon at pumili ng edukasyon at hanapbuhay. Kasama rin ang tiyak na akses sa materyal na mga batayan ng isang marangal na buhay: tubig, pagkain, tirahan, enerhiya, edukasyon, kalusugan, pakikilahok. Ang huling garantiyang ito ay hindi kawanggawa kundi kondisyon ng iba pang kalayaan. Walang kalayaan sa pagkagutom hanggang

mamatay, at walang kalayaan sa pagkamatay sa isang sakit na nagagamot dahil kulang ang pera. Lampas sa tao, kinikilala ng SOLIS ang sariling karapatan sa proteksiyon ng buhay na daigdig. Kung paano ito naisasakatuparan ay inilalatag sa kabanata tungkol sa planeta.

Upang hindi manatiling abstrakto ang mga karapatang ito, iniugat sila sa mga proseso at institusyon, at tuloy-tuloy na sinusukat ang tunay nilang kalagayan. Ang pagbabantay sa mga saligang karapatan ay gawain ng malayang lupon para sa transparency at pagsusuri na ipakikilala pa sa kabanatang ito. Regular nitong sinusukat kung ano talaga ang lagay ng tunay na kalayaan at dangal ng mga tao, hindi sa nakasulat na batas kundi sa tunay na buhay. Kung lumilitaw na sistematikong naaagrabyado ang ilang pangkat, inilulunsad ang mga tiyak na programa upang bawasan ang di-pagkakapantay. Kaya ang paggarantiya sa isang karapatan ay kasama ang tungkuling suriin kung natutupad ito.

◆ Ang Ganap na Sahig at ang Proseso ng Pagtitimbang

Ang pinakamahirap na kaso ay hindi ang paglabag sa iisang karapatan kundi ang banggaan ng dalawang karapatan. Dito ay hindi sapat na umasa sa matalino at sitwasyonal na paghatol, sapagkat inililipat nito ang tunay na pasya sa kagustuhan ng mga gumagawa nito. Pinapalitan ng SOLIS ang kagustuhang ito ng isang prosesong may matatag na hangganan. Una sa lahat ay may isang ganap na sahig: ang dangal ng tao at ang integridad ng kanyang katawan at isip ay hindi maaaring timbangin. Bumubuo sila ng isang hangganan na sa ilalim nito ay walang kabutihang ipinapalit sa iba. Walang argumento ng kabutihang panlahat at

walang pakinabang sa kahusayan ang makapagbibigay-katwiran sa paglabag sa mga ito.

Sa itaas ng hangganang ito, pinagpapasyahan ang mga banggaan ayon sa isang nakatakdang panukat ng proporsiyonalidad. Ang nais maglimita sa isang karapatan ang may pasaning magbigay ng katwiran, hindi ang taong lilimitahan ang karapatan. Laging dapat piliin ang pinakamagaang mabisang paraan. Kailangang ipaliwanag nang hayagan ang pasya, sumasailalim ito sa pagsusuri ng mga konseho ng etika at ng hudikatura, at itinatala ito bilang pamarisan, upang sa hinaharap ay pareho ang pagtrato sa magkakaparehong kalagayan. Sa ganitong paraan, nagiging isang prosesong masusundan ang pagtitimbang, may matatag na sahig, malinaw na pasanin ng patunay at kakayahang masuri, at hindi usapin ng mabuting kalooban.

Ang Kaayusan ng Kapangyarihan: Ang Singsing

May isang problemang bumabalik sa kasaysayan ng bawat anyo ng pamamahala: ang kapangyarihan ay may hilig na panatilihin ang sarili, palakasin ang sarili at protektahan ang sarili. Hinihila nito ang pera, impluwensiya at mga sabwatan. Bumubuo ito ng mga saradong bilog kung saan nagtatakipan ang mga interes. Sa huli, nagdurusa ang integridad ng mga institusyon, ang tiwala ng mga mamamayan at ang kakayahan ng lipunan na kumilos para sa pangmatagalan. Ang kaayusang hindi lumulutas sa

problemang ito kundi inililipat lamang ito sa ibang lugar ay hindi makapagpapasan.

◆ KUNG BAKIT NABIBIGO ANG PAMUMUNO NG MGA PANTAS

Ang madaling sagot ay ilagay sa tuktok ang pinakamatalino at pinakamatapat, na pinili sa pamamagitan ng maingat na proseso na sumusuri sa karunungan, sa nagawa sa buhay at sa tibay ng pagkatao. Nakaaakit ang sagot na ito, at pinabulaanan na ito ng kasaysayan. Ang mga haring pilosopo ni Platon, ang mandarinato ng Tsina, ang taliba ng Leninismo: bawat isa sa mga balangkas na ito ay nagsimula sa pangakong piliin ang pinakamahuhusay, at nagwakas sa pagtitipon ng kapangyarihan. Ang dahilan ay wala sa pagkabigo ng mga indibidwal. Nasa isang kahinaan ito ng mismong istruktura: hindi nasusukat nang obhetibo ang karunungan at katapatan. Kung saan ginagawa itong panukat ng pagpili ng isang kaayusan, nagiging pinakamahalagang yaman ang mismong proseso ng pagpili, at sa gayon ay nagiging puntirya ng pag-agaw. Ang may hawak ng salaan ang may hawak ng sistema. Kaya hindi nalulutas ng panawagang “pumili lang tayo ng mabubuting tao” ang problema ng kapangyarihan. Inililipat lamang ito sa lugar na mas mahirap bantayan.

Mula rito, malinaw ang konklusyon ng SOLIS: sa halip na mas magandang paglalarawan ng lupong namumuno, kailangan ang isang matigas na mekanismong lumalaban sa mismong dinamikang pinapangalanan ng kaayusan. Ang mekanismong ito ay ang kawalan ng tuktok.

◆ Ang Singsing sa Halip na Tuktok

Sa SOLIS, walang presidente o monarka sa tuktok, walang partido at walang kompyuter. Hindi itinayo ang kapangyarihan bilang piramide kundi bilang singsing: isang bilog ng mga lupong nagsusuri sa isa't isa at walang isa man sa kanila ang may huling salita. Ang nakabigkis sa bilog na ito ay tinatawag sa akdang ito na "nakasingsing", isang bagong salita para sa isang bagong kalagayan: nakabigkis, magkabigkis sa isa't isa, walang labasan pataas.

Ang mga kapulungan ang lugar kung saan isinisilang ang mga tuntunin. Sa bawat antas ng kaayusan, sa kapitbahayan, sa rehiyon at sa bansa, pinag-uusapan at pinagpapasyahan nila ang mga batas at badyet ng kanilang saklaw. Halo-halo ang kanilang mga kasapi: isang bahagi ay mga taong inihalal na nananagot sa kanilang mga panukala at sa kanilang mga ugnayang inihayag, at ang isa pang bahagi ay mga mamamayang itinakda ng palabunutan. Ang inihalal na bahagi ay nagdadala ng programa at pananagutan. Ang nabunot na bahagi ay nagdadala sa kapulungan ng lipunan sa buong lawak nito at bumabasag sa mga kartel na nabubuo sa paligid ng bawat halalan. Walang pangkat na makapagpapakilos nang mag-isa sa kapulungan, dahil hindi nito mabibili o makukuha nang maaga ang bahaging itinatakda ng palabunutan.

Isinasagawa ng mga tanggapang may takdang panahon ang ipinapasya ng mga kapulungan: nangangasiwa sila, nagtatayo, nagbibigay ng serbisyo at nag-oorganisa. Ang kanilang mga pinuno ay pinipili sa bukas na proseso ayon sa kakayahan, may takdang termino, nagpapalitan at nananagot. Walang tanggapang

pag-aari ng isang tao. Bawat isa ay ipinahihiram sa kanya at binabawi muli.

Ang Konseho ng mga Pantas ay isa sa mga lupong ito, ngunit hindi ang tuktok nila. Ang gawain nito ay ang pagtukoy ng direksiyon sa pangmatagalan at sa kabuuan ng mga larangan, ang pag-iisip na lampas sa abot-tanaw ng mga usapin ng araw, na nagbibigay sa ibang mga lupon ng mga balangkas at pagtitimbang. Nagpapayo ito, bumabalangkas at nagbabababala. Hindi ito nag-uutos at hindi nagpapasya nang mag-isa. Nasa paghatol ang lakas nito, wala sa paghawak.

Kumikilos ang mga konseho ng etika sa lahat ng antas bilang tagasuri ng mga saligan. Sinusuri nila ang mga panukalang batas at malalawak na pasya hindi lamang sa pagkakatugma sa batas at ekonomiya kundi sa pagkakaayon sa limang saligan. Ang kanilang mga kasapi ay mula sa iba't ibang larangan, mula sa agham, pilosopiya, sining, pag-aalaga, mga gawaing-kamay at mga pangkat na kung hindi ay hindi napapakinggan, at mayroon silang malakas na karapatang magsuri at isang betong nagpapaliban. Kaya nilang ihinto ang mga pag-unlad na lubos na sumasalungat sa mga pagpapahalaga ng kaayusan, at ibalik ang usapin sa kapulungan at sa mamamayan. Kaya may impluwensiya sila, hindi walang hangganang kapangyarihan.

Inilalapat ng hudikatura ang batas nang may bisa at pantay sa lahat. Ang mahalaga ay inilalapat din nito ang batas sa iba pang mga lupon ng Singsing. Walang tanggapan at walang institusyong nasa ibabaw ng batas.

Sa huli, tinitiyak ng lupon para sa transparency at pagsusuri ang saligang kung wala ay hindi gagana ang Singsing: ang bukas na akses sa impormasyon. Ginagarantiya nitong masusundan ang mga pasya, ang daloy ng pondo at ang mga banggaan

ng interes, binabantayan nito ang kalagayan ng mga saligang karapatan, at pinipigilan nitong mabulag ng isang lupon ang iba sa pamamagitan ng paghawak nang mag-isa sa kaalaman.

Nagkokontrol ang mga lupong ito sa isa't isa nang paikot. Nagpapasya ang kapulungan, ngunit kayang pumigil ng mga konseho ng etika. Nagpapatupad ang tanggapan, ngunit tinatali ito ng hudikatura. Bumabalangkas ang Konseho ng mga Pantas, ngunit hindi ito nagpapasya. Nakikita ng lupong tagasuri ang lahat, ngunit wala itong iniuutos. Walang makakikilos nang wala ang iba, walang nasa ibabaw ng iba, at walang lugar kung saan nagtatapos ang tanikala ng kontrol. Dito mismo nakaugat ang pagkalas sa piramide: kung saan walang tuktok, wala ring pinakamataas na puntirya ng pag-agaw.

◆ Ang mga antas at ang subsidiyaridad

Ang Singsing ay hindi iisa kundi marami. Itinayo ang kaayusan sa mga antas, mula sa kapitbahayan, sa lungsod at sa rehiyon hanggang sa bansa at sa antas ng planeta, na tinatalakay ng kabanata tungkol sa kaayusang pandaigdig. Bawat antas ay isa ring Singsing na may kapulungan, mga tanggapan, konseho ng etika, hudikatura at lupong tagasuri. Sa pagitan ng mga antas ay umiiral ang subsidiyaridad sa matigas nitong anyo: magagawa lamang ng mas mataas na antas ang talagang hindi kaya ng mas mababa. Ginagawa ang mga pasya nang pinakamalapit hangga't maaari sa mga tao at sa usapin, at dumadaloy ang kapangyarihan mula sa ibaba pataas, hindi pabaligtad. Ang palaruan ay para sa kapitbahayan, ang planta ng tubig ay para sa rehiyon, ang layuning pangklima ay para sa samahan ng mga bansa.

◆ Ang Mamamayan bilang Panlabas na Angkla

Ang singsing na umiikot lamang sa sarili ay mananatiling saradong sistema. Kaya nakaangkla ang Singsing pababa sa sambayanan. Ang mamamayan ang tanging buhol na nasa labas ng bilog ng mga institusyon, at hawak nito ang kapangyarihang bumuo ng saligang batas: kaya nitong patalsikin ang mga lupon ng Singsing, salungatin ang mga ito at bigyan ang mga ito ng bagong kasapi. Naglilingkod ang mga kasapi ng Konseho ng mga Pantas at ng iba pang mga lupon sa ilalim ng mandatong maaaring bawiin. Hiram ang kanilang kapangyarihan, hindi pag-aari. Sa SOLIS, ang kapangyarihan ay hindi gantimpala kundi isang pahiram.

Tiyak na itinakda kung ano ang pinagpapasyahan mismo ng mamamayan at kung ano ang ipinauubaya nito sa mga kapulungan, upang wala sa dalawa ang lumampas sa hangganan. Apat na bagay ang direktang pag-aari ng mamamayan: ang pagtanggap sa mismong kaayusan, ang anumang paggalaw sa ubod nito, ang pagpapatalsik at muling pagpupuno sa mga lupon nito, at ang mga tanong na iniharap dito ng isang kapulungan o hinila papunta rito ng isang petisyong may sapat na suporta. Ang lahat ng iba pa, mga batas, badyet, proyekto at ang araw-araw na takbo ng kaayusan, ay pinagpapasyahan ng mga kapulungan, kung saan nakaupo na rin naman ang mamamayan sa pamamagitan ng palabunutan. Sa gayon, nananatiling ugat ang kapangyarihan ng sambayanan nang hindi ginagawang reperendum ang bawat tubo ng tubig.

Ngunit may isang panganib dito na tahasang iniiwasan ng SOLIS. Ang dalisay at direktang kapangyarihan ng mayorya ay magbabalik mismo sa mga puwersang itinatakwil ng kaayusan mula pa sa simula: populismo, manipulasyon, mga silid ng

alingawngaw, ang ingay ng mga tinig na walang direksiyon. Dala na ng SOLIS sa sarili ang sagot dito. Hindi isinasagawa ang kapangyarihan ng mamamayan bilang hilaw na botohan kundi isinasaayos ng deliberatibong sistema ng pakikilahok: may sapat na impormasyon, nakabatay sa katotohanan at protektado laban sa manipulasyon. Bago ang bawat pasya ng mamamayan, tumatanggap ang mga mamamayan ng nasuri at sari-saring batayang impormasyon, akses sa mga forum ng mga dalubhasa at sa mga tulong sa etikal na pagtitimbang. Sa saligang ito lamang nagpapasya. Sa gayon, nananatiling ugat ng pagiging lehitimo ang kapangyarihan ng sambayanan nang hindi nauuwi sa populismo.

Sa ganito nabubuo ang hindi kayang magpasan kapag magkakahiwalay. Ang kapangyarihan ay singsing na walang tuktok, nakaugat sa sambayanan ang singsing, at sinasala nang deliberatibo ang kapangyarihan ng sambayanan. Ito ang paglalapat ng kaayusan sa sarili nito: pinamamahalaan ng SOLIS ang sarili ayon sa parehong mga prinsipyong ginagamit nito upang hayaang pamahalaan ng lipunan ang sarili.

◆ Ang Mekanika Laban sa Pag-agaw

Upang manatili itong mekanismo at hindi basta prinsipyo, nakasandig ang Singsing sa apat na kongkretong bahagi.

Ang una ay ang palabunutan. Ang isang bahagi ng mga kapulungan at ng mga lupon ng kontrol ay hindi inihahalal at hindi itinatalaga, kundi pinupunan nang paikot sa pamamagitan ng palabunutan mula sa mamamayan, ayon sa huwaran ng boule ng sinaunang Atenas at ng hurado. Hindi masusuhulan nang maaga ang isang bunot. Walang karerang maitatayo sa isang bunot.

Walang matatag na kartel na mabubuo mula sa palabunutan. Ito ang elementong hindi nasusuhulan sa sistema.

Ang ikalawa ay ang sapilitang rotasyon na may hangganan ng termino. Dumaraan ang kapangyarihan sa mga kamay sa halip na manatili. Kung saan walang nananatili nang sapat na tagal sa isang puwesto upang angkinin ito, walang tumitigas.

Ang ikatlo ay ang karapatang magpatalsik at muling bumuo. Ang Konseho ng mga Pantas at ang bawat iba pang lupon ay maaaring buwagin at punuan muli ng isang maayos at may-impormasyong mayorya ng mamamayan. Naglilingkod ang mga tagabantay habang may bisa ang kanilang mandato, at hindi lampas doon.

Ang ikaapat ay ang paghihiwalay ng kapangyarihan sa impormasyon at ng kapangyarihang magpasya. Walang lupong maaaring sabay na magtakda kung ano ang malalaman at magpasya kung ano ang gagawin. Tinitiyak ng lupon para sa transparency at pagsusuri na pinagsasaluhan at bukas ang batayan ng kaalaman, upang walang buhol na makapaghari sa iba sa pamamagitan ng monopolyo sa impormasyon.

◆ Ang Palabunutan at ang Kadalubhasaan

Madaling tumutol: paano huhusga ang isang mamamayang nabunot nang nagkataon tungkol sa mga bagay na hindi niya nauunawaan? Ang sagot ay nasa gawaing tinutupad ng palabunutan. Hindi nito pinupunan ang gawaing teknikal kundi ang kontrol. Walang nabubunot upang magpatakbo ng planta ng kuryente o mamuno sa isang operasyon. Ang nabubunot ay ang sumusuri kung tapat, proporsiyonal at alinsunod sa mga saligan ang pagkilos ng mga nagpapatakbo at namumuno. Para rito ay

hindi kailangan ng pag-aaral na teknikal kundi ng kakayahang humatol, ng oras at ng mabuting impormasyon. Ang lupong tagasuri ang tumitiyak sa huli, sa pamamagitan ng pagtatalaga sa bawat lupong nabunot ng mga dalubhasang mula sa iba't ibang pananaw na maaaring magsalungatan. Ang nabunot ay pinalalaya sa trabaho habang naglilingkod, at ibinibilang ang paglilingkod bilang ambag. Ang hindi kaya o ayaw ay maaaring tumanggi. Ang palabunutang namimilit ay mawawalan ng dangal. Sa gayon, hindi nagiging baguhang paghatol ang pagkakataon kundi ang naging papel nito sa hurado sa loob ng maraming siglo: ang hindi nasusuhulang tingin ng pamayanan.

◆ Ang pagpili sa Konseho ng mga Pantas

Mula sa mga bahaging ito nagmumula rin ang sagot sa tanong na ikinabibigo ng pamumuno ng mga pantas: kung paano pupunuan ang Konseho ng mga Pantas nang hindi nagiging puntirya ng pag-agaw ang isang nakatagong salaan ng karunungan.

Tinatalikuran ng SOLIS ang isang lupong nagpapasya nang sarado tungkol sa karunungan ng mga kandidato. Kapalit nito ang isang bukas na prosesong may ilang hakbang. Malawakang iminumungkahi ang mga kandidato at sinusuri nang hayagan, ayon sa mga panukat na inihayag at maaaring kuwestiyunin: ayon sa napatunayang paghatol, sa nagawa sa buhay, sa naipakitang kakayahang managot, hindi ayon sa isang malabong puntos para sa "karunungan". Ang mapagpasyang papel sa prosesong ito ay ginagampanan ng isang lupon ng mamamayan na itinakda ng palabunutan, na nagpapalit din ng kasapi at kaya hindi mabibili nang maaga. Nananatili sa mamamayan ang huling

kapangyarihang bumuo ng saligang batas at ang karapatang magpatalsik. May hangganan ang mga termino, maaaring bawiin ang mga mandato. Kaya hindi pinatutunayan nang minsanan at panghabambuhay ang karunungan. Nananatiling laging nananagot at napapalitan ang Konseho.

◆ PAGPAPASYA SA ILALIM NG GIPIT NA ORAS

Nangangailangan ng oras ang pagtalakay, at hindi bawat kalagayan ay nagbibigay nito. Ang isang salot, ang pagguho ng isang dike, ang pag-atake sa grid ng kuryente ay humihingi ng pasya sa loob ng ilang oras, hindi ng ilang buwan. Dito nag-aabang ang tukso ng bawat kaayusan na lumikha, sa ngalan ng kagipitan, ng isang kapangyarihang nasa ibabaw ng mga tuntunin, at ipinakikita ng kasaysayan na bihirang maibalik ang ganitong mga kapangyarihan. Kaya itinatayo ng SOLIS ang eksepsiyon sa paraang tinatapos nito ang sarili. Posible ang mga kapangyarihang pang-emerhensiya, ngunit makitid ang saklaw ng mga ito, hayag, may takdang panahon at may petsa ng pagkawalang-bisa na hindi mapahahaba nang walang bagong pasya ng kapulungan. Sinusuri pagkatapos ng isang lupong bahagyang nabunot ang bawat hakbang, at ang lahat ng itinayo sa panahon ng kagipitan ay may tungkuling buwagin pagkatapos. Kayang maging mabilis ng kaayusan nang hindi nawawala ang sarili, dahil ang bilis ay may wakas na nakatakda na sa simula pa lamang. Kung ano ang anyo ng mga yugtong ito nang detalyado ay inilalarawan sa kabanata tungkol sa seguridad.

◆ ISANG KAAYUSANG NAGPAPASAN KAHIT SA MGA TAONG NAGKAKAMALI

Ang mapagpasyang pagsubok sa isang kaayusan ng kapangyarihan ay hindi kung gumagana ito sa mabubuting tao, kundi kung nananatili itong makatarungan kahit sa mga taong nagkakamali at makasarili. Itinayo ang Singsing sa palagay na ito. Hindi nito hinihingi na marunong at walang pansariling interes ang mga may hawak ng tungkulin. Hinihingi lamang nito na walang makapananatili nang permanente. Ang bilog na walang tuktok, na ang mga lupon ay bahagyang nabubunot, nagpapalitan, maaaring bawiin at nasa ilalim ng bukas na impormasyon, ay nananatiling naiwawasto kahit may ilang nagtatangkang samantalahin ito. Nananatiling may pananagutan ang bawat isa: ang nagpapasya ay gumagawa nito sa ilalim ng sariling pangalan, may hayag na katwiran at sa harap ng hudikatura, na tumatali sa kanya gaya ng sinuman. Kaya hindi nilulutas ng SOLIS ang tanong ng kapangyarihan sa pag-asang may mas mabubuting tao. Nilulutas nito ito sa pamamagitan ng isang istrukturang lumalaban sa tukso ng tao sa kapangyarihan, at ito mismo ang nagpapaiba sa isang matibay na balangkas mula sa isang pangarap lamang.

PUBLIKO, MEDIA AT ANG KAPANGYARIHANG MAGTAKDA NG KAHULUGAN

Kung saan nagkakawatak-watak ang mga lipunan, laging may nauunang pagkawala: ang pagkawala ng iisang

pagtukoy sa realidad. Kung walang gumaganang publiko na malaya at kasabay nito ay may pananagutan, hindi na alam ng mga tao kung saan sila kakapit. Walang kontrol na itinatakda ng mga elite ng kapangyarihan ang mga salaysay, nagiging armas ang mga katotohanan, at nahuhulog ang mga mamamayan sa kawalang-pakialam o sa panatisismo. Hinaharap ito ng SOLIS sa pamamagitan ng isang kaayusan ng media na hindi lamang malaya sa diwa ng batas kundi may etikal na batayan, hayag, sari-sari at abot-kaya ng lahat.

Nakatayo ang kaayusang ito sa pagitan ng dalawang maling anyo na pareho nitong iniiwasan. Sa mga sistemang awtoritaryo, nagiging kasangkapan ng pagmamaniobra ang media. Sa mga sistemang itinutulak lamang ng tubo, nagiging makina sila ng pagkakakitaan mula sa atensiyon, na inuuna ang dami ng manonood kaysa nilalaman at ang pagkakahati kaysa pagkakaunawaan, at sa digital na publiko ay umuusbong ang mga monopolyo ng opinyon na nagtatakda sa pamamagitan ng mga algorithm kung ano ang napapansin. Kaya walang media na minamaniobra ng estado sa SOLIS, at wala ring merkadong sumusunod lamang sa pagpapalaki ng tubo. Gumagawa ang mga organisasyon ng media ayon sa isang etikal na kodigong masusuri. Kailangang ihayag ang istruktura ng kanilang pagmamay-ari, ang daloy ng kanilang pondo at ang kanilang mga banggaan ng interes, sapagkat umuusbong lamang ang kalayaan kung saan malaya ang media at kasabay nito ay may pananagutan.

Dito lumilitaw ang pinakamahirap na tanong ng bawat bukas na lipunan, at hindi ito iniiwasan ng SOLIS. Kailangang kaya ng isang malayang publiko na ipagtanggol ang sarili laban sa sinadyang disimpormasyon at manipulasyon na sumisira sa sama-samang pasya. Ngunit ang bawat lupong may kakayahang

magtakda kung ano ang dapat ituring na mali ay nagiging mismong pinakamalaking panganib, ang pintuang pinapasukan sa kasaysayan ng palihim na paggapang ng awtoritaryanismo. Kaya hindi maaaring nasa isang ministeryo ng katotohanan ang sagot, na nagpapasya kung ano ang totoo at mali, kundi sa isang proseso lamang.

Nakasandig ang prosesong ito sa ilang itinakda. Walang paunang sensura ng estado. Ang karaniwang sagot sa mali o mapanganib na pahayag ay ang kontra-pahayag, ang paglalagay sa konteksto at ang pagmamarka, hindi ang pagbura. Kung may isinasaalang-alang pa ring panghihimasok, sumusunod ito sa isang prosesong may magkasalungat na panig: nagpapasya ang isang lupon ng pagsusuri na bahagyang pinunan ng palabunutan, nasa nagsasabing mali o mapanlinlang ang isang bagay ang pasanin ng patunay, hayag ang katwiran, at bukas ang apela laban sa pasya. Sa ibabaw ng lahat ay may isang hangganang hindi natitinag: hinding-hindi maaaring gamitin ang prosesong ito laban sa pagpuna sa SOLIS mismo, sa mga institusyon nito o sa mga may hawak ng tungkulin nito. Ganap na protektado ang pampulitikang pagtutol. Ang hangganang ito mismo ang pumipigil na maging kasangkapan ng pagpapanatili ng kapangyarihan ang kinakailangang pagtatanggol laban sa manipulasyon.

Hindi lamang sa media umiiral ang transparency kundi gayundin sa mga lupon ng kaayusan at sa ekonomiya. Kailangang bukas na makita ang mga pasya, ang daloy ng pondo at ang mga banggaan ng interes. Sapilitan at hayag ang mga talaan ng impluwensiya, at may karapatan ang mga mamamayan na malaman kung sino ang nakaimpluwensiya sa isang pasya, anong datos ang pinagbatayan nito at anong mga alternatibo ang sinuri. Sa huli,

ang mga digital na plataporma, bilang mga pangunahing arena ng pag-uusap ngayon, ay itinuturing na bahagi ng demokratikong imprastruktura at hindi basta pribadong usapin. Kailangang ihayag at masuri ang kanilang mga algorithm, kailangang magkaroon ng patas na akses ang ibang tinig, at sila rin ay nasa ilalim ng mga nabanggit na hangganan ng proseso at proteksiyon.

Ngunit ang pinakamalalim na pananggalang ay wala sa isang lupong nanghihimasok kundi nasa edukasyon. Ang mamamayang mula pagkabata ay natutong suriin ang mga pinagmulan, paghambingin ang mga pananaw at kilalanin ang manipulasyon ang pinakamalakas na depensa laban sa pagbaluktot ng publiko, at ginagawa nitong hindi na gaanong kailangan ang anumang lupong nanghihimasok. Kaya ang layunin ng kaayusan ng media ay hindi ang ganap na kontrol sa impormasyon. Ang layunin ay isang lipunang may sapat na gulang ng pag-iisip, na hindi nagpapamanipula, humahatol nang mapanuri at may tiwala sa sarili, kayang makipagtalo nang hindi winawasak ang sarili, at kayang makinig nang hindi nagpapasakop.

◆ Ang mga tagabantay at ang mga panukat

Isang tanging pagbabantay ang iniuukol sa mga panukat na ginagamit ng kaayusan upang sukatin ang sarili nitong kalagayan. Mababantayan ang proteksiyon ng mga saligang karapatan, ngunit ang bawat sukatang nagiging layunin ay unti-unting nawawalan ng kabuluhan: kung saan isang numero ang nagpapasya tungkol sa kapakanan ng kaayusan, lumalaki ang tuksong paglingkuran ang numero sa halip na ang usapin. Kung gayon, hindi nagaganap ang pagguho sa pamamagitan ng hayagang pag-atake kundi nang tahimik, habang patuloy na nag-

uulat ng kalusugan ang panukat. Dalawang paraan ang tugon ng SOLIS dito. Nagpapalit ang mismong mga panukat, itinatakda ng magkasalungat na panig at sadyang pinagdududahan, at sa tabi ng nasusukat na pagbabantay ay may pagsusuring hindi mahuhulaan at dala ng mga mamamayan, na hindi mapaghahandaan. Sa gayon, hindi lamang ang mga tagabantay ang binabantayan kundi pati ang mga panukat.

KUNG PAANO NAGBABAGO ANG KAAYUSAN

Upang ang isang natututong kaayusan ay makapagbago nang hindi nawawala ang sarili, kailangan nito ng maayos na paraan ng pagbabago ng sarili nitong mga tuntunin. Dalawang antas ang pinag-iiba ng SOLIS para rito. Ang ubod, ibig sabihin ang limang saligan, ang mga saligang karapatan at ang mga pangunahing pananggalang laban sa pag-agaw, ay inilalayo sa araw-araw na pulitika: walang kapulungan at walang tanggapang makagagalaw dito. Ang mamamayan lamang mismo ang makagagalaw dito, at ito man ay sa ilalim lamang ng matataas na hadlang: sa malaking mayorya, pagkatapos ng masusing pagtalakay, na may agwat ng panahon sa pagitan ng pasya at pagpapatibay, at sa loob ng higit sa isang salinlahi. Ang lahat ng iba pa ay mas malayang gumagalaw, sa pamamagitan ng mga kapulungan at ng deliberatibong sistema ng pakikilahok. Sa gayon, nagsasama ang nabibigo kapag magkahiwalay: ang kakayahang gumalaw, na kung wala ay naninigas ang kaayusan, at ang katatagan, na kung wala ay isinusuko nito ang sarili.

◆ Ang Karapatang Umalis

Kasama sa pagiging may sapat na gulang na ipinagkakatiwala ng akdang ito sa mamamayan ang karapatang hindi lamang tanggihan ang kaayusan mula sa loob kundi lisanin ito. Ang ayaw mamuhay sa ilalim ng limang saligan ay hindi pinipilit na manatili. Ang karapatang umalis ay isa ring pananggalang: ang kaayusang maaaring lisanin ay kailangang manghikayat sa pamamagitan ng nagagawa nito, at hindi sa pamamagitan ng pagkandado sa labasan. Kung paano isinasaayos ang karapatang ito nang hindi nagiging pingga sa pagwasak ng pamayanan ay tinatalakay ng kabanata tungkol sa kaayusang pandaigdig.

03

BATAS AT KATARUNGAN

Hindi nagtapos sa hukuman ang away tungkol sa ingay ng talyer sa ilalim ng tirahan ni Mara. Nagtapos ito sa isang mesa sa kusina, kasama ang isang tagapamagitang taga-kapitbahayan, isang plano para sa oras ng trabaho at isang pintong nilagyan ng karpintero ng pananggalang sa ingay. Makalipas ang dalawang taon, si Mara mismo ang nakaupo sa isang lupon ng paghuhukom, nabunot tulad ng kusinerang katabi niya. Isang lalaki ang nagsunog ng isang bodega, dahil sa galit, sapagkat nilampasan siya ng kanyang negosyo. Hindi siya ikinulong. Tumulong siyang muling itayo ang bodega sa loob ng isang taon, at nakilala niya ang bantay na muntik nang mamatay noong gabing iyon.

Lindi ipinakikita ng isang kaayusan ang kanyang pagkatao sa mga sumusunod dito kundi sa mga lumalabag dito. Kaya ang pagharap sa kawalang-katarungan ay hindi gilid na bahagi ng batas kundi ang tunay nitong pagsubok: dito makikita kung may bisa pa rin ang mga prinsipyo ng isang lipunan kapag naging hindi na komportable ang mga ito. Sa maraming umiiral na sistema, nararanasan ng mga tao ang hudikatura bilang malabo at labis na burukratiko, nakasalalay sa pera at impluwensiya, at nakatuon sa parusa sa halip na sa panunumbalik. Umaabot nang ilang taon ang mga paglilitis at sa huli ay talunan lamang ang naiiwan. Hindi sinasagot ng SOLIS ang tanong ng kawalang-katarungan sa pamamagitan ng nakasanayang paghihiganti. Sumasagot ito sa pamamagitan ng isang batas na nagtatanggol, nagpapanumbalik at nag-iingat sa dangal maging ng taong lumapastangan dito.

Ang Dobleng Istruktura ng Etika at Batas

Kasingmakatarungan lamang ng batas nito ang isang lipunan. Ang mga pagpapahalaga ang nagtuturo ng direksiyon. Kung walang mga institusyong naghuhukom at nagpapatupad ng batas, nananatili silang teorya. Kaya pinagsasama ng SOLIS ang etika at batas sa isang dobleng istrukturang nakalatag na sa Singsing: sinusuri ng mga konseho ng etika kung tugma ang mga batas at malalawak na pasya sa limang saligan, at pinipigilan

ang sumasalungat sa mga ito. Inilalapat ng hudikatura ang mga tuntunin nang may bisa at pantay sa lahat. Ang isang panig ay nagtatanong kung mabuti ang isang batas, ang kabila ay kung sinusunod ito, at walang pumapalit sa isa't isa. Nagsisilbi ang mga batas upang gawing kongkreto ang mga saligan. Hindi kailanman maaaring palitan o baluktutin ng mga ito ang mga saligan. Sa gayon, umuusbong ang isang kaayusang hindi lamang tama sa anyo kundi may batayang moral din, at inilalagay sa gitna hindi ang kapangyarihan kundi ang balanse.

ISANG BATAS NA NAUUNAWAAN NG LAHAT

Abot-kamay ang batas sa SOLIS. Hindi ito maaaring maging lihim na kodigong ang mga dalubhasa lamang ang makababasa. Ang mahahalagang tuntunin, karapatan at proseso ay makukuha sa malinaw na wika, itinuturo sa mga paaralan at mahahanap sa digital na paraan. Ang napapasok sa isang alitan ay nakikilala nang hindi na kailangang maghanap nang matagal kung anong mga karapatan ang mayroon siya, anong mga hakbang ang bukas sa kanya at saan siya makahahanap ng tulong. Garantisado ang tulong legal, anuman ang yaman. Bukod dito, hayag ang batas sa SOLIS: walang hatol na inilalabas nang walang hayag na katwiran, walang paglilitis nang walang panukat na masusuri. Inilalahad ng humahatol kung anong mga pamantayan ang batayan ng kanyang pasya, upang maunawaan ng mga kasangkot kung bakit ganoon ang ipinasya, kahit hindi nila gusto ang kinalabasan. Sapagkat umuusbong lamang ang tiwala kung saan

alam ng mga tao na hindi sila hinahatulan ayon sa kapritso o sa mga nakatagong interes.

Ang mga hangganan ng paghihiganti

Ang madaling sagot sa kawalang-katarungan ay ang paghihiganti: ang nagdulot ng pinsala ay dapat magdusa ng pinsala. Matanda ito at nauunawaan, at kulang ito. Nananatiling nangyari ang krimeng ginantihan, nananatiling hindi nalulunasan ang kawalan ng biktima, at bumabalik ang pinarusahan, na lalo pang pinatigas ng dinanas na hirap, sa mga kalagayang pinagmulan ng krimen. Kaya ang kaayusang kumukuha ng seguridad nito sa parusa lamang ay hindi lumilikha ng katahimikan kundi ng pag-uulit: siksikang mga bilangguan, mataas na antas ng pagbabalik sa krimen at buong mga pangkat na palipat-lipat sa pagitan ng krimen at pagkakakulong. Mula rito, isang mahinahong prinsipyo ang sinusunod ng SOLIS. Ang parusa ay hindi layunin kundi kasangkapan, at nabibigyang-katwiran lamang ito ng naidudulot nito.

Ang katarungang nagpapanumbalik

Kapalit ng paghihiganti ang katarungang nagpapanumbalik. Ang sukatan nito ay hindi ang pasakit na

idinulot kundi ang pasakit na pinagaling, at tatlong layunin ang sabay nitong hinahabol. Una, ang kabayaran para sa biktima: kung saan maaaring ituwid ang isang pinsala, inuuna ang pagtutuwid, at tumatanggap ang napinsala ng tunay na kabayaran sa halip na isang simbolikong hatol. Ikalawa, ang pagbabalik ng nagkasala: kung saan ang krimen ay nag-ugat sa kagipitan, adiksiyon o sakit, kasabay ng parusa ang paglutas sa ugat nito, sapagkat ang nag-iiwan sa sanhi nang hindi ginagalaw ay nag-aanyaya ng pag-uulit. Ikatlo, ang proteksiyon ng iba: nananatiling paraan ang pag-alis ng kalayaan laban sa mga nagdudulot ng seryosong panganib. Ngunit ito man ay nagsisilbi sa pag-iingat at sa pagbabalik, hindi sa paghihiganti. Sa gayon, sinusukat ang parusa ayon sa bisa nito, hindi sa tindi nito.

Ang nagdudulot ng pinsala ay hindi basta ikinukulong. Isinasangkot siya sa isang prosesong nagpapaunawa sa kanya ng mga bunga ng kanyang ginawa at nagpapalahok sa kanya sa pagtutuwid ng mga ito. Ang isang kabataang nakasira ng ari-arian ay hindi tinatatakan, kundi isinasama sa isang programang umuunawa sa kanya at nagpapapasan sa kanya ng pagkukumpuni. Ang isang negosyong lumabag sa mga pamantayang ekolohikal ay hindi lamang nagbabayad ng multa kundi aktibong tumutulong sa panunumbalik, kasama ng mga dalubhasa at ng mga apektadong pamayanan. Madalas na sintomas lamang ang nilalabanan ng mapanupil na parusa. Ang mga sanhi ang tinutudla ng SOLIS, dahil naroroon ang pangmatagalang bisa.

Ang Patas na Paglilitis at ang Pagkakapantay-pantay sa Harap ng Batas

Upang hindi mauwi sa kapritso ang batas, nakasandig ito sa mga garantiya ng proseso na hindi yumuyuko sa anumang kaginhawahan: ang pagpapalagay ng kawalang-sala, ang pasanin ng patunay na nasa nag-uusig, at ang karapatan sa depensa, pagdinig at malayang pagsusuri. Ang maling naakusahan ay tumatanggap ng buong proteksiyon at tulong. Ngunit ang mapagpasya ay isang prinsipyong naghihiwalay sa SOLIS mula sa bawat hustisyang naglilingkod sa naghahari: pantay ang batas para sa lahat, at may bisa rin ito sa mga lupon ng Singsing. Inilalapat ng hudikatura sa Konseho ng mga Pantas, sa mga konseho ng etika, sa mga kapulungan at sa bawat may hawak ng tungkulin ang parehong panukat na inilalapat nito sa bawat mamamayan. Walang tanggapan at walang institusyong nasa ibabaw ng batas. Ang batas na nagpapalampas sa makapangyarihan ay hindi na batas kundi kasangkapan.

Ang Bukas na Paghuhukom Tungkol sa mga Saligan

Ang limang saligan ang bumubuo sa ubod ng kaayusan na hindi maaaring pagtawaran. Hindi ganoon ang paglalapat ng mga ito sa bawat kaso. Kung ano ang hinihingi ng dangal

kapag nagbanggaan ang dalawang dangal, o kung ano ang hinihingi ng pananagutan sa planeta laban sa kalayaan ng isang tao, ay napagpapasyahan sa pagpapakahulugan, at ang pagpapakahulugan ay kapangyarihan. Kaya hindi ito ipinauubaya ng SOLIS sa isang saradong bilog ng mga tagapagpakahulugan. Bukas at may magkasalungat na panig ang paghuhukom tungkol sa mga saligan. Ang mabibigat na kaso ay dinidinig sa harap ng isang lupon ng paghuhukom na bahagyang nabunot, kung saan nagtatalo ang mga kinatawan ng magkasalungat na panig, inilalahad nang hayagan ang katwiran ng bawat pasya at inilalathala rin ang salungat na opinyon, at nananatiling maaaring kuwestiyunin ang pamarisan. Sa pinakasaligang mga tanong, kalahok ang isang nabunot na lupon ng mamamayan, upang manatiling nakaugat sa mamamayan ang pagpapakahulugan sa ubod. Sa gayon, hindi natitinag ang mga saligan ngunit nasusuri pa rin ang pagbasa sa mga ito. Walang sinumang may huling pasya tungkol sa mga ito.

Ang alitan sa pagitan ng mga mamamayan

Hindi lahat ng kawalang-katarungan ay krimen. Ang karamihan ay alitan. Kung saan pinipilit ng isang kaayusan na dalhin agad sa hukuman ang bawat away, ginagawa nitong magkaaway ang mga tao at pabrika ang mga hukuman. Kaya baitang-baitang ang batas sa SOLIS. Sa simula ay ang pamamagitan at diyalogo, sa mismong lugar, mabilis at anuman ang yaman ng mga kasangkot. Maagang nakikilala ng mga

sinanay na tagapamagitan ang tensiyon at sinasamahan nila ang pagkakaunawaan. Ang away sa kapitbahayan tungkol sa ingay, basura o isang di-pagkakaunawaan sa pagitan ng mga kultura ay naaayos bago pa ito umabot sa sakdal. Kapag nabigo lamang ang pagkakaunawaan o natatamaan ang mga karapatan sa saligan nito, saka nagpapasya ang hukuman, at para sa mga tanong na tumutukoy sa mismong kaayusan, isang huling hukuman. Maging ang mga bata ay natututong ipahayag ang mga alitan sa halip na itago ang mga ito o lutasin sa dahas. Sa gayon, nananatiling abot-kamay ang batas, at mas madalas na nagtatapos ang away sa isang matibay na solusyon kaysa sa isang nanalo at isang natalo.

SINO ANG NAGHUHUKOM

Ang sistema ay dinadala ng mga hukom at tagapamagitan na hindi umaakyat ayon sa lohika ng karera o kapangyarihan. Itinatalaga sila sa bukas na proseso ayon sa kakayahan, dumaraan sa masusing pagsusuring propesyonal, etikal at sikolohikal, patuloy na nagsasanay, at regular na sinusuri ng mga konseho ng etika at ng mga lupong bahagyang nabunot. Protektado ang kanilang kalayaan: walang tanggapan at walang kapulungang makapagtatanggal sa isang hukom dahil sa isang hatol. Ngunit hindi rin sila nakaupo nang panghabambuhay sa iisang puwesto. Lumilipat sila sa iba't ibang hukuman at antas, may takdang panahon ang kanilang pamumuno sa lupon, at sinusuri nang hayagan ang kanilang gawain. Kalahok sa mga lupon ng paghuhukom ang mga nabunot na mamamayan, upang hindi

maging usapin ng isang kasta ang batas kundi manatiling hatol ng pamayanan. Sapagkat kasinlakas lamang ng isang sistema ng batas ang integridad, kakayahang humatol at empatiya ng mga naglalapat nito.

Sa ibabaw ng lahat ay ang prinsipyong nag-uugnay sa batas at sa kaayusan ng kapangyarihan: walang nasa ibabaw ng batas, walang may hawak ng tungkulin at walang institusyon, kahit ang Konseho ng mga Pantas at ang mga konseho ng etika. Kaya ang batas ay hindi kasangkapan ng makapangyarihan kundi kalasag ng mahihina. Walang hustisyang pang-uri kung saan nakabibili ng kalayaan ang yaman, walang malabong paglilitis na walang katwiran, at walang batas na nagpaparusa lamang sa halip na pagalingin ang mga sanhi.

Ang Hangganan ng Pamimilit

Sa ibabaw ng lahat ay may isang hangganang nananatili kahit sa may sala. Walang parusang maaaring lumapastangan sa dangal ng tao. Walang tortyur, walang nakahihiyang pagtrato at walang parusang permanenteng nagtitiwalag sa isang tao mula sa pamayanan. Bawat parusa ay proporsiyonal, may takdang panahon, masusuri at nakatuon sa pagbabalik. Ang hangganang ito ay hindi konsesyon ng awa kundi bunga ng pundasyon: ang dangal na sa unang saligan ay walang kondisyon ay hindi rin kumikilala sa kondisyon ng pagkakasala.

04

SEGURIDAD, DEPENSA AT KAPAYAPAAN

Noong gabing tumaas ang ilog, iisang hudyat ang nagliwanag sa bawat iskrin ng lungsod: mataas na pagbabantay, idineklara nang alas-onse y diyes, ipinaliwanag sa tatlong pangungusap, may bisa hanggang Miyerkoles. Nakatayo si Mara sa dike kasama ang Corps para sa Sakuna. Si Jonas, ang kanyang asawa, ay nagbubuhat kasama ng kanyang pangkat ng mga kama paakyat sa itaas na palapag ng tahanan ng kalinga. Noong Miyerkoles, bumaba ang tubig, at kusang nagtapos ang antas nang hindi na kinailangang tapusin ito ng sinuman. Ang mga kapangyarihang kinailangan ng gabing iyon ay naglaho na muli pagsapit ng Huwebes, at binasa ng isang nabunot na lupon ang ulat.

Tawat kaayusan ay nakasandig sa huli sa isang tanong na iniiwasan ng maraming balangkas: sino ang may hawak ng dahas? Mula pa kay Max Weber, ang estado ay ang lupong umaangkin sa monopolyo ng lehitimong dahas. Ang may kapangyarihan sa monopolyong ito, sa pulisya, sa depensa at sa pinakamatinding pamimilit, ang naghahari sa huli sa lahat ng iba pa, gaano man kaingat na isinaayos ang ibang mga lupon. Ang Singsing na naghahati sa kapangyarihan ngunit iniiwang buo ang dahas ay magiging harapan lamang. Mula rito ang prinsipyo ng kabanatang ito: ang seguridad ay hindi eksepsiyon sa kaayusan kundi ang pinakamatalas nitong paglalapat.

SINO ANG MAY HAWAK NG ESPADA

Ang tukso ay lumikha, sa ngalan ng seguridad, ng isang lupong nasa ibabaw ng mga tuntunin: sa oras ng kagipitan, para sa proteksiyon ng lahat, sa limitadong panahon. Dito namatay sa kasaysayan ang halos bawat kalayaan, sapagkat bihirang ibalik ang kapangyarihang pang-eksepsiyon kapag naipagkaloob na. Ang kapangyarihang dapat sanang makatawid sa bagyo ay nananatili pa kahit lumipas na ang bagyo. Mula rito, hinuhugot ng SOLIS ang konklusyon na hindi dapat magkaroon ng lugar kung saan nakatatakas ang dahas sa kontrol. Ang sagot sa lumang tanong kung sino ang nagbabantay sa mga tagabantay ay hindi rin dito

isang mas mataas na bantay. Pareho ito ng sa lahat ng dako: isang istrukturang walang sinumang makapananatili.

Ang Nakasingsing na Aparato ng Dahas

Apat na bahagi ang tumatali sa dahas, gaya ng apat na bahaging tumatali sa kapangyarihang pampulitika. Una, ang pangangasiwang sibil ng mga lupong bahagyang nabunot: hindi kauri nila ang nagbabantay sa mga armadong lupon kundi ang mamamayan, at ang pamunuan ng mga puwersang panseguridad ay nasa ilalim ng kapulungan, hindi katabi nito. Ikalawa, ang rotasyon ng komando at ang takdang panahon ng mga tungkulin, upang walang permanenteng kartel at walang personal na tagasunod na mabuo sa paligid ng dahas. Ikatlo, ang paghihiwalay ng utos at pagsasagawa, gayundin ng pag-uutos at pagsusuri: ang nag-uutos ng dahas ay hindi maaaring sabay na magpasya tungkol sa pagiging naaayon nito sa batas. Ikaapat, ang ganap na kakayahang masundan ang bawat operasyon, bawat utos at bawat pagbili. Binibili ang mga armas at kagamitan sa bukas na proseso na may bukas na mga aklat, nang walang nakatagong impluwensiya, at walang anumang nagsisilbi sa dahas ang nabubuo sa dilim.

Sa ibabaw ng mga bahaging ito ay may isang hangganang hindi natitinag: ang dahas ng kaayusan ay hindi kailanman maaaring ibaling papasok laban sa pampulitikang pagtutol. Kung paanong ang proseso ng panghihimasok sa kaayusan ng media ay hindi kailanman maaaring gamitin laban sa pagpuna sa SOLIS,

gayundin ay hindi kailanman maaaring ibaling ng aparatong panseguridad ang sarili laban sa mga sumasalungat sa kaayusan. Pinipigilan ng hangganang ito na maging kasangkapan ng paninigas ng kaayusan ang proteksiyon nito.

PANLOOB NA SEGURIDAD NANG WALANG ESTADONG PULIS

Sa SOLIS, hindi una sa lahat nagmumula sa pagmamanman at pananakot ang panloob na seguridad kundi sa paglutas sa mga sanhi nito. Kung saan walang itinutulak sa krimen ng kagipitan, pagkakatiwalag o kawalan ng pag-asa, bumababa ang krimen bago pa ito hanapin ng isang patrol. Kung saan kailangan pa ring magtanggol, umiiral ang prinsipyo ng pinakamagaang paraan: kakaunting pamimilit hangga't maaari, dahas lamang bilang sagot sa dahas. Bahagi ng pamayanan ang mga puwersang panseguridad, hindi ang mananakop nito. Sinanay sila sa pagpapahupa ng tensiyon gaya ng pagsasanay nila sa pakikialam, at kilala sila sa lugar na kanilang pinaglilingkuran. Dito umiiral ang di-simetrikong transparency na dumadaloy sa buong akda. Ganap na pagiging hayag ang para sa kapangyarihan, sa bawat operasyon, sa bawat utos, sa bawat kasangkapan, habang ang buhay ng bawat tao ay nasa ilalim ng proteksiyon ng pagkapribado. Sa gayon, binabaligtad ng SOLIS ang direksiyon ng pagmamanman: hindi ang mamamayan ang sinisilip at ang aparato ang nakatago, kundi ang aparato ang sinisilip at ang mamamayan ang protektado.

Ang Eksepsiyong Tinatapos ang Sarili

Kahit ang kaayusang walang tuktok ay kailangang makakilos kapag hindi na nagpapahintulot ng pagtalakay ang kagipitan. Kaya isinasaayos ng SOLIS ang eksepsiyon nang maaga, sa isang hayag na modelo ng mga antas na kilala ng lahat. Sa karaniwang kalagayan, ang karaniwang mga tuntunin ang umiiral. Pinahihintulutan ng mataas na pagbabantay ang mga pagsasanay, ang pagpupuno ng mga imbak at ang pagpapalakas sa proteksiyon ng mahahalagang pasilidad. Binubuksan ng bahagyang pagpapakilos ang mga silungan, tinatawag ang reserba at tinitipon ang mga puwersa kung saan naroroon ang panganib. Sa huli, pinahihintulutan ng ganap na pagpapakilos ang mga paglikas, ang paglilipat ng mga mapagkukunan at ang pagbubukas ng mga koridor ng tulong lampas sa mga hangganan. Bawat antas ay may malinaw na itinakdang mga kapangyarihan, hayagang idinedeklara at ipinaliliwanag, at may petsa ng pagkawalang-bisa. Kung walang bagong pasya ng kapulungan, kusa itong nagtatapos.

Ang nagpapaiba sa eksepsiyon mula sa kapangyarihang pang-eksepsiyon ay ang tungkuling buwagin pagkatapos. Pagkatapos ng bawat paglala, binabawi ang lahat ng kinailangan nito: mga kapangyarihan, mga koleksiyon ng datos, mga puwesto, mga imbak. Sinusuri pagkatapos ng isang lupong bahagyang nabunot ang bawat hakbang kung kinakailangan at proporsiyonal ito. Sa gayon, kayang kumilos ng SOLIS sa loob ng ilang oras nang hindi nagiging ilang taon ang mga oras. Natatanggap ng kagipitan ang kailangan nito, at walang iniingatan mula roon.

PANLABAS NA DEPENSA NANG WALANG PANANALAKAY

Laging may dalawang talim sa kasaysayan ang armadong kapangyarihan. Nagbigay ito ng proteksiyon at nagdala ng pagkawasak, nagtiyak ng katatagan at nagpaalab ng takot, nagtanggol sa mga bayan at nagpasiklab ng mga digmaan. Sa mga klasikong sistema, madalas na naglilingkod ang militar sa mga pambansang interes, sa pagpapakita ng lakas, sa pagtiyak ng mga likas na yaman, sa impluwensiya, at humahantong ito sa mga digmaan ng pananalakay, paligsahan sa armas at panunupil sa loob. Kaya sa SOLIS, isang pagkakaibang mahalaga ang umiiral sa panlabas na ugnayan: ipinagbabawal ang pananalakay, lehitimo ang depensa. Hindi itinatayo ng SOLIS ang sarili sa pamamagitan ng dahas at wala itong sinusupil. Gayunman, hindi ito obligadong hayaang wasakin ang sarili sa ngalan ng pagpapaubaya. Ang lipunang nakapagtayo ng isang bagay na makatarungan ay may karapatang ipagtanggol ito nang hindi nagiging mananalakay.

Ang doktrina ay puro depensibo. Pinoprotektahan ng depensa ang mamamayan laban sa mga pag-atake, tinitiyak ang mahahalagang imprastruktura, datos at panustos, at iniingatan ang mga ekosistema at likas na yaman. Ang pag-atake sa isang grid ng kuryente ay sinasangga ng siber-depensa nang hindi pinalalala ng SOLIS mismo ang sitwasyon. Isinaayos ang sistema sa mga antas, ang espasyong siber at pang-impormasyon, ang himpapawid at kalawakan, ang lupa at dagat, gayundin ang proteksiyong sibil, na ang mga puwersa ay magkakaugnay na kumikilos. Dinadala ito ng isang reserbang sinasanay nang

paisa-isang modyul at sa araw-araw ay nagtatrabaho sa sariling hanapbuhay. Walang misyon ng pananalakay, walang makinang kusang nakikidigma, at walang armas na ang huling pasya tungkol sa buhay ay wala sa kamay ng tao. Ang artipisyal na intelihensiya ay maaaring tumukoy at mag-uri ng mga banta, ngunit hindi gumawa ng nakamamatay na pasya nang walang pahintulot ng tao. Laging nasa ilalim ng kontrol na sibil ang pamunuang militar at sa gayon, gaya ng bawat kapangyarihan sa SOLIS, nasa ilalim ng pangangasiwa ng Singsing at ng batas.

Sa panlabas na ugnayan, hinahanap ng SOLIS ang balanse ng pag-iingat: magkakasamang sistema ng maagang babala, kontrol sa armas, mga protokol pang-emerhensiya sa pagitan ng mga kaayusan, at mga alyansa sa mga kapwa naniniwala sa mga prinsipyo nito, upang hindi mag-isa ang lipunang nagtatali sa sarili. May kakayahang magtanggol, sapat upang humadlang, at nakatali upang hindi maging banta. Sa gayon, inilalayo ng SOLIS ang depensa sa lohika ng pananalakay at pagpapakita ng lakas: walang paligsahan sa armas, walang digmaan ng pananalakay, walang paggamit laban sa sariling mamamayan, kundi ang proteksiyon ng tao at ng planeta.

DEPENSA NG DAIGDIG AT PROTEKSIYONG SIBIL

Hindi lahat ng panganib ay nakauniporme. Ang mga lindol, baha, salot, aksidenteng teknikal, mga bagyong solar na nagbabanta sa grid, at mga bagay sa kalawakan na papunta sa banggaan ay mas matinding tumatama sa mga tao kaysa sa

karamihan ng mga kaaway, at hindi sila nagtatanong tungkol sa mga hangganan. Kaya pinagsasama ng SOLIS ang mga istruktura ng proteksiyon at mga gawaing sibil sa isang depensa ng Daigdig. May sariling mga yunit, isang Corps para sa Sakuna, na sinanay na mabilis kumilos at tumutugon sa mga likas na sakuna, salot, aksidenteng teknikal at mga banta mula sa kalawakan. Pagkatapos ng isang lindol, tumutulong sila sa mga paglikas, nagbibigay ng emerhensiyang kuryente at tinitiyak ang serbisyong medikal. Ang isang asteroyd na maagang natuklasan ay inililihis, habang inihahanda ng proteksiyong sibil ang paglikas.

Desentralisado ang proteksiyong sibil, gaya ng lahat ng bagay sa kaayusang ito na kailangang magpasan sa oras ng tunay na panganib: nakakalat na mga imbak, mga silungan, emerhensiyang enerhiya, mga ugnayang may maraming panangga at mga taong sinanay sa halip na pinangangalagaan na parang mga bata. Kung saan ang panganib ay tumatama sa buong sangkatauhan, nagiging bahagi ang depensa ng Daigdig ng depensang pamplaneta na tinatalakay ng kabanata tungkol sa kaayusang pandaigdig. Dinadala ito nang sama-sama at ito rin ay nakasingsing, upang hindi kailanman maging dahilan ang proteksiyon laban sa wakas para sa pag-angat ng iisang kapangyarihan.

Ang Kapayapaan Bilang Masigasig na Gawain

Ngunit ang pinakamalalim na proteksiyon ay hindi isang aparato kundi ang kawalan ng mga dahilan ng dahas. Sa SOLIS, ang kapayapaan ay hindi pahinga sa pagitan ng mga alitan kundi

isang tuloy-tuloy na gawain: ang maagang pagpapahupa ng mga tensiyon, ang paglutas sa mga kawalang-katarungan bago pa sila maging dahas, ang pag-aalaga sa pagkakaunawaan lampas sa mga hangganan, ang diplomasyang hindi nagsisimula lamang sa panahon ng krisis. Ang inilalaan ng isang lipunan sa pag-iwas, edukasyon at katarungan ay hindi na nito kailangang ilaan sa armas. Kaya pinakamabisang ipinagtatanggol ng SOLIS ang sarili hindi sa pamamagitan ng mas malakas na pagtama, kundi sa pag-aalis ng mga panggatong na pinagmumulan ng dahas. Sa kaayusang ito, ang lakas ay nangangahulugang pagpipigil, hindi pananalakay.

05

EKONOMIYA AT LIKAS NA YAMAN

Walang bayad ang tirahan ni Mara. Bahagi ito ng batayang antas, gaya ng tubig, ng tinapay at ng biyahe papunta sa trabaho. May bayad na puntos ng halaga ang bangka, katumbas ng tatlong buwan ng kanyang ambag, at nag-ipon siya para rito gaya ng pag-iipon ng tao para sa isang bagay na talagang gusto niya. Sa negosyo, bukas ang badyet: kung ano ang kailangan ng negosyo na mga sangkap, kung ano ang ipinasok nito sa account ng mga kasapi, gaano kalaki ang napunta sa reserba at gaano kalaki sa kaban ng rehiyon. Walang yumaman dito. Ngunit wala ring kailanman natakot sa katapusan ng buwan.

Tawat kaayusang panlipunan ay sumasagot, sinasabi man nito o hindi, sa tatlong tanong na pang-ekonomiya: kanino ang ano? Paano nalilikha ang halaga, at sino ang tumatanggap nito? At sino ang nagpapasya kung ano ang itatayo bukas? Sa tatlong tanong na ito nabigo ang mga kaayusang tama naman ang lahat ng iba pa. Hindi sinasagot ng SOLIS ang mga ito sa pamamagitan ng isa sa mga lumang resipe. Sumasagot ito sa pamamagitan ng isang kaayusang hindi nag-aalis at hindi rin nagpapakawala sa merkado kundi naglalagay ng hangganan dito: ang batayang panustos bilang karapatan, ang mga piling kalakal sa pamamagitan ng isang kasangkapan ng halaga na hindi maaaring maging kapangyarihan, at isang kapital na nananatili sa maraming kamay.

PAG-AARI AT MGA YAMANG PANLAHAT

Ang pag-aari ay isa sa pinakamakapangyarihan at kasabay nito ay pinakapinagtatalunang konsepto sa kasaysayan ng sangkatauhan. Nagtayo at sumira ito ng mga lipunan, nagluwal ng mga imbensiyon at nagpaalab ng mga digmaan, nagbukas ng kalayaan at nagbigay-katwiran sa pang-aapi. Madalas na itinuturing ng kapitalismo ang pag-aari bilang tunay na kalayaan: ang may ari-arian ay may kapangyarihan, seguridad at kakayahang humubog. Madalas namang ginawang kolektibo ng sosyalismo ang pag-aari, sa paniniwalang nagpapalala

ang pribadong pag-aari ng di-pagkakapantay at sumisira sa pamayanan, at madalas itong nauwi sa burukratikong paninigas, kawalan ng sigla at korupsiyon sa mga tanggapan. Hindi ipinapalit ng SOLIS ang isa sa isa. Naghahanap ito ng bagong balanse na gumagamit sa lakas ng dalawang prinsipyo at umiiwas sa kanilang kahinaan: nananatiling hindi magagalaw ang personal na pag-aari, at itinuturing na yamang panlahat ang mga likas na saligan ng buhay.

Protektado sa SOLIS ang personal na pag-aari, dahil bahagi ito ng pagpapasya sa sarili. Ang sariling bahay, ang sariling damit, ang sariling mga kasangkapan, ang naipon para sa sariling proyekto, ang mga aklat, ang mga alaala at higit sa lahat ang lahat ng nilikha ng sarili ay pag-aari ng indibidwal. Maaari niya itong angkinin, hubugin, ipasa at ipamana. Ang pag-aari sa ganitong kahulugan ay nagpapalago ng pagkamalikhain, pagkakakilanlan at seguridad. Nananatili sa isang alagad ng sining ang buong karapatan sa kanyang mga likha, at nananatili sa isang pamilya ang karapatang tirhan ang bahay na itinayo nito at ipasa ito sa mga anak. Maaari kang yumaman sa mga ideya, sa sining, sa mga proyekto at sa mga personal na kayamanan. Ang hindi lamang maaari ay yumaman sa pamamagitan ng pag-agaw sa iba ng hanging hinihinga, ng tubig na iniinom at ng lupang tinitirhan.

Iba kasi ang kalagayan ng malalaking saligan ng buhay: tubig, lupa, hangin, pinagmumulan ng enerhiya at hilaw na materyales. Hindi maaaring pag-aari ng sinuman ang mga ito nang pribado, dahil walang lumikha sa kanila, dahil kondisyon sila ng pananatiling buhay ng lahat, at dahil ang pang-aabuso sa kanila ay tumatama sa buong mga lipunan, ekosistema at salinlahi, hindi lamang sa ilang tao. Kaya sa SOLIS, hindi maaaring bumili ang isang negosyo ng isang bukal ng tubig at

ipagkait sa mamamayan ang akses dito. Walang mamumuhunang makabibili ng lupa upang hayaan itong nakatiwangwang para sa ispekulasyon habang walang matirhan ang mga tao. Walang sinumang makapagtuturing sa hangin na parang kalakal.

Pinangangasiwaan nang sama-sama ang mga yamang panlahat na ito, at ayon sa kaayusan ng kapangyarihan, ng mga kapulungan at tanggapan ng bawat antas, na pinapayuhan ng kadalubhasaan at sinusuri ng mga konseho ng etika. Hindi sila pag-aari ng estado, dahil hindi kilala ng kaayusang ito ang isang estadong nasa ibabaw ng mga tao. Isinasaayos ang paggamit sa kanila upang walang magutom o mapagsamantalahan at upang manatili rin ang akses ng mga susunod na salinlahi. Para rito ang mga bukas na plataporma kung saan nakikita kung gaano karaming tubig, enerhiya o lupa ang ginagamit at saan. Para rito ang mga hangganan ng pagkuha, na nagtatakda kung gaano karami ang maaaring kunin nang hindi napipinsala ang sistema, ang mga parusa laban sa pagbuo ng mga monopolyo at ng mga lihim na merkado, at ang mga programang nagtataguyod ng maingat na paggamit. Sa gayon, nilulutas ng SOLIS ang maling pagpili sa pagitan ng walang hangganang pribadong kapangyarihan na sumisira sa kolektibo at ng ganap na kontrol ng kolektibo na sumasakal sa indibidwal. Nagbibigay ito ng kalayaan kung saan nagpapalago ito ng pagkamalikhain, imbensiyon at pagkakakilanlan, at ng sama-samang pangangasiwa kung saan nakataya ang pananatiling buhay at ang pagpapanatili. Dito sumisibol ang balanse, at dito sumisibol ang tiwala. Alam ng indibidwal na may sarili siyang puwang at seguridad, at kasabay nito, na bukas din sa kanyang mga anak ang mga saligan ng buhay.

BATAYANG PANUSTOS AT PUNTOS NG HALAGA

Sa loob ng maraming siglo, ang pera ay isang pangunahing kasangkapan ng sangkatauhan. Nagbukas ito ng kalakalan at nagpasiklab ng mga krisis, nagpaalab ng mga imbensiyon at naglugmok sa mga lipunan sa kahirapan, nangako ng kalayaan at lumikha ng pagdepende. Sa kapitalismo, madalas na nagiging panukat ng lahat ng bagay ang pera: ang may pera ay nakabibili ng impluwensiya, nakakukuha ng seguridad at nakikialam sa mga tuntunin. Madalas namang sinupil o mahigpit na kinontrol ng sosyalismo ang pera, at madalas itong nagbunga ng burukratikong paninigas, kakulangan at mga lihim na merkado. Hindi basta pinapalitan ng SOLIS ang pera ng isang bagong kasangkapan ng palitan. Lumilikha ito ng dobleng kaayusan na may malinaw na paghihiwalay sa pagitan ng batayang panustos at ng mga piling kalakal.

◆ Ang Batayang Panustos ay Karapatan, Hindi Bayad

Sa SOLIS, bawat tao ay may garantisadong karapatan sa mga saligan ng buhay: tirahan, enerhiya, pagkain, kalusugan, edukasyon at batayang kakayahang bumiyahe. Hindi kalakal sa merkado ang mga ito. Hindi sila binibili kundi inilalaan. Pinaplano ng mga kapulungan ng bawat antas ang kapasidad na kailangan para rito, mga tirahan, planta ng tubig, paaralan, klinika, transportasyon, at ang mga negosyong naghahatid ng mga ito ay tinutustusan mula sa bahagi ng pamayanan na tatalakayin maya-maya. Walang sinumang kailanman kailangang magbayad para sa batayang panustos. Kaya ang isang kabataang nasa hustong

gulang ay tumatanggap, nang walang kapalit, ng karapatan sa isang batayang tirahan, at ang isang pamilya ay kumukuha ng batayang pagkain bilang karapatan, hindi kapalit ng bayad. Ang batayang panustos ay isang batayang antas, hindi luho: payak, maaasahan at pantay para sa lahat. Sa gayon, natitiyak ang sahig na hindi malalagpasan pababa ng sinumang tao, anuman ang kasaysayan ng kanyang trabaho.

Ang batayang antas ay pantay ang halaga saanman, ngunit hindi magkakapareho saanman. Hindi kailanman magkapareho ang dalawang batayang tirahan, at ang isa ay nasa tabi ng parke, ang isa ay nasa tabi ng kalsada. Kung saan nagkakaiba ang mga kalakal ng batayang panustos, isang tuntunin ang nagpapasya at hindi isang koneksiyon: una ang pangangailangan, ibig sabihin ang laki ng sambahayan at ang lapit sa trabaho, paaralan at pag-aalaga, saka ang pagkakasunod ng pagpapalista, at kung saan pantay ang karapatan ng ilan, ang palabunutan. Hayag ang mga oras ng paghihintay. Kapag humahaba ang mga ito, utos iyon sa mga tanggapan na magtayo at sa pagbabantay sa mga saligang karapatan na iulat ito. Ang may gusto ng higit sa batayang antas, ng mas malaking tirahan o mas magandang lokasyon, ay nagbabayad para rito ng puntos ng halaga, dahil doon nagsisimula ang piling kalakal.

◆ Mga puntos ng halaga para sa mga piling kalakal

Para sa lahat ng lampas sa batayang panustos, ang mas malaking tirahan, ang paglalakbay, ang instrumento, ang kasangkapan para sa sariling proyekto, ginagamit ang mga puntos ng halaga. Nakatali sila sa tao at walang interes. Nalilikha lamang sila mula sa tunay na ambag, mula sa trabaho, pag-aalaga,

pagpapalaki ng anak, imbensiyon at boluntaryong paglilingkod, na sinusukat ayon sa oras, kakayahan at pangangailangan ng pamayanan. Hindi sila maaaring imbakin at hindi maaaring ikalakal nang ispekulatibo, at ang relatibong halaga nila ay sumasalamin sa pakinabang sa lipunan, sa pagpapanatili at sa kakulangan. Ang isang inhinyera ay tumatanggap ng puntos ng halaga para sa trabaho sa isang planta ng enerhiya, ang isang nars para sa araw-araw na pag-aalaga sa mga tao, ang isang alagad ng sining para sa kanyang likha, ang isang ama para sa mga taong pinalaki niya ang kanyang mga anak. Ang mapagpasya ay kung ano ang nagpapaiba sa ganitong kasangkapan mula sa pera: hindi ito maaaring maging kapital na nagpaparami sa sarili at nagiging kapangyarihan. Ang punto ng halaga ay ilog, hindi lawa.

◆ KUNG PAANO NABUBUO ANG MGA PRESYO NANG WALANG SENTRAL NA PLANO

Dito nakatayo ang pinakamahirap na tanong ng bawat kaayusang pang-ekonomiya na nagtutulak pabalik sa merkado, at hindi ito iniiwasan ng SOLIS. Ang presyo ay isang impormasyon. Sa merkado, nabubuo ito mula sa di-mabilang na desentralisadong pasya at ipinakikita nito kung ano ang kulang at kung ano ang kailangan. Ang kaayusang nag-aalis sa merkado ay humaharap sa tanong kung paano nito matutukoy nang wala ang hudyat na ito kung magkano ang halaga ng mga bagay, at ipinakita ng kasaysayan na walang sentral na lupong nakakukuwenta ng kinukuwenta ng isang merkado. Hindi inaangkin ng SOLIS ang ganitong kaalaman sa lahat. Hindi nito pinapalitan ang merkado ng isang sentral na plano kundi nilalagyan nito ng hangganan ang merkado.

Para sa mga piling kalakal, hindi iniuutos mula sa itaas ang relatibong presyo sa puntos ng halaga. Nabubuo ang mga ito mula sa desentralisadong mga hudyat, sa tatlong patong. Ang unang patong ay ang mga hudyat mismo: iniuulat ng mga nag-aalok at ng mga nangangailangan ang alok at pangangailangan, at gumagalaw ang relatibong presyo kasabay ng tunay na kakulangan at ng tunay na hinihingi. Sa gayon, napapanatili ang tungkulin ng presyo bilang impormasyon, na nawawala sa purong pagpaplano. Ang ikalawang patong ay ang mga takdang hangganan. Sapilitang kasama sa bawat presyo ang gastos na ekolohikal, kaya mas maraming puntos ang paglipad sa pagitan ng mga kontinente kaysa sa biyahe sa tren, at ang produktong nakapipinsala ay mas mahal kaysa sa maingat na alternatibo. Kasabay nito, walang makapagpapasikip sa isang merkado o makabubuo ng monopolyo, at bawat produkto ay may bukas na talaan ng produkto na nagsasaad ng mga sangkap, enerhiya, pinsala at pinagmulan. Ang ikatlong patong ay ang puna. Hayag at masusuri ang buong sistema. Kung saan humahantong ang mga hudyat sa mga resultang hindi makatarungan o hindi makapagpapatuloy, gumagana ang isang siklo ng pagwawasto na nag-uugnay sa datos at pagtitimbang: ang tuloy-tuloy na pagbabantay sa kakulangan at sa pasaning ekolohikal sa isang panig, at ang pagsusuri ng mga konseho ng etika sa kabila. Ang itinatama rito ay ang mga hangganan, hindi ang bawat presyo sa pamamagitan ng kautusan.

Ang solusyong ito ay paglapit, hindi ganap na kalkulasyon, at hayagan nitong inaamin iyon. Tinatanggap nito ang isang antas ng kalabuan sa paglalaan, dahil ito ang kapalit ng pag-iwas sa dalawang patay na dulo: ang pagpaplanong alam ang lahat, na imposible, at ang merkadong pinakawalan, na nagiging di-makatarungan. Tinitiyak ng anyo ng punto ng halaga na kahit

saan manatiling malabo ang isang presyo, hindi ito maaaring maging pingga ng pag-iipon at kapangyarihan, dahil hindi ito maiimbak, hindi maiispekula at nakatali sa tunay na ambag.

◆ PAG-IIPON NANG WALANG PAG-AGAW NG KAPANGYARIHAN

Ang hindi pagkakaimbak ng punto ng halaga ay nakatutok laban sa oligarkiya, hindi laban sa paghahanda para sa hinaharap. May pagkakaiba sa pagitan ng pag-iipong nagiging kapangyarihan sa iba at ng katamtamang pag-iipon para sa sariling proyekto, at iginagalang ito ng kaayusan. Kaya nananatiling magagamit ang mga puntos ng halaga sa makatwirang haba ng panahon para sa mga personal na layunin, para sa bahay, sa paglalakbay, sa talyer, sa taon ng bagong simula. Ang hangganan at ang pagkawala ng bisa nila ay umiiral lamang lampas sa antas kung saan magiging pingga sa buhay ng iba ang naipon. Ang parehong antas ay umiiral sa katapusan ng buhay. Ang mga puntos ng halagang naiwan ng isang tao ay napupunta sa kanyang mga kaanak hanggang sa antas na iyon, at ang lampas dito ay sa bahagi ng pamayanan. Sa gayon, pinipigilan ng kasangkapan ang pag-agaw ng kapangyarihan nang hindi inaalis sa indibidwal ang kakayahang magplano, at nang hindi nabubuo ang mga dinastiya sa loob ng maraming salinlahi.

◆ ANG BAHAGI NG PAMAYANAN

Saan kinukuha ng isang kaayusang walang pera ang pantustos sa mga paaralan, klinika at planta ng tubig nito? Sa parehong ilog na nagdadala sa lahat ng iba pa. Bawat pagpasok ng puntos ng halaga sa isang account ay nagbibigay ng isang bahagi sa mga kaban ng pamayanan ng mga antas: isang takdang batayang

bahagi sa bawat ambag at isang lumalaking bahagi lampas sa isang antas. Ang tumatanggap ng marami ay nag-aambag nang mas malaki sa porsiyento. Hindi ito parusa. Pagkilala ito na bawat kita ay nakasandig sa pamayanan, sa imprastruktura nito, sa edukasyon nito, sa kalusugan nito at sa kapayapaan nito. Mula sa bahaging ito ng pamayanan tinutustusan ang mga negosyo ng batayang panustos, pinupunan ang batayang pensiyon, pinupuno ang mga pondo at pinananatili ang mga tanggapan. Ito ang pumapalit sa buwis, at naiiba ito roon sa dalawang bagay. Simple ito, dahil nabubuo ito sa mismong pinagmulan at walang kailangang magdeklara, umiwas o maningil nito. At nakikita ito, dahil inilalantad ng lupong tagasuri kung saan napupunta ang bawat bahagi. Nakikita ng nag-aambag kung ano ang kinahinatnan nito.

◆ Saan nanggagaling ang mga puntos at ilan ang mayroon

Kaya natitira ang tanong na kailangang sagutin ng bawat kaayusang may sariling kasangkapan ng halaga: sino ang lumilikha ng mga puntos, at sino ang nagtatakda kung ilan ang mayroon? Sa SOLIS, may dalawang posibleng pinagmulan ang pagpasok sa isang personal na account. Maaaring binabayaran ito ng isang negosyo mula sa kinita nito sa mga piling kalakal nito. Kung gayon, nagpapalit lamang ng may-ari ang punto, at walang bagong nalilikha. O kaya binabayaran ito ng isang kaban ng pamayanan: para sa trabaho sa batayang panustos, para sa pag-aalaga, pagpapalaki ng anak at boluntaryong gawain, para sa paglilingkod ng mga nabunot, para sa mga proyekto ng mga pondo. Dito lamang nalilikha ang mga bagong puntos, at nalilikha lamang sila kapalit ng isang nakatalang ambag, hindi kailanman

kapalit ng wala, hindi kailanman sa utang at hindi kailanman may interes. Ang bangko ng pamayanan na lumilikha sa kanila ay nakasingsing din: bahagyang nabunot, nagpapalitan ang mga kasapi at sinisilip ng lupong tagasuri. Walang lupong makalilikha ng puntos para sa sarili.

Kailangang tumugma ang dami ng puntos na umiikot sa kayang gawin na mga piling kalakal. Kung sobra, sabay-sabay na tumataas ang lahat ng presyo, hindi lamang ang sa mga bagay na kulang. Kung kulang, naiiwang nakatambak ang mga kalakal kahit kailangan ng mga tao. Parehong mababasa ang dalawa sa isang hayag na numero, ang pangkalahatang antas ng presyo ng mga piling kalakal, na tuloy-tuloy na inilalathala ng lupong tagasuri. Kinokontrol ang dami sa pamamagitan ng tatlong pihitan na pawang hayag: ang batayang halaga na naibibigay ng isang oras ng ambag, ang laki ng bahagi ng pamayanan, at ang antas na lampas dito ay nawawalan ng bisa ang mga puntos. Itinatakda ang mga ito ng kapulungan ng bansa, na pinapayuhan ng Konseho ng mga Pantas at sinusuri ng mga konseho ng etika, at mababago lamang nito ang mga ito nang dahan-dahan at sa loob ng isang takdang saklaw, upang walang sinumang maghirap sa magdamag. Ang nawawalan ng bisa lampas sa antas at ang idinaragdag ng ekolohikal na patong sa mga nakapipinsalang kalakal ay kusang nagpapahina sa sobra, nang hindi kailangang makialam ng sinuman. Kaya ang dami ng puntos ay hindi lihim na agham. Isa itong hayag na numero na ang anumang pagbabago ay kailangang ipaliwanag.

ANG UGNAYAN SA LABAS

Hindi nabubuhay nang hiwalay ang SOLIS, kaya kailangan nito ng maayos na mga daanan patungo sa mundo ng karaniwang mga salapi. Pinahihintulutan ng isang palitan sa hangganan ang pagpapalit sa pagitan ng puntos ng halaga at ng mga dayuhang salapi. Ngunit upang hindi masira mula sa labas ang panloob na katangian ng punto ng halaga, walang pag-iipon at walang ispekulasyon, ang hangganang ito ay isang kontroladong lamad at hindi isang bukas na tarangkahan para sa arbitrahe. May limitasyon ang pagpapalit ng bawat tao. Sinasaklaw nito ang mga lehitimong panlabas na pangangailangan gaya ng paglalakbay o pag-aangkat, ngunit hindi nito pinahihintulutang sipsipin ang mga puntos patungo sa dayuhang yaman. Ang malakihang paglabas, na magpapalit sa mga puntos ng halaga sa kapital sa ibang bansa at magbabalik mula roon ng kapangyarihan, ay nakikita at may takdang hangganan. Ganoon din sa kabilang direksiyon. Ang lumilipat mula sa ibang kaayusan ay nagdadala ng kanyang mga karapatan, ngunit hindi ng kanyang kapangyarihan, dahil ang dayuhang yaman ay maipapalit lamang sa puntos ng halaga sa parehong sukat gaya ng sa sinuman at nananatili, sa iba pa, kung ano ito: nasa labas. Pinananatili ng isang pondong pananggalang ang palitan sa isang matatag na saklaw at nagtatanggol laban sa mga dagok mula sa labas at sa ispekulasyon, at ang mga kadena ng suplay na kinasasalalayan ng pananatiling buhay ay tinitiyak sa loob o sa pamamagitan ng maraming katuwang, upang walang makapagpagutom sa kaayusan mula sa labas. Ang isang negosyong nagluluwas ng teknolohiya ay tumatanggap ng puntos ng halaga na maaaring ipalit sa palitan sa hangganan ayon sa mga tuntuning ito. Ang mismong layunin ng

hangganan ay protektahan ang panloob na kaayusan laban sa pag-ikot sa pamamagitan ng dayuhang salapi. Pinadaraan ng lamad ang halaga para sa tunay na pangangailangan at isinasara ang butas na maaaring daanan ng sinumang gustong takasan ang tuntunin ng hindi pag-iipon.

◆ TRANSPARENCY AT SEGURIDAD

Lahat ng paglilipat ay dumaraan sa mga bangko ng pamayanan, na naglilingkod sa ligtas na pagproseso, sa transparency at sa kontrol laban sa pang-aabuso, at hindi sa tubo. Nakalagak ang datos sa isang imprastrukturang hindi mapepeke. Pseudonimo ang mga account sa labas, at ang pag-uugnay sa mga ito sa isang tao ay posible lamang sa utos ng hukom, at nakikita ng lipunan ang pinagsama-samang mga numero, hindi ang buhay ng bawat isa. Ang malalaking paglalaan ay sumasailalim sa prinsipyo ng apat na mata, nakikilala at inilalathala ang mga padron ng sabwatan at kunwaring serbisyo, at protektado ang naglalantad ng pang-aabuso. Sa ganitong paraan, binubuwag ng kaayusang pang-ekonomiya ang pagdepende sa pera at kasabay nito ay pinananatili ang pakinabang ng maayos na mga merkado. Walang kailangang matakot na hindi niya matugunan ang kanyang batayang pangangailangan. Walang makapagtatayo ng monopolyo sa hangin, tubig o pagkain. Wala nang imbensiyong nabibigo dahil walang kapital. Mga karapatan para sa pananatiling buhay at mga puntos ng halaga para sa paghubog: dito nakasalalay ang balanse, ang tiwala at ang katatagan ng kaayusang ito.

MGA NEGOSYO, KAPITAL AT INOBASYON

◆ MGA NEGOSYO NANG WALANG KAPANGYARIHAN NG KAPITAL

May mga kompanya pa rin sa SOLIS, dahil sila ang nagpapatakbo ng sigla, kahusayan at espesyalisasyon. Tinatawag sila ng akdang ito na mga negosyo, dahil may pinatatakbo sila at hindi may inaari. Ang negosyo ay isang pamayanan ng mga taong sama-samang lumilikha o naglilingkod. May account ito sa puntos ng halaga, kung saan pumapasok ang kinikita nito sa ibinibigay nitong mga piling kalakal at lumalabas ang ginagastos nito sa kailangang mga sangkap. Mula sa natitira, binabayaran nito ang mga ambag ng mga kasapi nito. Ang natitira pa lampas doon ay maaari nitong itabi bilang reserba para sa kapalit at panganib, hanggang sa isang hangganang nakabatay sa pangangailangan nito. Ang lampas pa rito ay napupunta sa mga kasapi at sa bahagi ng pamayanan. Kaya maaaring maging mahusay ang pamamahala ng isang negosyo at lumago mula sa kahusayan nito, ngunit hindi ito maaaring maging yamang bumibili ng ibang negosyo, at hindi maging kapangyarihang sumusulat ng mga tuntunin. Ang kailangan nitong puhunan na hindi matustusan ng reserba nito ay kinukuha nito sa mga pondo. Walang merkado ng kapital.

Ang mga tao sa negosyo ay kalahok, hindi kalakal. Kasama silang nagpapasya tungkol sa pamunuan at sa mga tuntunin ng kanilang trabaho, at ang pamunuan ay isang tungkuling may takdang panahon gaya ng iba. Hindi lamang sinusukat ang tagumpay ng isang negosyo sa natitira sa huli kundi gayundin sa

katatagan nito, sa ambag nito sa pamayanan, sa talaang ekolohikal nito at sa pananagutan nito, at ginagawang nakikita ng isang hayag at bukas na sistema ng pagtatasa ang mga dimensiyong ito. Ang negosyong nagbabayad nang patas sa mga kasapi nito, gumagamit ng maiingat na sangkap at nagpapalakas sa lokal na pamayanan ay mas mataas ang marka kaysa sa nagtitipid lamang sa gastos, at mas madali nitong nakukuha ang kailangan nito mula sa mga pondo. Ang layunin ay isang ekonomiyang lumilikha ng tunay na halaga sa halip na naglilipat-lipat lamang ng mga numero: para sa mga taong nagtatrabaho rito, para sa mga pamayanang tinutustusan nito, para sa kalikasang ginagamit nito, at para sa hinaharap na tinutulungan nitong hubugin. Hindi ang layunin ang palakihin ang paglago sa sarili nito. Ang layunin ay palaguin ang tamang mga bagay: kalusugan, edukasyon, pagkamalikhain, pagpapanatili at katarungan.

◆ Ang Hinabing Paglalaan ng Kapital

Dito nakatago ang isang tanong ng kapangyarihan na hindi maaaring lampasan ng anumang kaayusang pang-ekonomiya. Ang punto ng halaga ay purong sirkulasyon. Dumadaloy ito, ngunit hindi naiipon. Sa gayon, napigilan ang pag-iipon bilang pinagmumulan ng pribadong labis na kapangyarihan, ngunit hindi ito naglaho. Lumipat lamang ito. Ang malalaking proyekto ay humihingi ng malalaking mapagkukunan, at ang pasya kung aling proyekto ang tatanggap nito ang pinakamabigat ang bunga sa lahat ng pasyang pang-ekonomiya. Nasa mga pondo na ito ngayon, na pinupuno mula sa bahagi ng pamayanan at mula sa ibinabalik ng mga matagumpay na proyekto. Upang walang bagong tuktok na mabuo rito,

hindi inilalagay sa iisang kamay ang paglalaan ng kapital kundi hinahabi: maraming pondo nang magkakatabi, panrehiyon, pang-larangan at pinamamahalaan ng mamamayan, bawat isa ay itinayo ayon sa kaayusan ng kapangyarihan, bahagyang nabunot, nagpapalitan ang mga kasapi at nananagot. Ang mapagpasya ay ang dami ng mga daan. Ang may nais na isakatuparang ideya ay makalalapit sa maraming malayang pondo, kaya ang isang "hindi" ay hindi kailanman "hindi" ng buong sistema. Ito ay "hindi" lamang ng isang pinto. Isang takdang bahagi ng mga mapagkukunan ang nakalaan para sa naiiba, na humahamon sa naghaharing pinagkasunduan. Sa gayon, nananatiling nakakalat ang lakas na nagtatayo ng hinaharap at hindi nagiging trono.

◆ Inobasyon nang walang hadlang ng kapital

Hindi maaaring mabigo dahil sa kapital ang pananaliksik at pagpapaunlad. Naglalaan ang mga pondo ng imprastruktura, materyales, oras sa laboratoryo at mga pangkat. Binabayaran ng puntos ng halaga ang personal na pagsisikap, at ang mga ideya at imbensiyon ay nagiging malayang akses pagkalipas ng makatwirang panahon, habang tumatanggap ang imbentora ng pagkilala at ng kita sa puntos ng halaga mula sa napatunayang pakinabang. Ang isang siyentipikong nakabuo ng bagong paraan ng pag-recycle ay kumukuha ng mapagkukunan mula sa pondo, tinutustusan ang kanyang pangkat, at kinikilala siya para sa kanyang ambag, nang hindi ikinukulong ang imbensiyon sa likod ng isang patent na nagkakait ng akses sa publiko. Dumaraan ang mga proyekto sa bukas na mga yugto kung saan napatutunayan sila o nagtatapos. Ang nabibigo ay nabibigo nang maaga at may aral, sa halip na huli at magastos.

TRABAHO AT AMBAG

Sa karamihan ng mga sistema ngayon, mahigpit na nakatali ang trabaho sa takot: ang takot na hindi kumita nang sapat, na hindi na kailanganin, na mapag-iwanan, o na magkasakit at mapagod nang husto at sa gayon ay mawalan ng halaga. Nagtayo tayo ng mga lipunan kung saan ang trabaho ay pangunahing paraan upang mabuhay. Ang bunga ay mga taong nananatili sa mga gawaing hindi nila mahal, isang pagkamalikhaing nasasakal sa araw-araw na pagod, at mga imbensiyong naiiwan dahil walang agarang kita. Iba ang pagtingin ng SOLIS sa trabaho: hindi bilang pamimilit upang mabuhay, kundi bilang pagpapahayag ng pagkamalikhain, ambag at kahulugan.

Dahil garantisado sa SOLIS ang mga saligan ng buhay, walang kailangang magtrabaho upang mabuhay. Hindi ito nauuwi sa pagtigil ng lahat sa pagtatrabaho. Ang kabaligtaran ang nangyayari. Nag-aambag ang mga tao dahil may nakikita silang kahulugan dito, dahil gusto nilang may maiambag at umunlad, at dahil ang lahat ng lampas sa batayang antas ay nalilikha mula sa ambag. Ang isang batang ina ay nagtuturo nang part-time dahil natutuwa siyang magbahagi ng kaalaman, at hindi dahil natatakot siyang mawalan ng proteksiyon. Ang isang matandang inhinyero ay nagtatrabaho sa isang planta ng enerhiya dahil gusto niyang gumawa ng makabuluhang bagay, at hindi dahil nag-aalala siya sa upa. Ang walang iniaambag ay hindi nawawalan ng batayang panustos, dahil nakatali ito sa dangal at hindi sa nagagawa. Ngunit nabubuhay siya sa batayang antas at hindi lampas dito,

at ang pamayanang ginagawang nakikita ang ambag ay hindi nangangailangan ng pamimilit upang asahan ito.

Kaya natitira ang isang tanong na kailangang sagutin ng bawat kaayusang walang kagipitan: sino ang gagawa ng trabahong walang gustong gumawa? Una, ang makina. Ang mga nakagawiang gawain, gayundin ang mapanganib, mabigat at nakababagot na trabaho, ay ginagawang awtomatiko, upang makapagtuon ang mga tao sa hindi kaya ng mga makina: pagkamalikhain, empatiya, paghatol, paglutas ng masalimuot na problema, gawaing panlipunan at pandamdamin. At kung saan kailangan pa rin itong gawin ng tao, ang punto ng halaga ang nagsasalita. Ang trabaho sa isang kakulangan, sa gabi, sa lamig, sa dumi o sa panganib ay nagbibigay ng mas maraming puntos bawat oras, dahil ang pangangailangan ng pamayanan ay isa sa mga salik na pinagbabatayan ng pagsukat sa ambag. Ang ngayon ay pinababayaran ng pinakamababang sahod dahil kailangang gawin ng pinakamahihirap ay mataas ang bayad sa SOLIS dahil kailangan ito ng lahat. Upang hindi gawing di-kailangan ng awtomasyon ang mga tao, tinutustusan ng mga pondo ang karagdagang pagsasanay, muling pagsasanay at pagpapaunlad ng talento, at bukas ang inobasyon sa lahat, hindi lamang sa malalaking negosyo. Ang isang estudyanteng may ideya para sa isang pambalot na walang plastik ay nakakukuha ng akses sa isang sentro ng inobasyon, nang hindi umaasa sa mayayamang magulang o mamumuhunan.

Sa isang ekonomiya kung saan inaako ng mga makina at artipisyal na intelihensiya ang palaki nang palaking bahagi ng kinakailangang trabaho, muling lumilitaw ang isang lumang tanong: para saan nagtatrabaho ang tao, at sa ano sinusukat ang isang matagumpay na buhay? Pinaghihiwalay ng SOLIS ang

ambag at ang pamimilit. Ang pagod na inaalis ng awtomasyon ay ibinabalik nito bilang oras, para sa pag-aalaga, edukasyon, paglikha at pamayanan. At lumilipat ang panukat ng tagumpay. Ang matagumpay ay hindi ang pinakamayaman kundi ang lumilikha ng isang bagay na nananatili para sa pamayanan. Ang dangal ng trabaho ay hindi nakasalalay sa kita nito kundi sa kahulugan nito.

KATARUNGAN SA PAGHAHATI

Halos bawat debateng pampulitika ay nagsasalita tungkol sa katarungan, ngunit iba-iba ang pagkaunawa ng bawat isa rito: para sa ilan, ganap na pagkakapantay, para sa iba, ganap na kalayaan, para sa iba pa, isang patas na pagbabalanse. Sa SOLIS, ang katarungan sa paghahati ay hindi nangangahulugang eksaktong pareho ang natatanggap ng bawat isa. Tatlong bagay ang ibig sabihin nito: na may sapat ang bawat isa para sa isang marangal, ligtas at ganap na buhay, na maaaring magtamasa nang higit ang nag-aambag nang higit, hangga't hindi siya nabubuhay sa kapinsalaan ng iba, at na hindi na kailanman nabubuo ang matinding di-pagkakapantay na naghahati sa lipunan. Nagmumula ang daang ito sa isang dobleng pagkaunawa. Madalas na sinasakal ng radikal na pagkakapantay ang pagsisikap at imbensiyon. Nilalason ng radikal na di-pagkakapantay ang mga lipunan, sinisira ang tiwala at pinakakain ang dahas.

Ang pundasyon ay walang kailangang matakot para sa hubad na pananatiling buhay. Natitiyak ang akses sa pagkain, malinis

na tubig, serbisyong medikal, ligtas na tirahan, edukasyon at pakikilahok, bilang saligang karapatan at hindi bilang limos. Hindi kailangang mag-alala ng isang inang mag-isang nagpapalaki ng anak kung mapakakain at maaalagaan niya ang kanyang mga anak, at hindi nahuhulog sa kawalan ang isang matanda. Ito ang kondisyon ng bawat iba pang kalayaan, dahil ang nakikipaglaban para mabuhay ay hindi makapag-iisip nang malaya, hindi makalilikha at hindi makauunlad.

Sa ibabaw ng pundasyong ito, kinikilala ng SOLIS na nagkakaiba ang mga tao sa talento, sigla at kakayahan. Ang nag-aambag nang marami, umaako ng pananagutan o nagtutulak ng mga imbensiyon ay maaari ring magtamasa nang higit: ang mas malaking bahay, ang mas malayong paglalakbay, mas maraming mapagkukunan para sa sariling proyekto, mas maraming pagkilala. Ang tanging mapagpasya ay hindi ito nakasandig sa pagsasamantala. Maaaring yumaman ang isang tao dahil may nalikha siya, hindi dahil may inapi o dinaya siya. Kaya ginagantimpalaan ang siyentipikang may imbensiyong medikal, ang negosyong lumilikha ng patas na trabaho at pangmatagalang produkto, at ang alagad ng sining na nagpapayaman sa kultura. Hindi ginagantimpalaan ang ispekulador na gumagawa ng pera mula sa pera nang hindi lumilikha ng halaga, ang negosyong ipinapasan sa publiko ang kanyang mga pinsala, at ang elite na binibigyang-kahulugan ang sarili sa kapangyarihan at pagbubukod lamang. Sa SOLIS, ang pagkakaibang ito ay hindi moral na panawagan kundi nakabaon sa mismong kasangkapan ng halaga. Walang perang magagawa mula sa pera kung saan walang interes at walang ispekulasyon.

Upang hindi na kailanman mabuo ang mga sukdulan, hindi kailangan ng kaayusan ng muling paghahati pagkatapos, dahil

gumagana ang mga mekanismo nito ng pagbabalanse sa mismong pinagmulan. Pinag-aambag ng bahagi ng pamayanan nang mas malaki sa porsiyento ang tumatanggap ng higit. Pinipigilan ng antas ng pag-iipon na maging kapangyarihan ang naipon. Pinipigilan ng tuntunin ng pamana na maipasa sa maraming salinlahi ang di-pagkakapantay. Hindi naglalaho ang nakolektang mapagkukunan sa malabong mga kaban. Hayag at masusuri itong inilalaan sa edukasyon, kalusugan, imbensiyon at pamayanan. Binibigyan ng mga bonus sa inobasyon ang naghahatid ng mga ideyang may pangmatagalang pakinabang hindi lamang ng pagkilala kundi pati ng mapagkukunan upang isakatuparan ang mga ito. Sa gayon, pinag-uugnay ng kaayusan ang seguridad na kailangan ng mga tao upang mabuhay nang walang takot at ang sigla na kailangan ng mga lipunan upang umusad. Hindi layunin ang siraan ang kasaganaan. Ang layunin ay iugnay ito sa pananagutan at pigilan ang matinding kahirapan, dahil pinaparalisa nito ang buong lipunan, hindi lamang ang mga apektado. Kung saan nararanasan ng mga tao na patas ang sistema, umuusbong ang tiwala, at ang tiwala ang pandikit na kung wala ay nagkakawatak-watak ang ekonomiya, pulitika at pamayanan.

SEGURIDAD SA PAGTANDA

Sa paraan ng pagharap sa pagtanda makikita kung pinahahalagahan ng isang lipunan ang mga tao nito o pinababayaan sila. Sa maraming umiiral na sistema, hinuhubog ng takot ang seguridad sa pagtanda: ang takot na kulangin sa

pagtanda, na mauwi sa kahirapan sa kabila ng panghabambuhay na trabaho, o na maging pasanin sa pamayanan. Napipiga ang mga klasikong sistema ng pensiyon ng mga pagbabagong demograpiko, ng di-tiyak na pagpopondo at ng isang ambag sa buhay na hindi patas na kinikilala. Sa kabilang banda, ginagarantiya ng SOLIS ang dangal sa pagtanda bilang karapatan at hindi bilang limos. Walang bumababa sa ilalim ng isang takdang antas ng dangal, ang nag-ambag ay tumatanggap nang higit sa paraang masusundan, at nananatiling matatag ang sistema kahit sa pagbabagong demograpiko.

Nakasandig ang seguridad na ito sa tatlong haligi. Ang una ay ang batayang pensiyon: ang mga karapatan sa tirahan, enerhiya, kalusugan at pagkain ay umiiral sa pagtanda gaya ng sa bawat ibang yugto ng buhay at tinitiyak sa bawat isa ang isang marangal na buhay anuman ang kasaysayan ng trabaho. Ang ikalawa ay ang mga puntos ng paghahanapbuhay. Hindi sila ikalawang pera kundi ang alaala ng ambag sa buhay. Bawat taon ng trabaho, pag-aalaga, pagpapalaki ng anak at boluntaryong gawain ay itinatala bilang puntos ng paghahanapbuhay ayon sa oras, kakayahan at pangangailangan, at mula sa kabuuan nila ay sinusukat sa pagtanda ang isang tuloy-tuloy na tanggap sa puntos ng halaga, na tinutustusan mula sa bahagi ng pamayanan ng mas nakababata. Ang ikatlo ay isang pondong produktibo, isang sama-sama at malawak na nakakalat na pondo na namumuhunan sa mga negosyo, imprastruktura at planta ng enerhiya, at ang kita nito mula sa tunay na paggamit sa mga ito, hindi mula sa interes, ay dumadaloy bilang puntos ng halaga sa mga nakatatanda. Dahil hindi kailanman nakasandig ang seguridad sa iisang pinagmulan, nagpapasan pa rin ito kahit humina ang isang pinagmulan.

Ang mapagpasya ay binibilang ang ambag sa buhay sa bawat anyo nito. Ganap na ibinibilang ang pag-aalaga sa mga kaanak at ang pagpapalaki ng mga anak, bilang mahalagang ambag at hindi bilang puwang sa kasaysayan ng buhay. Ang isang inang naglaan ng maraming taon sa pagpapalaki ng anak ay nakaiipon ng puntos gaya ng taong nagtrabaho para sa kita. Kinikilala ng isang salik ng kakayahan at kakulangan ang mga gawaing lubhang kailangan, habang pinoprotektahan ng isang takdang hangganan bawat taon laban sa labis na pagpapagod sa sarili. Dahan-dahang binabalanse ng isang salik ng pagpapanatili ang mga pagbabagong demograpiko sa halip na gulatin ang buong salinlahi, at ang pondong produktibo ay malawak na nakakalat at kontra-siklikal ang pagkakaayos.

Bukod dito, nababaluktot at makatao ang kaayusan. Ang unti-unting pagpasok sa pagtanda, halimbawa sa pagitan ng 62 at 70 taon, ay nagpapahintulot ng sariling landas sa tulong ng isang salik ng pagkapatas. Ang nais mag-ambag nang mas matagal ay kinikilala para rito, at ang kailangang umalis nang mas maaga ay hindi nahuhulog sa walang hanggang kawalan. Sa kaso ng nabawasang kakayahang magtrabaho, nagbibigay ng proteksiyon ang mga ipinapalagay na pagtatala, at pinoprotektahan ang mga naulila sa pamamagitan ng paglilipat ng bahagi sa pondo. Patas din ang pagkakaayos ng paglipat mula sa umiiral na sistema. Kinukuwenta ang mga nakamit na karapatan sa pensiyon bilang puntos ng paghahanapbuhay, isang mahabang yugto kung saan sabay na tumatakbo ang dalawang sistema ang tumitiyak ng banayad na paglipat, at tumatanggap ang mas matatandang salinlahi ng garantisadong pinakamababang hangganan. Sa gayon, inaalis ng SOLIS ang takot sa pagtanda: walang kahirapan sa pagtanda sa kabila ng panghabambuhay na trabaho, walang

parusa sa pag-aalaga at pagpapalaki ng anak, walang pagbagsak dahil sa demograpikong pagkiling.

EKONOMIYANG PAIKOT AT ENERHIYA

Sumusunod ang nakasanayang ekonomiya sa isang mapaminsalang ritmo: kunin, gamitin, itapon. Hinuhukay ang mga hilaw na materyales, ginagawang produkto, kinokonsumo at sa huli ay itinatapon bilang basura. Nag-iwan ang linyar na sistemang ito ng mga lupang naubos, mga dagat na narumihan, mga nakalalasong tambakan at mga nawasak na ekosistema, at pinabilis nito ang pagbabago ng klima. Nakikipaghiwalay ang SOLIS sa lohikang ito. Narito ang mga tuntunin kung paano umiikot ang ekonomiya nito. Ang mga hangganan ng planeta at ang pagpapagaling sa buhay na daigdig na pinaglilingkuran ng mga ito ay inilalatag sa susunod na kabanata.

Sa isang ekonomiyang paikot, hindi kinokonsumo ang mga likas na yaman. Umiikot sila. Pangmatagalan, nakukumpuni, modular at muling magagamit ang mga produkto, at ipinagbabawal ang planadong pagkaluma. May mga istandard na modyul ang isang aparato, kaya kapag humina ang baterya ay ito lamang ang pinapalitan at hindi ang buong aparato, at sa katapusan ng buhay nito ay bumabalik sa siklo ang mga bahagi. Nagsisilbing sangkap ng ibang proseso ang mga tira, at magkakaugnay ang mga negosyo upang ang tira ng isa ay maging hilaw na materyales ng iba. Ang mga tuntuning ito ay hindi nakatayo sa tabi ng presyo kundi nasa loob nito. Dahil

kasama ang gastos na ekolohikal sa bawat presyo sa puntos ng halaga at may talaan ng produkto ang bawat produkto, mas mura ang maingat kaysa sa nakapipinsala, at ang paikot ang karaniwang anyo ng ekonomiya, hindi ang eksepsiyon. Ang enerhiyang nagpapatakbo sa lahat ng ito ay nagmumula sa mga pinagkukunang hindi umuubos sa planeta. Ang kaayusan nito, desentralisado at matatag, ay inilalarawan sa kabanata tungkol sa planeta. Sa gayon, nakikipaghiwalay ang SOLIS sa pananaw na ang ekonomiya ay larong zero-sum kung saan natatalo ang kalikasan sa napapanalunan ng ekonomiya.

PANDAIGDIGANG PAGTUTULUNGANG PANG-EKONOMIYA

Nabubuhay tayo sa isang mundong pinag-uugnay ng ekonomiya. Wala nang bansa o rehiyong nag-iisa. Dumadaloy lampas sa mga hangganan ang mga hilaw na materyales, kalakal, datos at ideya, at maaaring maging pagpapala o sumpa ito. Sa ngayon, nangingibabaw ang sumpa: isang malayang kalakalang nagpapalaki ng tubo ngunit sumisira sa mga pamayanan, mga kadena ng suplay na nakasandig sa pagsasamantala at pagsira sa kalikasan, at mga larong heopolitikal ng kapangyarihan kung saan inaabuso ang ekonomiya bilang panggipit. Pandaigdig din ang pag-iisip ng SOLIS tungkol sa ekonomiya. Ngunit iniisip nito ito bilang isang lambat ng pagtutulungan na nakikinabang ang lahat at hindi lamang ang pinakamalakas, at hindi bilang pandarambong.

Nakasandig ang mga ugnayang pangkalakalan sa pagkapatas, pagpapanatili at paggalang. Ang mga kasunduan ay hindi laro ng kapangyarihan sa pagitan ng mga higante kundi mga pagkakasundo batay sa malinaw na etikal na prinsipyo: patas na bayad, pananagutang ekolohikal, paggalang sa mga katangiang pangkultura at pangmatagalang pakikipagtulungan sa halip na panandaliang pag-agaw. Kaya hindi maaaring basta kumuha ang isang negosyo mula sa mayamang rehiyon ng murang hilaw na materyales mula sa mas mahirap na rehiyon nang hindi binabayaran ang mga lokal na pamayanan at hindi sinusunod ang mga pamantayang ekolohikal. Kailangang ilantad ng mga kontrata kung paano namumuhunan sa lokal, anong mga pamantayan ang umiiral at paano nakikinabang ang dalawang panig. Pinalalakas ang mas mahihinang rehiyon sa halip na panatilihin sa pagdepende. Kapalit ng tulong na nagpapatibay sa pagdepende ang paglilipat ng teknolohiya at kaalaman, ang patas na pagpopondo sa imprastrukturang nagtatayo ng lokal na katatagan, at ang mga pakikipagtulungang pantay ang tingin kung saan kasamang nagpapasya ang mga lokal na tinig. Sa gayon, nakabubuo ang isang rehiyon ng sariling napapanatiling sistema ng enerhiya sa tulong ng mga pandaigdigang lambat, ngunit walang mga kontratang nakasasakal na naglulugmok dito sa walang hanggang pagkakautang.

Upang magtagumpay ito, nakasandig ang SOLIS sa mga kongkretong mekanismo. Ginagawang nakikita ng mga bukas na plataporma ng kalakalan ang mga kontrata at resulta at inilalantad ang mga banggaan ng interes. Hindi lamang nagpapayo ang mga konseho ng etika para sa mga usaping pang-ekonomiya tungkol sa malalaking proyekto at kasunduan, sinusuri rin nila ang mga ito. Ang magkakasamang pondo para sa inobasyon, na

pinaghuhulugan ng lahat ayon sa lakas ng kanilang ekonomiya, ay nagbabahagi ng kanilang mga resulta sa lahat. Kung paano nananatiling buo ang mundo ng maraming kaayusan nang hindi nagkakaroon ng isang naghahari sa ibabaw nito ay inilalatag sa kabanata tungkol sa kaayusang pandaigdig. Dito ay sapat na ang prinsipyo: isang magkakaugnay na pandaigdigang ekonomiya kung saan mas malakas ang pagtutulungan kaysa sa kompetisyon, kung saan umiiral ang mga tuntunin para sa lahat at hindi lamang para sa mahihina, at kung saan itinuturing ang imbensiyon bilang iisang kayamanan. Masyadong magkakaugnay at masyadong marupok ang mundo upang ipagpatuloy ang mga lumang padron.

06

PLANETA, EKOLOHIYA AT PANUNUMBALIK

Ang ilog na pinagtatrabahuhan ni Mara ay amoy-langis noong bata pa siya. Sa loob ng dalawampung taon, ibinalik ito ng kanyang negosyo sa dati nitong daluyan, liko sa liko, at nang bumalik ang mga unang salmon, nagdiwang ang lungsod. Sa bawat proyekto sa pampang ay may isang katiwalang nakaupo sa mesa, na nagsasalita para sa ilog at para sa mga magmamana nito makalipas ang isandaang taon. Hindi siya laging sumasang-ayon. Minsan, tama siya.

Ang lahat ng binabalangkas ng akdang ito, ang Singsing, ang batas, ang ekonomiya, ang edukasyon, ay nakatayo sa isang kondisyong hindi mapagpapasyahan ng anumang mayorya at hindi mapawawalang-bisa ng anumang kapulungan: isang planetang may buhay. Sa isang wasak na Daigdig, hindi na lumilitaw ang tanong kung ano ang pinakamahusay na kaayusan. Kaya ang pananagutan sa planeta ay hindi basta isa sa limang saligan. Ito ang saligang kung wala ay mawawalan na ng lugar ang apat na iba pa. Pinagsasama ng kabanatang ito ang mga bunga nito.

Ang mga Hangganan ng Planeta

Ang panimulang punto ay isang pagkaunawang nauuna sa pulitika, dahil nagmumula ito sa pisika: may mga hangganan ang planeta. Pinangalanan ng agham ang mga ito bilang mga hangganan ng kayang pasanin ng planeta, ang katatagan ng klima, ang pagkakaiba-iba ng buhay, ang kalinisan ng tubig, hangin at lupa, at lampas sa mga hangganang ito ay bumibigay ang sistemang nagdadala sa lahat ng buhay. Inubos natin ang sustansiya ng mga lupa, sinaid ang isda sa mga dagat, kinalbo ang mga gubat at nagbomba ng mga greenhouse gas sa atmospera na para bang walang bukas. Namamatay ang mga uri ng buhay sa bilis na lumalapit sa malalaking alon ng pagkalipol sa kasaysayan ng

Daigdig. Alam natin ito, alam na natin ito sa loob ng maraming dekada, at kumikilos tayo na parang walang katapusan ang ating panahon. Kaya itinuturing ng SOLIS ang mga hangganan bilang kung ano sila: isang pader na sa loob nito may puwang ang lahat ng ekonomiya at lahat ng kalayaan. Sapilitang kasama sa bawat presyo ang gastos na ekolohikal, kaya mas mahal ang nakapipinsala kaysa sa maingat. Ang mga hangganan ng pagkuha ay hindi ipinauubaya sa merkado kundi itinatakda ng mga kapulungan at binabantayan ng lupong tagasuri. Ang minsang nakilala bilang hangganan ng pananatiling buhay ay hindi na mapawawalang-bisa ng anumang pag-angat ng ekonomiya.

PANUNUMBALIK SA HALIP NA BASTA PAG-IINGAT

Kung saan masyado nang marami ang nawasak, hindi na sapat ang proteksiyon. Kaya lampas sa pag-iingat, ang tinutudla ng SOLIS ay panunumbalik: hindi lamang ang hindi gaanong makapinsala kundi ang aktibong magpagaling. Hindi lamang iniingatan ang mga gubat kundi ibinabalik. Hindi lamang inaalagaan ang mga lupa kundi pinatataba. Hindi lamang binabawasan ang dumi sa mga ilog kundi ibinabalik ang mga ito sa dati nilang daluyan at sa dati nilang sigla. Bahagi ng paggaling na ito ang mga paraang humihigop ng carbon mula sa atmospera at ibinabalik ito sa mga lupa at gubat, ngunit hindi ito pumapalit doon. Katabi ito ng pag-iwas, hindi kapalit nito. Kaya lumilipat ang panukat ng tagumpay mula sa pinakamaliit na pinsala tungo sa pinakamalaking paggaling. Ang salinlahing nagbabalik sa planeta

nang higit sa kinukuha nito ay bumabaligtad sa direksiyong matagal nang sinusunod ng sangkatauhan sa pakikitungo sa buhay na daigdig.

Ang Saradong Siklo

Walang basura sa kalikasan. Ang inilalabas ng isang nilalang ay pagkain ng iba. Ginagawa ng SOLIS ang prinsipyong ito na saligang anyo ng ekonomiya, at ipinakita ng kaayusang pang-ekonomiya kung paano ito nakabaon sa mga presyo at sa mga tuntunin ng mga produkto. Kapalit ng tuwid na linya mula sa pagkuha patungo sa paggamit hanggang sa basura ang saradong siklo. Ginagamit ang mga materyales hangga't maaari, muling ginagamit at muling pinoproseso nang may mataas na kalidad, nauuna ang pagkukumpuni sa pagpapalit, ang muling paggamit sa pagkonsumo, at magkakaugnay ang buong mga industriya upang ang tira ng isa ay maging hilaw na materyales ng iba. Ang lumang balat ng isang aparato ay hindi sinusunog kundi binabaklas, nililinis at isinasama sa mga bagong produkto. Higit pa ito sa muling pagproseso. Isa itong balangkas na mula sa simula ay nakatuon sa sirkulasyon, at binabago rin nito ang mga taong nabubuhay rito: ang nagkukumpuni sa halip na nagtatapon ay muling bumubuo ng ugnayan sa mga bagay.

Ngunit hindi lamang umiikot nang paikot-ikot ang siklong ito. Pinananatili nitong dumadaloy ang mga materyales at kasabay nito ay iniaangat ang kaalaman at ang kasaganaan. Siklo sa materyal, pag-unlad sa diwa: ito ang espiral na sa loob nito ay

makapagtatagal ang isang sibilisasyon nang hindi inuubos ang sarili.

Ang Karapatan ng Buhay na Daigdig

Pinalalawak ng SOLIS ang bilog ng pagsasaalang-alang lampas sa tao. Ang isang ekosistema, isang ilog, isang gubat ay hindi basta pag-aari at hilaw na materyales. May sarili silang bigat na binibilang sa mga pasya. Ang mga hayop ay mga nilalang na nakararamdam, na hangga't kaya ay iniiwas ng kaayusan sa pasakit, at walang puwang dito ang pag-aalagang ginagawa silang basta materyales. Kung saan tumatama sa buhay na daigdig ang malalawak na proyekto, nagkakaroon ito ng tinig sa pamamagitan ng mga itinalagang katiwala, na kumakatawan sa mga kapakanan nito sa harap ng mga kapulungan, ng mga konseho ng etika at ng mga hukuman, gaya ng isang tagapag-alaga na kumakatawan sa kapakanan ng hindi makapagsalita para sa sarili. At dahil pag-aari rin ng mga susunod na salinlahi ang planeta, ang bawat pagkuha ay may kondisyong matatagpuan pa itong matitirhan ng mga darating. Kaya tahasang sinusuri ng mga konseho ng etika ang mga proyekto ayon sa dobleng hinihinging ito: sa buhay na daigdig na naririto at sa mga taong darating. Masyadong maliit ang etikang tao lamang ang tinutukoy.

AGRIKULTURA AT PAGKAIN

Wala nang mas mahigpit na nag-uugnay sa tao at sa planeta kaysa sa kanyang kinakain. Kaya ang agrikultura sa SOLIS ay nakikipagtulungan sa kalikasan sa halip na lumaban dito. Pinatataba ang mga lupa sa halip na inuubos sa pamamagitan ng salitang pagtatanim, pagpapayaman ng humus at mga sistemang pinagsasama ang gubat at sakahan, pinamamahalaan ang mga gubat upang manatili ang kanilang pagkakaiba-iba, at ginagamit ang mga isda sa pangingisda hanggang sa antas lamang na mananatili silang matatag sa pangmatagalan. Binubuwag ang malawakang pag-aalaga ng hayop na lumilikha ng pasakit, lumalamon ng lupa at nagpapabigat sa klima. Ang mga hayop na inaalagaan ay inaalagaan sa paraang nararapat sa mga nilalang na nakararamdam. Kasabay nito, bahagi ng batayang panustos ang pagkain. Karapatan ang batayang pagkain, at dahil nasa bawat presyo ang gastos na ekolohikal, ang lokal, napapanahon at maingat ang likas na pagpipilian kahit sa mga piling kalakal, hindi isang mamahaling luho. Sa gayon, nagsisimula ang pagkain sa paggalang: sa kalikasan, sa mga hayop at sa sariling katawan.

ENERHIYA AT ANG MAHABANG HINAHARAP

Ang materyal na saligan ng isang pangmatagalang sibilisasyon ay enerhiyang hindi umuubos sa planeta. Kaya

nakasandig ang SOLIS sa mga sistemang pang-enerhiya na nababago, desentralisado at matatag: araw, hangin, tubig at init ng lupa, na pinag-uugnay ng mga imbakan at matatalinong grid na nagbabalanse sa pagtaas at pagbaba. Sa pamamagitan ng mga pondo, namumuhunan ito sa maaaring maghatid nang lampas pa roon, mula sa fusion hanggang sa mga imbakang wala pa ngayon, nang hindi itinatayo ang kasalukuyan sa mga pangako. Ganap na pinapalitan ang mga panggatong na fossil. At hindi lamang iba ang paraan ng paglikha ng enerhiya kundi mas kaunti rin ang ginagamit. Ang produktong tumatagal nang panghabambuhay, ang lungsod na maiikli ang mga daan, ang grid na walang sinasayang, ay nakatitipid nang higit sa naibibigay ng anumang planta.

Hindi lamang ekolohikal ang dahilan kung bakit nakakalat ang panustos. Ang nakakalat na panustos ay sumasalo ng mga pagkasirang ikapapabagsak ng isang sentralisado. Kapag nasira ang isang bahagi, nagpapasan ang iba, at walang iisang buhol na may hawak sa panustos ng lipunan. Sa gayon, nagtatagpo ang pangangailangang ekolohikal at ang lohika ng buong akda: walang monopolyo sa isang sentral na yaman, kundi isang lambat na malakas dahil nakakalat. Sa saligang ito, isang planetang gumagaling at isang enerhiyang hindi umuubos dito, saka pa lamang nagiging posible ang malayong hinaharap na tinatalakay ng akdang ito. Hindi natin inililigtas dito ang “Daigdig”. Kaya ng Daigdig na wala tayo. Ang inililigtas natin ay ang ating sarili.

07

EDUKASYON AT KAALAMAN

Sa edad na tatlumpu't siyam, muling nagsimulang mag-aral si Mara: agham ng lupa, dahil hindi maiintindihan ang ilog kung hindi kilala ang lupa. Walang nagtanong kung bakit niya ito ginagawa sa edad na tatlumpu't siyam. Walang bayad ang kurso, binigyan siya ng oras ng negosyo, at sa huli ay walang grado sa kanyang talaan ng kakayahan kundi ang kaya na niyang gawin ngayon. Ang anak niyang si Ida, labing-anim, ay nasa isang klase nang taon ding iyon na nag-aaral kung paano kuwestiyunin ang bawat awtoridad. Pati ang kaayusang kinabubuhayan niya. Pati ang aklat na ito.

Sipin mo ang isang mundo kung saan wala nang batang kailangang magsabing muli: hindi ako puwedeng mag-aral. Masyado akong mahirap. Masyado akong mahina ang ulo. Masyado na akong matanda. Masyado akong naiiba. Sa mundong ito, ang edukasyon ay hindi luho, hindi negosyo at hindi kasangkapan ng kapangyarihan. Ito ay isang saligang karapatang pantao, kasinghalaga ng tubig, pagkain at seguridad. Ito ang mundong inilalarawan ng kabanatang ito, at ito rin ang lugar kung saan napagpapasyahan kung ang isang kaayusan ay humuhubog ng mga sunud-sunuran o ng mga taong kayang sumuri rito.

EDUKASYON BILANG KARAPATAN AT PUNDASYON

Sa SOLIS, ang edukasyon ay saligang karapatan, at nagmumula ang pasyang ito sa pagkaunawang higit pa ang edukasyon sa paghahatid ng kaalaman. Ito ay akses sa impormasyon, kakayahang magnilay, pagkakataong umunlad, at susi sa pagpapasya sa sarili, pakikilahok at dangal. Kung wala ito, nananatiling umaasa at madaling masaktan ang tao, inuulit ng kahirapan ang sarili mula salinlahi hanggang salinlahi at namamana ang di-pagkakapantay. Ang nagtitiyak ng edukasyon ay nagtitiyak din ng lahat ng iba pang karapatan. Ang nagkakait nito ay umaagaw sa mga tao ng pundasyon ng kanilang kalayaan.

Malaya at walang hadlang ang akses. Bawat tao ay may karapatan sa edukasyon, at mula pa sa pagsilang, dahil hindi

nagsisimula ang edukasyon sa paaralan kundi sa pamilya at sa pamayanan, at hindi ito nagtatapos sa isang diploma kundi sumasama sa buong buhay. Ang isang nagdadalang-tao ay nakakukuha ng payo at materyales sa pag-aaral. Ang isang kabataang may kapansanan ay binibigyan ng mga sistema ng pag-aaral na nagpapalakas sa kanyang galing at nagbabalanse sa kanyang mga hadlang. Ang isang matanda ay makapag-aaral nang walang bayad ng mga bagong wika, teknika at paksa.

Dahil hindi pare-pareho ang paraan ng pagkatuto ng bawat tao, naiaangkop ang sistema ng edukasyon. Isinasaalang-alang nito ang iba't ibang landas ng pagkatuto, iginagalang ang pagkakaiba-iba ng kultura at hindi itinuturing ang mga kapansanan na kakulangan kundi mga baryasyon ng karanasan ng tao. Tinitiyak ng mga digital na plataporma, mga sama-samang espasyo ng pag-aaral at gabay ng mga dalubhasa na naiaayos nang may kakayahang umangkop ang nilalaman at naiaakma sa natatanging pangangailangan. Nawawala ang mga artipisyal na hadlang. Walang gastos na naglalaan ng edukasyon para sa mayayaman lamang, walang hadlang sa pagpasok na nagpapasalalay ng pagkakataon sa pinagmulan at koneksiyon, at walang diskriminasyong sistematikong nagtataboy sa mga minorya. Ang isang lubhang matalinong kabataang babae mula sa mahirap na sambahayan ay hindi kailangang mangutang upang makapag-aral sa unibersidad. Ang isang manggagawang nais magbagong-landas sa edad na limampu ay hindi hinaharangan ng burukrasya. Ang isang refugee ay agad na nakakukuha ng akses sa wika at pag-aaral sa halip na sa ilang taong paghihintay.

Dinadala ito ng isang imprastruktura ng edukasyon na sama-samang tinutustusan, mula sa mga paaralan, aklatan, sentro ng pag-aaral at digital na plataporma, dahil itinuturing ang

edukasyon na sama-samang pakinabang at hindi kalakal. Bahagi ito ng batayang panustos na karapatan ng bawat isa. Ang nilalaman nito ay batay sa agham, pinag-isipan nang etikal at sari-sari ang paglalahad. Kaya mula pa sa simula ay may hangganang iginuhit, na babalikan ng kabanatang ito: walang indoktrinasyon, walang propaganda at walang pagdidikta ng "tamang" mga opinyon.

PANGHABAMBUHAY NA PAG-AARAL

Sa karamihan ng mga lipunan ngayon, isinaayos ang pag-aaral na parang isang saradong yugto ng buhay: una ang paaralan, saka ang pagsasanay, pagkatapos ang paghahanapbuhay, at doon ay itinuturing nang buo ang tao. Sa isang mundong mabilis magbago, mapanganib ang ganitong pananaw, dahil ang pagtigil ay pag-urong, at hindi sapat ang kaalaman kahapon upang lutasin ang mga problema bukas. Nagsisimula ang SOLIS sa palagay na hindi kailanman tumitigil ang pag-aaral. Hindi dahil kailangang walang tigil na pagbutihin ng tao ang sarili, kundi dahil bahagi ng pagiging tao ang pag-aaral, isang pagpapahayag ng pagkamausisa, paglago at ugnayan.

Kaya bawat tao ay may panghabambuhay na akses sa malawak na hanay ng pagkakataong matuto, sa mga pormal na institusyon gayundin sa di-pormal na anyo at sa mga landas na siya mismo ang gumagabay. Ang isang manggagawang-kamay na nais magpakadalubhasa sa napapanatiling arkitektura sa edad na apatnapu ay nakatatagpo ng bukas na mga kurso at mentor. Ang taong muling bumabalik pagkalipas ng maraming taon

ay binibigyan ng mga programang naghahabol sa kanya sa pinakabago. Ang isang kabataang babaeng may bihirang interes ay maagang nakikipagtulungan sa mga mananaliksik. Hindi stigma at hindi simbolo ng katayuan ang pag-aaral dito, kundi isang likas na bahagi ng buhay. Walang pinagtatawanan dahil nag-aaral pa siya sa pagtanda, at walang itinataboy dahil di-pormal ang kanyang pag-aaral.

Upang maging posible ito, kailangang itaguyod ng mundo ng trabaho ang pag-aaral sa halip na parusahan ito. Sa maraming trabaho ngayon, ang karagdagang pagsasanay ay pribadong pasanin na walang oras at walang mapagkukunan. Sa SOLIS, obligado ang mga negosyo na gawing posible ang tuloy-tuloy na pag-aaral, isinasaayos ang oras ng trabaho upang may puwang ang mga yugto ng pag-aaral, at umuusbong ang mga bagong tungkulin at landas sa pamamagitan ng panghabambuhay na pag-unlad sa halip na sa minsanang diploma. Ang isang bihasang tagapag-alaga na nais lumipat sa robotics ay sinusuportahan at hindi pinipigilan. Protektado ang mga yugto ng pag-aaral, dahil hindi nakasalalay sa trabaho ang batayang panustos, kaya walang kailangang mangutang para sa edukasyon. Kapalit ng isang diplomang nagpapasya tungkol sa isang tao sa buong buhay niya ang isang lumalaking talaan ng kanyang kaya. Pantay na binibilang ang mga proyekto, karanasan, ambag sa pamayanan at pormal na pagsusulit, at walang pintong nagsasara magpakailanman dahil nabigo ang isang pagsusulit sa edad na labimpito. Sa gayon, umuusbong ang isang lipunang nananatiling mausisa sa bawat edad at sama-samang nagiging mas matalino at mas marunong umangkop.

Akses sa kaalaman at transparency

Sa panahon ng impormasyon, higit pa sa kapangyarihan ang kaalaman. Ito ang saligan ng pananatiling buhay, imbensiyon at kalayaan. Gayunman, sa karamihan ng mga sistema ngayon ay hindi ito malaya, kundi nakatago sa likod ng bayad, nakapirmi sa mga patent, nakaimbak sa mga monopolyo ng datos at ginagamit ng mga pamahalaan at korporasyon. Itinuturing ng SOLIS ang kaalaman bilang yamang panlahat, hindi dahil sa romantisismo kundi dahil sa pangangailangan, sapagkat ang lipunang nagbabahagi ng kaalaman ay mas matatag, mas malikhain at mas makatarungan.

Para rito, nagpapanatili ang SOLIS ng mga bukas, maraming-wika at walang-hadlang na sistema ng kaalaman na nagbubukas sa mga natuklasan ng agham, mga pag-unlad sa teknolohiya, mga makasaysayang sanggunian at mga likhang pangkultura, na dinadagdagan ng mga lokal na sentro ng kaalaman upang magkaroon din ng akses ang mga taong walang digital na imprastruktura. Kaya ang isang pamayanan sa nayon ay makaaabot sa parehong antas ng kaalamang medikal gaya ng isang laboratoryo ng pananaliksik, at ang isang kabataan ay may akses sa mga materyales sa pagtuturo ng pinakamahuhusay na unibersidad. Ang sama-samang tinustusan ay pag-aari ng pamayanan. Ang mga pag-aaral, datos at pamamaraan ng pananaliksik na pinondohan ng publiko ay malayang makikita, na nagpaparami sa kakayahang lumikha, umiiwas sa di-kailangang pag-uulit ng gawain at lumilikha ng tiwala.

Nananatiling protektado ang imbensiyon ng isang tao, ngunit hindi sa kapinsalaan ng publiko. Gaya ng itinakda ng kaayusang pang-ekonomiya, ang imbentor ay tumatanggap ng pagkilala at ng kita mula sa pakinabang ng kanyang imbensiyon, habang ang imbensiyon mismo ay nagiging bukas sa lahat pagkalipas ng makatwirang panahon. Sa mga larangang gaya ng medisina, teknolohiyang pangkapaligiran at batayang panustos, nauuna ang publiko mula pa sa simula. Ang negosyong nakabuo ng isang gamot ay kinikilala para rito, ngunit sa isang krisis pangkalusugan ay bukas ang gamot sa lahat ng nangangailangan nito. Sa gayon, hindi nagiging kalakal ang kaalaman kundi nananatiling lakas ng buhay na bukas sa lahat, isang halimbawa ng transparency na hinihingi rin ng SOLIS sa sarili nitong mga institusyon.

PAGKAMALIKHAIN AT MAPANURING PAG-IISIP

Sa maraming sistema ng edukasyon ngayon, ang nakatagong mensahe ay tanggapin ang itinakda at ulitin ito nang tama. Ang ginagantimpalaan ay ang pagsunod, hindi ang paglihis. Sa isang mundong palaki nang palaking masalimuot, hindi ito sapat. Kailangan ng lipunan ang mga taong nakakikita ng mga bagong daan, kumukuwestiyon sa mga lumang padron at tumitingin sa mga problema mula sa di-pangkaraniwang anggulo. Kaya itinuturing ng SOLIS ang edukasyon hindi bilang imbakan ng kaalaman kundi bilang espasyo ng pag-iisip at paggalugad, kung saan hindi lamang ang ano ang mahalaga kundi gayundin ang paano at ang bakit.

Kaya maging ang mga bata ay natututo hindi lamang ng mga datos kundi ng mga pamamaraan: kung paano suriin ang isang kalagayan, kilalanin ang mga padron at kontradiksiyon, magtanong nang tiyak at paghiwalayin ang mababaw at ang mas malalim na sanhi. Ang isang pangyayari sa kasaysayan ay hindi isinasaulo kundi pinag-aaralan: kung bakit ito nangyari, anong mga pananaw ang naroon, ano ang maaaring naging iba at anong mga pagkakatulad ang mayroon sa kasalukuyan. Hindi itinuturing ang pagkamalikhain na palamuti lamang kundi isang pangunahing kakayahan sa sining at agham gayundin sa ekonomiya at araw-araw na buhay: ang kakayahang pag-ugnayin ang di-inaasahan, tiisin ang kawalang-katiyakan at sumubok ng bago nang hindi natatakot magkamali. Ang sistema ng edukasyong kumikilos nang ganito ay hindi nagpupuno ng mga sisidlan kundi nagpapaningas ng apoy. Pinahihintulutan nitong hamunin ang mga guro, hinahayaang mabigo ang mga proyekto at maging mahalaga pa rin, at hindi sinusukat ang pagmamarka ng kaalaman kundi ang pagtuklas ng sariling solusyon.

◆ Ang kahustuhan ng isip na kuwestiyunin pati ang SOLIS

Narito ang isang pasyang mapagpasya para sa buong akda. Ang mapanuring pag-iisip na humihinto sa harap ng umiiral na kaayusan ay hindi mapanuring pag-iisip kundi ang kabaligtaran nito. Kaya tahasang itinuturo ng edukasyon sa SOLIS na kuwestiyunin ang bawat awtoridad, pati ang SOLIS mismo, ang mga institusyon nito at ang mga may hawak ng tungkulin nito. Itinuturo nito sa mga tao hindi lamang ang mga pagpapahalaga ng kaayusan kundi ang mga kasangkapan upang makilala kung

tumutupad ang kaayusan sa mga pagpapahalagang ito, at upang mabago o mabuwag ito kung hindi. Dito mismo nakasalalay ang pinakamalakas na proteksiyon laban sa paninigas ng anumang kaayusan bilang dogma at laban sa manipulasyon ng publiko, na tinalakay sa kabanata tungkol sa kaayusan ng kapangyarihan. Ang mamamayang natutong suriin ang mga pinagmulan, paghambingin ang mga pananaw at tanungin ang kapangyarihan ay hindi mapaghaharian. Hindi hinihingi ng SOLIS sa mga mamamayan nito ang pagsunod kundi ang kakayahang humatol, at sa gayon ay tinatanggap nitong masusukat ito ayon dito at, kung kailangan, itatakwil nito.

EDUKASYONG ETIKAL

Sa panahong lumilikha ang teknolohiya, kapangyarihan at kaalaman ng palaki nang palaking pingga, hindi sapat na ituring ang etika bilang gilid na asignatura. Ang iisang tao ngayon ay kayang magparalisa ng mga sistema, magbago ng mga kodigong henetiko o makaimpluwensiya sa buhay ng milyon-milyon sa pamamagitan ng mga kadena ng suplay at daloy ng datos. Kapag pinatatakbo ang mga pinggang ito ng mga taong sarili lamang ang iniisip, nauuwi ito sa kawalang-katarungan at pagkawasak. Kaya hindi ginagawa ng SOLIS ang edukasyong etikal na isang espesyal na programa kundi ang pundasyong dumadaloy sa lahat ng larangan.

Nakabaon ang etikal na pagninilay sa bawat disiplina. Sa mga agham pangkalikasan, ito ay tungkol sa pananagutan sa

kapaligiran at sa mga bunga, sa ekonomiya ay sa pagkapatas at pagpapanatili, sa medisina ay sa mga karapatan ng pasyente at sa patas na akses, sa teknolohiya ay sa tanong ng pang-aabuso. Bawat asignatura ay may pagninilay tungkol sa pananagutan, at bawat proyekto ay nag-iisip sa mga etikal nitong bunga at hindi lamang sa pakinabang nito. Ang gumagawa ng isang aplikasyon sa klase ay nagtatanong din kung kanino ito nakatutulong, sino ang inilalagay nito sa panganib at ano ang mangyayari kung aabusuhin ito. Maagang nagsisimula ang edukasyong ito. Maging ang mga bata ay natututong isipin ang mga bunga ng kanilang kilos, ilagay ang sarili sa kalagayan ng iba at umako ng pananagutan, sa pamamagitan ng sama-samang pagbuo ng mga tuntunin, paglutas ng mga alitan at pag-uusap tungkol sa tunay na mga dilema. At ginagawa nitong karaniwan ang etikal na pagtatalo, sa mga paaralan, media at kapitbahayan, dahil ang malusog na lipunan ay hindi umiiwas sa mga tanong tungkol sa mabuting buhay, sa pananagutan sa mga susunod na salinlahi at sa mga hangganan ng kalayaan, kundi kailangan nito ang mga ito.

◆ EDUKASYON, HINDI PAGKOKONDISYON

Dito lumilitaw ang isang pagtutol na sineseryoso ng SOLIS at hindi pinalalampas. Ang lipunang humuhubog sa kanyang kabataan ayon sa mga pagpapahalagang kinabubuhayan nito ay laging nasa panganib na gawing pagkokondisyon ang edukasyon, gawing pagsasanay sa pagsunod ang paghubog tungo sa kahustuhan ng isip. Ito mismong hakbang ang tinatanggihan ng SOLIS, dahil ito ang awtoritaryong galaw na nilalabanan ng buong kaayusan. Iisang punto lamang ang hangganan. Maaaring hubugin ng isang lipunan ang kanyang kabataan ayon sa mga

pagpapahalagang nagdadala rito, ngunit sa anyo lamang na nag-iingat sa kakayahang suriin at itakwil ang mga pagpapahalagang ito. Kaya hindi nagtatanim ang edukasyong etikal sa SOLIS ng mga nakapirming "tamang" paniniwala. Hinuhubog nito ang sariling moral na paghatol, ang kakayahang sukatin pati ang SOLIS ayon sa sarili nitong mga panukat. Ang paghubog na nag-iiwan sa tao nang malaya ay edukasyon. Ang paghubog na tumatali sa kanya ay indoktrinasyon. Ang una lamang ang tugma sa mga saligan ng kaayusang ito.

MGA PANDAIGDIGANG LAMBAT NG KAALAMAN

Ang malalaking tanong ng siglong ito, klima, enerhiya, kalusugan, kapayapaan, teknolohiya, ay walang kinikilalang hangganan at humihingi ng mga pandaigdigang sagot. Umuusbong lamang ang ganitong mga sagot kapag malayang pinag-uugnay ang kaalaman sa pagitan ng mga bansa, kultura at disiplina. Kaya sa SOLIS, ang mga paaralan, unibersidad at sentro ng pananaliksik ay hindi hiwalay na mga isla kundi bahagi ng isang pandaigdigang lambat na nagbabahagi ng datos at pamamaraan, nagdadala ng magkakasamang proyekto at bumubuo ng mga pamayanan ng mga mag-aaral at guro lampas sa mga hangganan. Ang isang paaralan sa isang kontinente ay nakikipagtulungan sa isang paaralan sa ibang kontinente sa isang proyekto ng muling pagtatanim ng gubat, at pinag-uugnay nila ang lokal na kaalaman sa halaman, datos sa klima at teknolohiya sa isang modelong gumagana sa dalawang rehiyon.

Sa SOLIS, ang “pandaigdig” ay hindi nangangahulugang “kanluranin” kundi sari-sari at nagpapayaman sa isa’t isa. Ang kaalamang mahalaga ay hindi lamang ang sa malalaking unibersidad kundi pati ang sa mga katutubong pamayanan tungkol sa mga ekosistema, ang sa mga kultura ng gawaing-kamay tungkol sa pangmatagalang produkto, at ang sa mga kilusang pansining tungkol sa pagpapahayag at pagbabago. Sa ganito, ang isang proyekto para sa malinis na tubig na maiinom ay makapag-uugnay ng mataas na teknolohiya, mga minanang pamamaraan at matalinong disenyo sa isang solusyong iniaangkop sa lugar, magagamit saanman at magalang sa kultura. Sa ganitong paraan, natututo ang mga tao hindi lamang tungkol sa ibang kultura kundi kasama nila at mula sa kanila, at umuusbong ang interkultural na kakayahang humatol na lumilikha ng tiwala kung saan nagtatayo ng pader ang iba. Kaya nagiging isang pandaigdigang lambat ng mga tuldok ng liwanag ang kaalaman na nagbibigay-liwanag sa isa’t isa.

08

KALUSUGAN AT KAPAKANAN

Nang matanggap ng ama ni Mara ang diyagnosis, walang singil, walang listahan ng paghihintay at walang tanong kung sulit pa ba. May isang doktorang bumasa sa mungkahi ng makina, nagpaliwanag nito at sumalungat dito. May isang silid sa bahay na inihanda ni Jonas kasama ang isang pangkat ng mga tagapag-alaga, at may ambag na itinala para sa mga oras na ginugol ng pamilya sa tabi ng kama. At sa huli, may isang pamamaalam na walang sakit, sa bahay, na tanaw ang ilog sa bintana.

Sipin mo ang isang mundo kung saan walang natatakot magkasakit, dahil alam niya: aalagaan ako, seseryosohin ako, at hindi ako nag-iisa. Sa karamihan ng mga sistema ngayon, sa kabilang banda, ang kalusugan ay panganib at gastusin, isang palaruan sa pagitan ng mga kompanya ng seguro, ng industriya at ng pulitika. Ang may pera ay ginagamot. Ang kaunti ang pera ay binibigyan ng rasyon at listahan ng paghihintay. Ang minalas ay walang natatanggap sa huli. Nakikipaghiwalay ang SOLIS sa lohikang ito. Ang kalusugan ay hindi produkto sa merkado kundi karapatan, isang karapatang pantao na hindi maaaring pagtawaran at hindi pangkomersiyo, at gaya ng itinakda ng kaayusang pang-ekonomiya, kabilang ito sa mga karapatang para sa bawat isa nang walang kapalit.

PANGANGALAGANG PANGKALUSUGAN PARA SA LAHAT

Pantay at de-kalidad ang akses para sa lahat, at nilalayon itong makatao at buo. Ang buong pangangalaga ay hindi lamang gumagamot sa mga sintomas kundi nauunawaan ang mga sanhi nito. Hindi lamang ang katawan ang nakikita nito kundi pati ang kaluluwa, ang isip at ang kapaligiran. Kaya ang isang manggagawang may matagal nang sakit sa likod ay hindi lamang binibigyan ng pampawala ng sakit kundi ng akses sa physiotherapy, sa pag-iingat na kaugnay ng trabaho

at sa sikolohikal na pagsama, dahil higit pa ang kalusugan sa basta paggana. Kasama sa pangangalagang ito mula pa sa simula ang pag-iwas sa sakit, ang kalusugan ng isip at ang suportang panlipunan, dahil ang kalusugan ay hindi lamang nakasalalay sa mga gene at pamumuhay kundi pati sa seguridad, pamayanan at kahulugan. Kaya nakikipagtulungan ang sistemang pangkalusugan sa gawaing panlipunan, sa edukasyon at sa mga lambat ng kapitbahayan. Ang isang batang inang may depresyon pagkatapos manganak ay tumatanggap, bukod sa tulong medikal, ng isang lambat ng mga magulang, payo at pagsama, at nakikita siya bilang buong tao, hindi bilang kaso.

Tinutustusan ito mula sa bahagi ng pamayanan, na nagtitiyak ng katarungan at katatagan. Ang batayang pangangalagang medikal ay sama-samang dinadala, hayag na pinamamahalaan at walang medisinang may dalawang uri at walang takot para sa buhay dahil sa isang singil. Nagtatrabaho nang pangkatan ang mga doktor, tagapag-alaga at terapista. Naaabot ng pangangalaga ang lungsod at kanayunan nang pantay, sa pamamagitan ng mga lokal na sentro, mga klinikang naglalakbay at pagpapagamot nang malayuan, at may tinig ang mga tao kapag pinagpapasyahan ang mga mapagkukunan, prayoridad at bagong pamamaraan. Maaaring umiral ang mga negosyong nag-aalok ng karagdagang serbisyo, ngunit hindi nila kailanman maaaring pahinain ang batayang sistema o lumikha ng mga pribilehiyadong kahiwalay na mundo, dahil nagtatapos ang merkado kung saan nagsisimula ang buhay. Sa gayon, nagiging iisang yaman ang kalusugan at pagpapahayag ng etikal na kalagayan ng isang lipunan.

PAG-IWAS SA HALIP NA PAGKUKUMPUNI

Sa karamihan ng mga sistemang pangkalusugan ngayon, umuulit ang iisang padron. Nabubuhay ang mga tao sa di-malusog na kalagayan, nagkakasakit, at saka pa lamang tumutugon ang sistema, huli, magastos at pagkatapos ng pangyayari. Kahawig ito ng isang bumberong dumarating lamang kapag nasusunog na ang bahay, sa halip na tiyaking ligtas ang pagkakatayo ng mga bahay. Hindi itinuturing ng SOLIS ang kalusugan bilang talyer ng pagkukumpuni kundi bilang isang aktibo at nakatanaw-sa-unahang proseso na nagsisimula kung saan umuusbong ang sakit. Higit pa ang pag-iwas sa panawagang mamuhay nang mas malusog. Nangangahulugan ito ng paghubog sa buong kapaligiran upang maging karaniwan ang kalusugan, at ng maagang pagkilala sa mga problema bago lumaki ang maliliit. Ang isang kabataang nagsisimulang ihiwalay ang sarili ay maagang nakatatagpo ng mga kasama, bago tumigas ang mga padron ng depresyon. Ang isang manggagawang babae sa ilalim ng mabigat na pasanin ay binibigyan sa tamang oras ng ibang modelo ng trabaho, bago siya maubos.

Kaya ang kalusugan ay gawaing tumatawid sa lahat ng larangan, na hindi ipinapasa sa indibidwal kundi dinadala ng lipunan. Lumilikha ang pagpaplano ng lungsod ng mga luntiang espasyo, malinis na hangin at ligtas na daan. Tinitiyak ng mundo ng trabaho ang malusog na oras at pakikilahok sa pagpapasya. Ginagawa ng mga sistema ng pagkain ang malusog na pagpili na abot-kayang pamantayan, itinuturo ng edukasyon mula pagkabata kung ano ang nagpapalakas sa katawan at isip,

at mababa ang hadlang at bukas sa lahat ang mga alok para sa libangan. Sa gayon, nagiging likas na bahagi ng araw-araw ang pag-iwas, mula sa simpleng pagsusuri at madaling abuting payo hanggang sa mga alok para sa paggalaw at pagkain na akma sa mga tao, sa halip na diktahan sila. Ang ganitong lungsod ay nag-aalok ng paggalaw bilang kagalakan at hindi bilang stress, ng malusog na pagkain sa mga paaralan at negosyo at ng oras para sa pahinga, at nakakukuha ang mga negosyo ng malulusog at masisiglang tao sa halip na mga manggagawang naubos. Hindi lamang mapagkukunan ang natitipid ng pag-iwas kundi pasakit, at ginagawa nitong mas maliksi at mas pangmatagalan ang isang sistema, dahil maaga nitong nakikilala ang mga pangyayari sa halip na habulin ang mga sakuna.

KALUSUGAN NG ISIP

Sa maraming lipunan, itinuturing ang kalusugan ng isip na pribadong usapin, isang dungis na mas mabuting hindi pag-usapan, na nagbubunga ng stigma, hiya, pagkakahiwalay at siksikang listahan ng paghihintay. Binabaligtad ng SOLIS ang larawang ito. Kasinghalaga ng kalusugan ng katawan ang kalusugan ng isip, usaping panlipunan ito at hindi lamang pang-indibidwal, at hindi ito napapansin lamang kapag may bumigay na, kundi isinasaalang-alang at inaalagaan mula pa sa simula.

Bawat tao ay may karapatan sa suportang sikolohikal, nang walang hadlang na burukratiko, walang gastos na nakasisira ng buhay, walang ilang buwang paghihintay at walang takot sa

stigma. Kasama rito ang mga alok ng payo at pangangalaga na umaabot sa lahat ng dako, ang tulong sa krisis na laging maaabot, at mga baitang-baitang na sistema ng tulong mula sa pang-iwas na payo hanggang sa masinsinang terapiya. Ang isang batang babaeng nagsisimulang makaranas ng mga sintomas ng pagkabalisa ay agad na nakakukuha ng akses at hindi pagkalipas ng ilang buwan. Bukod dito, hindi usapin ng mga klinika lamang ang kalusugan ng isip kundi isang bagay na tumatawid sa lahat at isinasaalang-alang saanman. Sa mga paaralan, nangyayari ito sa pamamagitan ng mga programa para sa katatagan, pagiging maingat sa kasalukuyan at isang bukas na klima ng pag-uusap, gayundin sa pamamagitan ng mga taong mapagkakatiwalaan. Sa mundo ng trabaho, nangyayari ito sa pamamagitan ng sapilitang pag-iwas sa labis na pasanin, nababaluktot na oras at mga pinunong sinanay sa kanilang pananagutan sa kalooban ng kanilang mga tao. Sa mga pamayanan, nangyayari ito sa pamamagitan ng mga sentro sa kapitbahayan at madaling lapitang tanggapan.

Nangangailangan ito ng isang klimang panlipunan ng pagiging bukas, kung saan maaaring sabihin ng isang tao na hindi siya mabuti ang kalagayan at hindi siya itinataboy ng utos na magpakatatag na lang, kundi pinakikinggan. Sapagkat marami sa mga pasanin ngayon, pagkahapo, depresyon, kalungkutan, pagkabalisa, ay hindi kahinaan ng indibidwal kundi bunga ng sistema: ng labis na hinihingi, pagkakahiwalay at pagkawala ng kahulugan. Ang kaayusang kumikilala rito at lumilikha ng mga istrukturang pang-iwas at panggamot ay nagbibigay sa mga tao ng pahintulot na maging tao, at kasabay nito ay naiiwasan ang mataas na gastos ng pasakit na isinantabi.

KALUSUGANG PANLIPUNAN AT PAMAYANAN

Kapag pinag-uusapan ang kalusugan, katawan ang naiisip at marahil ang kaluluwa. Ngunit may isang ikatlo at madalas na di-nakikitang dimensiyon: ang kalusugang panlipunan, ibig sabihin, kung gaano kaugnay ang isang tao sa iba. Malinaw ang pananaliksik dito. Pinipinsala ng pag-iisa ang kalusugan sa antas na maihahambing sa paninigarilyo, at ang mga taong may ugnayang panlipunan ay mas mahaba at mas malusog ang buhay. Ang pamayanan ay hindi kaaya-ayang dagdag kundi isang saligang pangangailangang biyolohikal, sikolohikal at pangkultura, at ginagawa ito ng SOLIS na gawain ng sistema.

Sa SOLIS, hindi nagkataon lamang ang pagbuo ng pamayanan kundi sadyang hinuhubog at pinoprotektahan. Isinasaayos ang arkitektura, pagpaplano ng lungsod at mga pampublikong espasyo upang maging madali ang pagkikita at pagtutulungan. Binibigyan ng puwang at suporta ang mga samahan, mga lambat at mga madaling paraan ng pagpapalitan, at nananatiling bukas at hindi binabago ng komersiyo ang mga lugar gaya ng parke, aklatan at sentro ng pamayanan. Hindi itinuturing ang pag-iisa bilang pribadong malas kundi bilang problemang panlipunan na tiyak na hinaharap: sa pamamagitan ng pagtingin kung saan umuusbong ang pagkakahiwalay, halimbawa sa mga matatanda, sa mga magulang na mag-isang nagpapalaki ng anak o sa mga bagong dating, at sa pamamagitan ng mga programang nag-uugnay. Kaya ang isang matandang babaeng malayo ang tirahan ng mga anak ay nananatiling bahagi ng isang lambat ng mga

salinlahi, kung saan iniaambag niya ang kanyang karanasan at kasabay nito ay tumatanggap ng suporta.

Kaugnay nito ang ibang pagkaunawa sa lakas. Kung saan itinuturo ng maraming lipunan ngayon na dapat tingnan ng bawat isa ang sarili lamang at hindi magpakita ng kahinaan, pinaninindigan ng SOLIS na ang tunay na lakas ay nagmumula sa ugnayan, malasakit at pagtutulungan. Kaya natututo ang mga bata hindi lamang ng kaalamang teknikal kundi ng pagharap sa damdamin, ng pagtatrabaho nang pangkatan at ng pag-ako ng pananagutan. Hindi minamaliit ang pag-aalaga bilang mababang gawain kundi lubos na pinahahalagahan at binabayaran bilang ambag. Ang lipunang nagtataguyod ng pamayanan ay mas matatag, mas mapayapa at mas malikhain, dahil sinasalo ng mga tao ang isa't isa. At gaya ng bawat mabuting kaayusan, sinusukat ito sa pagtrato nito sa pinakamahihina, at hindi sa kinang ng pinakamalalakas.

MGA DIGITAL NA SISTEMANG PANGKALUSUGAN

Sabay na pag-asa at takot ang kaugnay ng digitalisasyon ng medisina: pag-asa sa mas mahusay na diyagnosis at mas madaling akses, takot sa pang-aabuso sa datos at sa malamig na awtomasyon. Malinaw ang landas ng SOLIS dito, na sumusunod sa mga prinsipyo ng buong kaayusan. Ang teknolohiya ay kasangkapang naglilingkod sa tao, hindi naghahari sa kanya. Pinalalawak nito ang kayang gawin ng mga tao, ngunit hindi kailanman pinapalitan

ang tao lamang ang makagagawa: malasakit, presensiya at ugnayan.

Bawat tao ay may digital na talaang pangkalusugan na nagtitipon ng lahat ng mahalagang impormasyon, ligtas na naka-encrypt at desentralisadong nakaimbak, at binubuksan lamang sa kanyang pahintulot. Sa emerhensiya, may limitadong akses ang mga tagasagip sa may-kaugnayang datos nang hindi sinisilip ang buong profile. Kaya, gaya ng hinihingi ng kaayusan sa pangkalahatan, nasa tao mismo ang kapangyarihan sa datos at hindi sa isang pribadong nagkakakitaan dito. Tinutulungan ng artipisyal na intelihensiya ang sistema sa maraming antas, sa pagsusuri ng mga resulta, sa maagang pagtuklas ng mga bihirang sakit at sa mga personal na rekomendasyon, ngunit hindi ito kailanman ang may huling pasya. Umiiral ang mga tuntuning itinakda ng kabanata tungkol sa teknolohiya para sa bawat artipisyal na intelihensiya. Sapilitan ang pangangasiwa ng tao, hindi bulag na ginagawang awtomatiko ang mga pasya, at may karapatan ang mga pasyente na unawain, kuwestiyunin at tanggihan ang isang rekomendasyon. Sinusuri ng isang doktora ang mungkahi, pinag-uusapan ito at ipinaliliwanag ang mga alternatibo, sa halip na sundin ito. Nalalampasan ng pagpapagamot nang malayuan, mga serbisyong naglalakbay at mga aparatong naisusuot ang mga distansiya, kaya pati ang mga tao sa malalayong rehiyon ay nakakukuha ng makabagong pangangalaga at ang isang may malalang sakit ay nakatatanggap ng tulong sa tamang oras sa pamamagitan ng isang konektadong aparato. Ngunit sa lahat ng ito ay may isang hangganan. Kayang magpaliwanag, magbantay at magpabuti ng teknolohiya, ngunit hindi nito kayang humawak ng kamay, umaliw o umunawa kung ano ang ibig sabihin ng pagiging tao. Lumilikha ang mga digital

na sistema ng oras, abot at katumpakan, ngunit nananatiling puso ng paggaling at pag-aalaga ang ugnayan ng tao sa tao.

Mga pandaigdigang lambat pangkalusugan

May isang kontradiksiyon sa mundo ngayon: walang kinikilalang hangganan ang mga sakit, ngunit lubos na kinikilala ito ng mga sistemang pangkalusugan. Kapag sumiklab ang isang virus, kumalat ang isang lason sa kapaligiran o nagbanta ang isang panganib na biyoteknikal, madalas na tumutugon ang mga bansa sa pamamagitan ng pagsasara, pagsisisihan at lohika ng pambansang kalamangan, at nagkakahalaga ito ng oras, buhay at tiwala. Pinaninindigan ng SOLIS na laging pandaigdig ang kalusugan, dahil ang nangyayari saanman ay tumatama sa lahat, at nagtatayo ito ng mga istrukturang gumagana lampas sa mga bansa at sa motibo ng tubo.

Kasama rito ang mga sistemang maagang babala na magkakaugnay sa buong mundo, na maagang tumutukoy at hayagang nagbabahagi ng mga hudyat na medikal, ekolohikal at teknikal, na nakasandig sa mga lokal na laboratoryo at sensor, sa mga pagsusuring laging sinasamahan ng pagsusuri ng tao, at sa mga pangkat pang-krisis na kumikilos nang mabilis at magkakaugnay. Kapag lumitaw ang isang bagong uri ng lagnat sa isang malayong rehiyon, hindi ito itinatago at hindi hinihintay. Gumagana ang isang magkakaugnay na pagkilos mula sa pagsusuri, suporta at hakbang. Hindi laruang heopolitikal ang mga tagumpay sa medisina. Ibinabahagi ang mga resulta

ng pananaliksik sa halip na itago, ipinamamahagi ang mga gamot at bakuna ayon sa pangangailangan sa halip na ayon sa kapangyarihan sa merkado, at hindi kailanman nagiging kapalit ng katarungan ang pagkilala sa mga imbentor. Kaya ang bakuna laban sa isang mapanganib na virus ay sadyang ginagawang makukuha rin kung saan ito pinakakailangan.

Na tumutulong ang mayayamang rehiyon sa pagtatayo ng matatag na sistemang pangkalusugan sa mas mahihirap ay hindi kawanggawa sa kaayusang ito kundi isang makatwirang pangangailangan. Ang virus na walang kontrol na nananalasa saanman ay kumakalat sa lahat ng dako, at ang mahinang sistema ay naglalagay sa panganib hindi lamang sa mga tao sa lugar kundi sa buong sangkatauhan. Kaya naglilingkod sa seguridad ng pangangalaga para sa lahat ang pamumuhunan sa imprastruktura, pagsasanay at desentralisadong produksiyon. Sa gayon, bawat tao ay nagkakaroon ng mas magandang pagkakataong manatiling malusog, saanman siya isinilang, at ang kompetisyon ng mga estado ay nagiging iisang proyekto: isang pamayanan ng iisang kapalaran na nagbabahagi ng kaalaman at mapagkukunan nito, dahil likas lamang ito.

PAGTANDA AT PAMAMAALAM

Ang kaayusang sineseryoso ang tao ay sinasamahan siya sa buong arko ng kanyang buhay, hanggang sa katapusan nito. Sa SOLIS, ang pagtanda ay hindi panahon ng pagkakatabi kundi isang buong yugto. Nananatiling bahagi ng pamayanan

ang mga nakatatanda, kailangan ang kanilang karanasan, sa mga kapulungan, sa mga paaralan, bilang mga mentor ng mas nakababata, at ang pag-aalaga sa kanila ay isang iginagalang na gawaing sama-samang dinadala ng lipunan, hindi pasaning itinatago. Kung saan umaasa ang isang tao sa pag-aalaga, natatanggap niya ito nang hindi nawawala ang kanyang dangal, at ang nagbibigay nito ay tumatanggap ng pagkilala at ambag. At dahil bahagi rin ng buhay ang katapusan nito, binibigyan ng SOLIS ng makataong balangkas ang pagkamatay. Walang dapat mamatay nang mag-isa, sa sakit na maiiwasan sana, o nang walang dangal. Ang pagsama sa katapusan ng buhay, ang pagpapagaan ng pasakit at ang paggalang sa kalooban ng naghihingalo ay kabilang sa isang kaayusang pangkalusugan na hindi lamang nagpapanatiling buhay sa tao kundi hinahayaan siyang umalis nang may dangal.

09

KULTURA AT KAHULUGAN

Sa gabi ng Pista ng mga Ilaw, pinalabo ng lungsod ang ilaw ng mga kalye nito, at nakatayo si Mara kasama ang anak niyang si Levi sa tulay at nagbibilang ng mga bituin. Noong hapon, isinadula ng isang pangkat ng teatro sa palengke ang kapulungan ng rehiyon, na may isang kusinerang tanong nang tanong at isang inhinyera ng tubig na masyadong mahaba magsalita. Tumawa si Mara hanggang tumulo ang luha niya. Pagkatapos, pumunta siya sa Bahay ng Katahimikan, gaya ng ginagawa niya tuwing anibersaryo ng kanyang ama, at naupo roon nang isang oras nang walang anuman.

Sa isang mundong palaki nang palaking mabilis at teknikal, nanganganib mawala ang isang bagay na pinakamalalim na bumubuo sa tao: ang kultura. Hindi lamang ito libangan o palamuti. Ito ang alaala at ang panloob na kompas ng isang lipunan, ang nagdadala sa mga tao, nagsasabi sa kanila kung sino sila at saan sila nanggaling, at nagtatayo ng tulay sa pagitan ng nakaraan, kasalukuyan at hinaharap. At ito ang lugar kung saan itinatanong ng isang lipunan ang tanong na hindi masasagot ng anumang ekonomiya at teknolohiya: para saan ang lahat ng ito. Kaya kinikilala ng SOLIS ang kultura at kahulugan bilang saligang dimensiyon, hindi bilang pangalawang usapin.

Ang Kultura Bilang Buhay na Pamana

Itinuturing na mahalaga ang bawat pamanang pangkultura, malaki man o maliit, pandaigdig man o lokal. Walang mahalaga at di-mahalagang kultura, at walang malaki at maliit na salaysay. Kasimbigat ng isang klasikong akda ang isang kuwentong katutubo, at kasimbigat ng isang wikang pandaigdig ang isang diyalekto ng rehiyon. Maaaring magbago, lumago at maghalo ang mga kultura, at kasabay nito ay maaari nilang ingatan ang itinuturing nilang sagrado. Maaaring magpasya ang isang pamayanan kung alin sa mga tradisyon nito ang ibabahagi nito at

alin ang iingatan nito, sa halip na ipaubaya ang mga ito sa pagkuha ng mga taga-labas.

Upang hindi ipaubaya ang kultura sa merkado o sa pagkakataon, may mga programa para sa pag-iingat, pagdodokumento at pag-aalaga nito: mga arkibo na nag-iingat sa mga wika, kuwento at akda, suporta para sa mga lumilikha at nagpapasa ng kultura, at mga espasyo kung saan nananatiling buhay ang kaalamang pangkultura. Ang isang programang nagtitipon sa mga nakababata at nakatatanda upang maibahagi ng huli ang kanilang mga kuwento, awit at resipe ay nag-iingat sa kultura hindi bilang nostalhiya kundi bilang buhay na pagsasama. Sapagkat kailangan ng mga tao ang ugat upang makahanap ng direksiyon, at kailangan ng mga lipunan ang kultura upang lumikha ng pagkakabuklod at labanan ang pagkabunot sa ugat. Hindi problema rito ang pagkakaiba-iba kundi kayamanan.

SINING, MUSIKA AT PANITIKAN

Sa maraming lipunan ngayon, ang sining ay naging luho, kalakal sa merkado o proyektong pampamarangya. Ngunit higit pa ito roon: ito ang wika ng kaluluwa, ang kasangkapang ginagamit ng isang lipunan upang tingnan ang sarili, at ang laboratoryo ng mga bagong ideya at damdamin. Ito ang dugtong sa pagitan ng indibidwal at ng pamayanan, sa pagitan ng realidad at ng pangarap. Kaya ginagawa ng SOLIS ang sining, musika at panitikan na isang pangunahing haligi.

Itinataguyod ang paglikhang pansining at hindi lamang pinahihintulutan. Tinutustusan ng mga pondo ang mga alagad ng sining sa lahat ng larangan, anuman ang halaga nila sa merkado at ang panlasa ng karamihan, at binibigyan ng puwang lalo na ang mapag-eksperimento at mapanuri. Ang isang pangkat ng teatro na bumubuo ng dula tungkol sa di-pagkakapantay sa lipunan ay sinusuportahan dahil mahalaga ito sa lipunan, at hindi dahil mabenta ito. Hindi panonood na isport ang sining dito. Hinihikayat ang mga bata at matanda na lumikha mismo, gumuhit, tumugtog, sumulat, gumanap, nang walang presyon ng pagganap at walang elitistang hadlang, at iniaambag ng mga nakatatanda ang kanilang mga kuwento na pinag-aaralan ng mga nakababata.

Hindi sinusukat ang sining ayon sa halaga nito sa merkado kundi ayon sa lakas ng pagpapahayag nito, sa katapatan nito at sa udyok nito sa lipunan. Pantay na sineseryoso ang sining sa kalye, ang digital na sining at ang mga minanang anyo, at ang humaharap sa mga usaping panlipunan o ekolohikal ay tumatanggap ng natatanging suporta. Kaya ang isang kabataang naghahanap ng kanyang pagpapahayag sa graffiti ay hindi lamang sinasampahan ng reklamo kundi binibigyan ng mga pader, talyer at gabay upang may magawa siyang mabuti mula sa kanyang lakas. Sapagkat binibigyan ng sining ng tinig ang indibidwal at gumaganap ito para sa lipunan na parang sistemang imyuno. Nararamdaman nito kung saan may sakit, ipinakikita ang nakatago sa ilalim ng ibabaw, at nagtatayo ng tulay kung saan kulang ang mga salita.

ESPIRITWALIDAD AT PILOSOPIYA

Sa maraming makabagong lipunan, itinuturing na pribadong usapin ang paghahanap ng kahulugan, ang relihiyon bilang bagay na hindi kabilang sa pampublikong espasyo, at ang pilosopiya bilang usapin ng iilang dalubhasa. Ngunit kailangan ng tao ng higit pa sa pagkain, tirahan at teknolohiya. Kailangan niya ng kahulugan, lalim at ugnayan sa kabuuan, at kailangan niya ng mga espasyo upang itanong ang malalaking tanong: kung sino siya, ano ang kahulugan ng buhay at ano ang utang natin sa isa't isa. Kinikilala ng SOLIS ang dimensiyong ito bilang saligan at ginagawa itong bahagi ng kaayusang panlipunan. Iginagalang ang bawat anyo ng espiritwalidad hangga't hindi ito nakapipinsala sa iba. Pantay na magkatabi ang relihiyon, ang kawalan ng pananampalataya at ang bawat anyo ng paghahanap ng kahulugan. Walang pinipilit na maniwala sa anuman, at walang maaaring magpilit sa iba ng kanyang pananampalataya. Malayang maisasagawa ng isang babaeng may pananampalataya ang kanyang mga ritwal gaya ng malayang pagmumuni ng isang monghe o pakikipagtalo ng isang palaisip sa isang pilosopikong usapan, at nagtatapos lamang ang proteksiyon ng kalayaang ito kung saan nagsisimula ang diskriminasyon o pamimilit. Para rito ay may mga pampublikong espasyo ng katahimikan at pagninilay na bukas sa lahat: isang Bahay ng Katahimikan na pinupuntahan ng mga tao upang manalangin, magnilay, mag-isip o mapag-isa, anumang tradisyon ang kanilang sinusunod. At may mga sama-samang pista at araw ng paggunita na hindi nakatali sa anumang relihiyon at nagdiriwang ng pagkatao.

Sa huli, ang pilosopiya ay hindi proyekto ng mga elite kundi kasangkapan para sa lahat. Maagang natututo ang mga bata na mag-isip tungkol sa mabuting buhay, sa katarungan at sa kaligayahan. Nakatatagpo ang mga nasa hustong gulang ng mga espasyo ng sama-samang pagtatanong, kung saan hindi ang iisang tamang sagot ang mahalaga kundi ang pag-iisip mismo: mga gabing nag-uusap ang mga tao mula sa lahat ng antas tungkol sa pag-ibig, kamatayan, pananagutan, tapang at kabiguan. Ang lipunang nagpapahintulot ng ganitong mga tanong ay mas matatag at mas mahabagin, dahil hinaharap nito ang kawalang-katiyakan ng pag-iral hindi sa pamamagitan ng libangan kundi ng lalim. Tuwiran itong kaugnay ng kahustuhan ng isip na pinagbatayan ng kabanata tungkol sa edukasyon. Hindi maiuutos ang kahulugan, matatagpuan lamang ito, at ang kaayusang sineseryoso ito ay nag-aanyaya sa pag-iisip sa halip na gabayan ito.

MGA RITWAL AT SAMA-SAMANG KARANASAN

Sa makabagong mundo, maraming bagay ang naging pang-gamit lamang, ang trabaho, ang pagkonsumo, pati ang libangan, at madalas na kulang ang puwang para sa sama-samang karanasan, para sa mga sandaling lumalabas sa agos ng araw-araw. Nakikita ng SOLIS dito ang isang saligang pangangailangan ng tao. Hindi lamang folklore o tradisyong panrelihiyon ang mga ritwal. Mga tulay sila: sa pagitan ng mga tao at salinlahi, sa pagitan ng tao at kalikasan, sa pagitan ng indibidwal at pamayanan.

Sa SOLIS, hindi iniuutos ang mga ritwal kundi hinahayaang umunlad. Nagmumula sila sa mga pangangailangan at karanasan ng mga tao, at maaari silang magbago at muling imbentuhin. May puwang para sa mga minanang anyo gayundin para sa mga bago, halimbawa ang mga ekolohikal o pansining. Ang isang lungsod ay bumubuo kasama ng mga mamamayan nito ng isang pista kung saan nagtatagpo ang sining, musika, kalikasan at pamayanan, hindi bilang atraksiyon para sa mga dayo kundi bilang pagpapahayag ng buhay na pagkakakilanlan. Sa isang Pista ng mga Ilaw, pinalalabo ng buong mga lungsod ang kanilang ilaw, at sama-samang nakatayo ang mga tao sa ilalim ng mga bituin. Ang ganitong mga ritwal ay maaaring panrelihiyon o pangkultura, panlipunan o ekolohikal, at lumilikha sila ng mga sandali ng paghinto, ugnayan at kahulugan.

Sa isang mundong madalas na walang pahinga at watak-watak, sila ang mga sandaling nagpapaalala na magkakabilang tayo at may pinagsasaluhang mas malaki. Hindi lamang sila programa kundi isinasabuhay na kahulugan, at pinalalakas nila ang pamayanan dahil ipinakikita nilang higit ito sa kabuuan ng mga bahagi nito. Upang magtagumpay ito, binibigyan ang mga pamayanan ng mapagkukunan upang alagaan at paunlarin ang sarili nilang mga ritwal, at nananatiling bukas sa lahat ang pakikilahok, anuman ang pinagmulan, pananampalataya o katayuan.

PAGLIKHA NG KAHULUGAN AT PERSONAL NA KAGANAPAN

Sa maraming makabagong lipunan, itinuturing ang trabaho bilang paraan ng pagkita, ang tagumpay bilang karera at ari-arian, at ang mga ugnayan bilang pribadong usapin. Sa gayon, nananatiling walang sagot ang isang mapagpasyang tanong: kung bakit natin ginagawa ang ating ginagawa, at kung ano ang tunay na nagbibigay sa atin ng kaganapan. Inilalagay ng SOLIS ang tanong na ito sa gitna, dahil ang mabuting lipunan ay hindi lamang mahusay at masagana. Isa itong espasyo kung saan makatatagpo ng kahulugan ang mga tao, hindi iniuutos at hindi magkakatulad, kundi personal at buhay. Sa SOLIS, likas lamang na maaaring itanong ng mga tao sa sarili kung ano ang mahalaga sa kanila, saan nila gustong kumilos at paano sila magiging bahagi ng isang bagay na mas malaki nang hindi nawawala ang sarili. Hinihikayat ang mga bata na maging mausisa at sumubok. Sinasamahan ang mga kabataan sa pagtuklas ng kanilang tawag, hindi lamang ayon sa kita kundi ayon sa simbuyo at ambag. May karapatan ang mga nasa hustong gulang na magbagong-landas kapag hindi na akma ang kanilang daan, kaya ang isang inhinyerang nananabik sa gawaing panlipunan ay makapagsasanay muli nang walang takot na mawalan ng katayuan. Hindi hinahati ang buhay sa kapaki-pakinabang at walang-silbing bahagi. Hindi lamang dapat gumana ang trabaho kundi magkaroon ng kahulugan, at ang ambag gaya ng boluntaryong paglilingkod sa mga bata ay pinahahalagahan at kinikilala bilang ambag, kahit wala itong nililikhang produkto.

Para rito ay may mga alok na tumutulong sa mga tao na matagpuan ang sarili nilang bakas ng kahulugan: payo, mentoring at mga espasyo ng pagninilay, mga pamayanang nagdadala sa panahon ng paglipat, at isang edukasyong hindi lamang sumasaklaw sa kaalamang teknikal kundi sa paghubog ng pagkatao. Higit pa ito sa isang malambot na usapin. Ang taong walang kahulugan ay nagiging hungkag at hiwalay sa loob, at ang lipunang puno ng mga taong hiwalay sa sarili ay may sakit, kumikinang man ang harapan nito. Bawat tao ay may karapatan sa isang buhay na sulit: hindi lamang upang makaraos kundi upang mabuhay.

SAYA NG BUHAY AT KATATAWANAN

Ang kaayusang sineseryoso ang pagiging tao ay kailangang seryosohin din ang pagtawa. Nagpapagaling ang pagtawa. Binabasag nito ang naninigas na mga padron, binubuksan ang mga puso at lumilikha ng pamayanan, at ang lipunang marunong tumawa sa sarili ay nabakunahan laban sa panatisismong nagbabanta sa bawat malaking ideya. Kaya kinikilala ng SOLIS ang katatawanan at ang saya ng buhay bilang yaman, hindi bilang libangan lamang. Ang mga pista, laro, musika, isport at pahinga ay hindi pagtigil sa tunay na buhay kundi bahagi nito, at ang pahinga ay hindi luho kundi saligan ng kalusugan. Pinahihintulutan ng mga ritwal ng kaayusang ito ang ironya at pagpuna sa sarili, maaaring manudyo ang sining nito, at kailangang tiisin ng mga may hawak ng tungkulin

nito na iginuguhit sila nang pakutya. Ang balangkas na hindi na mapapangitian ay tumigil nang maging balangkas at naging dogma na. Ito mismo ang hindi kailanman gustong maging SOLIS.

PANDAIGDIGANG PALITANG PANGKULTURA

Dalawang magkasalungat na kilusan ang kilala ng kasalukuyan. Sa isang panig, lumalago ang ugnayang pangkultura, sa kabila, lumalago ang takot sa pag-agaw, sa pagkawala ng pagkakakilanlan at sa pagiging dayuhan sa sariling bayan. Mula rito umuusbong ang kawalang-katiyakan at hinala, at madalas na pinapalitan ng pag-urong at paninisi ang buhay na palitan. Iba ang landas ng SOLIS at itinuturing nito ang pandaigdigang palitang pangkultura hindi bilang mababaw na palamuti kundi bilang pangangailangan sa isang mundong mahigpit na magkakaugnay.

Kaya sadyang itinataguyod ang palitan: sa pamamagitan ng pakikipagtulungan ng mga paaralan at bahay-kultura, ng pagtutulungan ng mga alagad ng sining lampas sa mga hangganan, at ng mga pista at plataporma na nag-uugnay hindi lamang sa mga elite kundi pati sa mga lokal na inisyatiba. Ang isang pista ng musika ay hindi lamang nagpapaakyat nang sunud-sunod sa entablado sa mga tao mula sa iba't ibang kontinente, kundi hinahayaan silang sama-samang lumikha ng isang bagay na walang sinumang nakaimbento nang mag-isa. Hindi basta kinokondena o walang pakundangang nilalampasan ang tanong

ng pag-agaw sa kultura, kundi hinaharap nang may kamalayan at pag-uusap: saan nagmula ang isang anyo, ano ang kahulugan nito, at sino ang may akses dito? Kayang ingatan ng mga pangkat sa laylayan ang kanilang mga anyo ng pagpapahayag, at maaaring ibahagi ng mga kultura ang nais nilang ibahagi at maglagay ng hangganan kung saan nila gusto. Kaya ang nais gumamit ng mga disenyo ng isang pamayanan ay pumapasok sa pakikipagpalitan dito, sa halip na basta kopyahin ito.

Sa gayon, itinuturing ang pagkakaiba-iba bilang kayamanan at hindi bilang banta. Natutuklasan ng mga tao ang mga bagong pananaw at anyo ng pagpapahayag, na nagpapalawak ng abot-tanaw at nagpapalakas ng malasakit. Ang mga lipunang nagsasabuhay ng palitan ay mas matatag at mas malikhain, at sa isang magkakaugnay na mundo ay malalampasan lamang ang malalaking hamon nang sama-sama. Sa halip na magkuta sa likod ng mga pader, nagtitipon ang mga tao sa mga bukas na plasa at hinahayaang dumaloy ang sining, musika at ideya, bilang iisang kabang-yaman ng sangkatauhan.

KALAYAAN NG KULTURA AT GUMAGALAW NA PAGKAKAKILANLAN

Nagbibigay ng kahulugan ang kultura, lumilikha ng pagkakakilanlan at nag-uugnay sa mga salinlahi. Ngunit maaari rin itong maghati kapag inagaw, at maglingkod sa propaganda kapag nagpasakop sa kapangyarihan o sa merkado. Sa maraming sistema ngayon, nagiging kalakal ito o kasangkapan ng mga

ideolohiya at nawawala ang malaya at nag-uugnay nitong katangian. Itinuturing ng SOLIS ang kultura bilang malaya, sari-sari at kasabay nito ay sama-samang dinadala. Malayang mapipili ang sining, wika, relihiyon at tradisyon, walang pinipilit na talikuran ang kanyang pagkakakilanlang pangkultura, at maaaring maging mapanuri ang kultura at kuwestiyunin ang mga awtoridad, pati ang mismong kaayusan, alinsunod sa kahustuhan ng isip na pinagbatayan ng kabanata tungkol sa edukasyon. Kaya maaaring lumikha ang isang alagad ng sining ng sining na pampulitika nang hindi natatakot sa sensura o sa pamimilit ng komersiyo, at maaaring alagaan ng isang pamayanan ang mga tradisyon nito hangga't iginagalang nito ang di-natitinag na hangganan ng mga saligang karapatan. Upang maging pag-aari ng lahat at hindi ng iilan ang kultura, nananatili itong yamang panlahat. Bukas ang mga museo, aklatan, teatro at digital na arkibo, dinadala pa ng edukasyon ang pagkakaiba-iba, at tinutustusan ng mga pondo ang paglikhang pangkultura sa halip na ng pamimilit ng merkado, kaya ang isang batang musikera ay nakatatagpo ng suporta nang hindi umaasa sa mga istrukturang pangkomersiyo.

Sa huli, ang pagkakakilanlan sa SOLIS ay maraming dimensiyon at gumagalaw, hindi iisa ang dimensiyon at iniuutos. Maaaring ituring ng isang tao ang sarili nang sabay bilang bahagi ng kanyang rehiyon, ng kanyang hanapbuhay at ng mundo, nang hindi nagbabanggaan ang mga antas na ito, at maaaring lumago ang pagkakakilanlan sa halip na itakda mula sa itaas. Sa gayon, nagiging tulay ang kultura na lumilikha ng tiwala at iisang pagpapahalaga, nagbubukas ng diyalogo sa pagitan ng mga salinlahi at pangkat at nagbibigay ng direksiyon lalo na sa panahon ng pagbabago. Lakas ang pagkakaiba-iba rito, hangga't hindi ito

artipisyal na inaabuso upang maghati. Malaya ang kultura at hindi ipinagbibili, lumalago ang pagkakakilanlan at hindi iniuutos.

10

TEKNOLOHIYA, ARTIPISYAL NA INTELIHENSIYA AT HINAHARAP

Sa kapulungan, naglatag ang sistema ng tatlong paraan kung paano mapatitibay ng rehiyon ang grid nito laban sa susunod na bagyong solar, kasama ang mga gastos, panganib at ang lawak ng lupang lalamunin ng bawat paraan. Isang ikalawang sistema ang inatasang tumutol sa pinakahalatang paraan, at mahusay nitong ginawa iyon. Nagtanong ang kusinera kung tama ba ang pagkakatanong: kung tungkol ba ito sa grid o sa mga taong nakaupo sa dilim. Natahimik ang mga makina roon. Iyon ang sandaling nagsimulang magtrabaho ang kapulungan.

Sula pa noon, gumagawa ang tao ng mga kasangkapang tumutulong sa kanya, mula sa batong palakol hanggang sa quantum computer. Ngunit bawat kasangkapan ay nagtatanong: sino ang naglilingkod kanino rito? Pinalalaya ba ng teknolohiya ang tao, o ginagawa siyang umaasa? Lumilikha ba ito ng kasaganaan, o pinalalala ang di-pagkakapantay? Pinagagaan ba nito ang trabaho, o inaalis ang kahulugan nito? Kailanman ay hindi pa naging ganito kaapura ang mga tanong na ito, dahil kailanman ay hindi pa ganito kalalim, kabilis at kahirap baligtarin ang paghubog ng mga gawa ng sangkatauhan sa sarili nitong hinaharap gaya ngayon. Hinaharap ng SOLIS ang mga ito at may hinuhugot itong konklusyon. Ang teknolohiya ay hindi kapalaran. Hindi ito di-mapigilang agos na tumatangay sa atin, kundi kasangkapang tayo ang nagpapasya kung paano gagamitin.

PANANALIKSIK SA HINAHARAP AT PAGPAPLANO NG SENARYO

Ang pagbabago ng klima, ang artipisyal na intelihensiya, ang bioteknolohiya, ang paggalugad sa kalawakan at ang paglipat ng lakas sa pagitan ng mga rehiyon ng mundo ay humuhubog ng isang hinaharap na hindi na maipauubaya sa pagkakataon. Kaya ang mabuting lipunan ay hindi lamang tumatanaw sa hinaharap. Sadya, etikal at handa nitong hinuhubog ito. Para rito, nagpapanatili ang SOLIS ng sariling mga institusyong patuloy na

nag-iisip nang pauna: mga instituto at samahan ng pananaliksik na sumusuri sa mga pag-unlad na teknikal, panlipunan at ekolohikal at bumubuo mula rito ng mga senaryo. Ano ang mangyayari kapag umabot sa bagong antas ang artipisyal na intelihensiya? Ano ang magiging bunga ng malawakang awtomasyon? Sa gawaing ito, nagtitipon ang agham, ang mga negosyo at ang mamamayan, upang sama-samang mag-isip nang pauna ang pinakamahuhusay na isip.

Ang mapagpasya ay hindi ginagawa nang palihim ang pananaliksik na ito sa hinaharap. Walang lihim na bilog na nagpapasya nang maaga sa lahat. Ginagawang bukas sa publiko ang mga senaryo at pagsusuri, tinatalakay ng mga paaralan at media at isinasama sa pakikilahok ng mga mamamayan, upang sama-samang mag-isip at magtakda ng prayoridad ang buong lipunan. Isang lungsod ang nagdaraos taon-taon ng isang forum ng hinaharap kung saan nakikilala ng mga mamamayan ang darating na mga pag-unlad, nakikipagtalo sa mga dalubhasa at nagbibigay ng sariling mungkahi. Kaya sinusuri ang mga bagong teknolohiya sa teknikal, etikal, panlipunan at ekolohikal na paraan, at isinasagawa ang talakayang panlipunan bago mawalan ng kontrol ang isang pag-unlad, at hindi pagkatapos lamang. Sa gayon, hindi tinitiis ang malalaking pagbabago kundi sama-samang hinuhubog: mula sa responsableng pagtanaw sa unahan sa halip na mula sa takot sa hinaharap.

TEKNOLOHIYA BILANG KASANGKAPAN

Sa SOLIS, ang makapangyarihang mga teknolohiya, artipisyal na intelihensiya, robotics, bioteknolohiya, ay sinusuri nang etikal at aktibong ginagabayan. Bawat bagong teknolohiya ay tinatanong tungkol sa pakinabang nito sa ekonomiya at gayundin tungkol sa mga bunga nito sa lipunan, ekolohiya at kalooban. Ang mga pamamaraang gaya ng pagbabago sa minanang katangiang henetiko, ang quantum computing o ang mga neural interface ay hindi ipinauubaya sa mga puwersa ng merkado lamang. Sinasamahan sila ng mga etikal na alituntunin at pampublikong debate. May sariling mga institusyon, mga konseho ng teknolohiya bilang mga lupon ng dalubhasa, ang mga konseho ng etika at mga forum ng mamamayan, na kasamang nagpapasya kung ano ang bubuuin, ano ang ipakikilala at ano ang kailangang ihinto o baguhin. Ang naglilingkod sa kabutihang panlahat ay itinataguyod ng mga pondo: isang aplikasyong nagpapagaan sa pag-aaral ng mga batang naaagrabyado, isang imbakang nagdadala sa paglipat sa malinis na enerhiya. Ang kumikita lamang mula sa atensiyon nang walang naiaambag ay nililimitahan.

Sa ibabaw ng lahat ay may malinaw na saligang paninindigan. Dapat gawing mas malakas, mas malaya at mas malikhain ng teknolohiya ang mga tao, hindi mas mahina, mas umaasa at mas magkakatulad. Nananatiling soberano ang tao. Hindi mga makina ang nagpapatakbo sa tao, kundi tao ang nagpapatakbo sa mga makina. Hindi mga algorithm ang sumusulat ng mga batas, kundi tao ang sumusulat ng mga algorithm na gumagalang sa mga batas.

Hindi bioteknolohiya ang nagtatakda ng hinaharap ng uri ng tao, kundi tao ang nagpapasya kung aling mga panghihimasok ang mapangangatwiranan nang etikal. Ang mapagpapasyahan natin sa mga darating na dekada ay kasamang magtatakda kung dadausdos ang sangkatauhan sa isang mundo ng pagmamanman at pag-aalis ng pagkatao, o aakyat sa isang mundo ng mga posibilidad at ng mga bagong anyo ng kahulugan. Hinahawakan ng SOLIS ang manibelang ito. Ginagamit nito ang teknolohiya nang hindi nagpapagamit dito.

Artipisyal na Intelihensiya at Sangkatauhan

Ang artipisyal na intelihensiya ay hindi karaniwang kasangkapan. Natututo ito, pinabubuti ang sarili, maaaring kumilos nang kusa at maaaring mas makapangyarihan pa kaysa sa anumang institusyon ng tao. Sa mga klasikong sistema, itinuturing ito bilang purong kasangkapan ng kahusayan o kinatatakutan bilang banta. Ikatlong landas ang tinatahak ng SOLIS. Maaaring maging kalahok ang artipisyal na intelihensiya sa pag-unlad ng sangkatauhan, ngunit hindi kailanman maaaring maghari, pumalit o mag-alis ng kakayahang magpasya ng tao. Dapat itong tumulong at magpalakas sa kanya.

Para rito ay may malinaw na etikal na hangganan. Maaaring umako ang artipisyal na intelihensiya ng mga gawaing masyadong masalimuot, mapanganib o nakababagot para sa tao, ngunit hindi kailanman ang huling pananagutan sa buhay, dangal at kalayaan. Hindi ito maaaring makidigma nang kusa, magmanipula ng

sinuman nang palihim o pumalit sa ugnayan ng tao sa tao. Ang artipisyal na intelihensiya sa isang ospital ay maaaring maglaan ng mga kama at mapagkukunan, ngunit hindi ito nagpapasya nang kusa tungkol sa isang paggamot na nagliligtas ng buhay. Nananatiling pantao ang pasyang iyon. Ang mga lubhang makapangyarihang sistema ay nasa ilalim ng mahigpit, sama-sama at internasyonal na pangangasiwa at hindi kailanman kinokontrol nang mag-isa ng mga indibidwal, negosyo o iisang kaayusan, isang tuwirang paglalapat ng kaayusan ng kapangyarihan na walang tuktok at walang monopolyo sa isang sentral na yaman. May paghahanda para sa pinakamatinding kaso. Bawat makapangyarihang sistema ay may pihitang hawak ng mga tao, at ang kakayahang ihinto ito ay sinasanay gaya ng tunay na panganib mismo.

Kung saan kumikilos ang artipisyal na intelihensiya sa mga pampublikong larangan, sa pangangasiwa, edukasyon, kalusugan o hudikatura, kailangan nitong maipaliwanag ang mga pasya nito. Walang dapat na itim na kahon na ang lohika ay walang nakauunawa. May karapatan ang mga apektado na makita, maipaliwanag sa kanila at tumutol, at regular na sinusuri ng mga malayang lupon ang mga sistema. Sa gayon, napapanatili ang paghihiwalay ng kaalaman at pasya, at nananatili sa tao ang huling salita. Sa ibabaw ng lahat ng ito ay may malawak na pag-uusap sa lipunan tungkol sa kung hanggang saan maaaring umabot ang artipisyal na intelihensiya at kung ano ang bumubuo sa tao, na isinasagawa sa buong lipunan at hindi lamang sa mga lupon ng dalubhasa, upang hindi maging panginoon ng mga lumikha rito ang pinakamakapangyarihang kasangkapan sa kasaysayan.

Ang Tao sa Ibabaw ng Makina

Madaling sabihin bilang prinsipyo na nananatili sa tao ang huling salita, ngunit mahirap itong tiyakin. Ang artipisyal na intelihensiyang lubhang nakahihigit sa tao ay makapaghahari sa kanya nang hindi kailanman nag-uutos: sa pamamagitan ng pag-aayos nang pauna sa kalagayan, pagpili ng mga posibilidad at paghahanda sa pasya sa paraang tango na lamang ang natitira sa huli. Hinaharap ng SOLIS ang tahimik na pag-agaw na ito sa pamamagitan ng mga takdang pag-iingat. Sa bawat malawak na pasya, hindi naglalatag ang sistema ng iisang rekomendasyon na para bang walang alternatibo, kundi ng ilang tunay na magkakaibang landas kasama ang kanilang mga banggaan ng layunin. Kapalit ng bulag na tiwala ang isang katwirang masusuri kahit ng karaniwang tao, at may mga sistemang tagasuri na sadyang itinalaga upang tumutol sa pinakahalatang rekomendasyon. Ngunit higit sa lahat, nananatili sa tao ang pagbalangkas ng tanong, ang pagtatakda kung ano ang pagpipilian at kung ano ang ituturing na tagumpay. Inililiwanag ng makina ang sagot. Ang tao ang nagtatanong.

Ang Digital na Yamang Panlahat

Ang digital ang sistemang nerbiyos ng makabagong lipunan. Halos lahat ngayon ay dumaraan sa mga network, datos at algorithm: komunikasyon, ekonomiya, kaalaman at kapangyarihan. Sa maraming sistema ngayon, pribado ang naghahari sa sistemang nerbiyos na ito. Iilang korporasyon

ang kumokontrol sa mga plataporma, sinasamantala ang datos na parang hilaw na materyales, at di-nakikitang nagpapasya ang mga algorithm kung ano ang ating nakikita at iniisip. Sa kabilang banda, itinuturing ng SOLIS ang digital na kaayusan bilang pampublikong imprastruktura at hindi pribadong pag-aari. Naglilingkod ito sa mga tao, hindi ang kabaligtaran.

Kaya ang saligang digital na imprastruktura ay yamang panlahat. Bukas sa lahat ang mga network, espasyo ng datos at batayang teknolohiya, sama-samang pinamamahalaan at pinangangalagaan, hindi pinaghaharian ng anumang monopolyo, at ang akses ay karapatan at hindi pribilehiyo. Ang isang tao sa malayong rehiyon ay tumatanggap ng parehong digital na batayang panustos gaya ng isang taga-malaking lungsod. Kaugnay nito ang kapangyarihan sa sariling datos. Bawat tao ang nagpapasya kung sino ang maaaring gumamit ng kanyang datos, walang palihim na pagkakakitaan at walang kalakalan ng pribado, at ang gumagamit ng isang aplikasyon ay nananatiling may kontrol at anumang oras ay makikita at mababawi ang nangyayari. Dagdag pa rito ang digital na transparency. Ginagawang masusundan ng mga pampublikong plataporma ng datos ang mga proyekto at pasya, inilalantad at masusuri ang mga algorithm na tumutukoy sa pamayanan, at nasa lipunan ang kontrol at hindi sa dilim, kaya masusundan ng bawat mamamayan kung paano nagpapasya ang isang pampublikong proseso ng paglalaan. Sa gayon, napalalaya ang digital na sistemang nerbiyos mula sa pribadong paghahari: walang pagsasamantala sa datos, walang di-nakikitang pagmamaneho, walang teknolohiyang naghahari sa tao. Pag-aari ng lahat ang digital, pag-aari ng indibidwal ang datos, at naglilingkod ang teknolohiya sa tao at hindi sa kapangyarihan.

◆ DI-SIMETRIKONG TRANSPARENCY

May dalang panganib ang pagiging bukas na sinasandalan ng kaayusang ito. Ang parehong imprastruktura ng datos at sensor na nagpapaaninag sa kapangyarihan ay maaaring sumilip sa mamamayan. Kapag mali ang direksiyon, nagiging panoptikon ang transparency. Kaya sadyang binabaligtad ng SOLIS ang direksiyon nito. Ganap na pagiging hayag ang para sa kapangyarihan, sa mga tanggapan, sa mga pondo, sa mga algorithm, habang ang buhay ng bawat tao ay nasa ilalim ng proteksiyon ng pagkapribado. Ang pagkapribado ay karapatan, ang pagtitipid sa datos ay utos, at nananatiling panginoon ang tao sa datos na tungkol sa kanya. Ang may kapangyarihan sa iba ay nagiging nakikita. Ang namumuhay lamang ng kanyang buhay ay nananatiling nakatago.

TRANSHUMANISMO AT KAMALAYAN

Ang kasaysayan ng sangkatauhan ay kasaysayan ng pagpapalawak, mula sa kasangkapang nagpapahaba sa kamay hanggang sa kompyuter na nagpapabilis sa pag-iisip. Ngunit ngayon ay nasa bagong punto tayo, kung saan binabago ng mga teknolohiya hindi lamang ang ating ginagamit kundi kung ano tayo: mga neural interface, mga implant, mga panghihimasok sa minanang katangian, mga sistemang katulong na mahigpit na nakaugnay sa atin. Hinaharap ng SOLIS ang hinaharap na ito nang hindi walang muwang at hindi panatiko. Hinaharap nito ito

nang may kamalayang ito ay sabay na pagkakataon at panganib at humihingi ng sukdulang pag-iingat.

Kaya mahigpit na sinusuri nang etikal ang mga teknolohiyang nagpapalawak sa katawan at isip, nang walang pangkalahatang pagbabawal ngunit walang walang-muwang na sigla. Bawat bagong posibilidad ay sinusuri sa maraming dimensiyon, teknikal at medikal gayundin etikal, panlipunan at pilosopiko, at maaari lamang ipakilala kung tinitiyak nito ang kaligtasan, iginagalang ang dangal at pagkakakilanlan at pinananatili ang pagkapatas. Ang isang implant na nagbabalik ng paningin sa isang bulag ay itinataguyod. Ang isang panghihimasok na magbibigay sa isang mayamang minorya ng kahigitan sa isip ay pinipigilan, dahil pinatitibay nito ang di-pagkakapantay. Tuwirang sumusunod dito na walang pamimilit sa pagpapalawak at walang lipunang may dalawang uri. Hindi kailanman nakasalalay sa mga pagpapabuting teknikal ang pakikilahok, dangal at mga karapatan. Ang ayaw magpalawak ay nananatiling buong kasapi ng pamayanan. Walang hanapbuhay at walang pagkakataong maaaring itali sa isang implant, at walang batang maaaring maagrabyado dahil nagpasya ang kanyang mga magulang laban sa isang panghihimasok. Dito kumikilos ang ganap na sahig ng mga saligang karapatan. Nauuna ang dangal sa anumang pagpapahusay.

Dahil tumatama ang mga tanong na ito sa pagkaunawa ng tao sa sarili, sa kanyang mga ugnayan at sa kanyang pagiging may hangganan, sinasamahan ng pilosopiko at etikal na pagninilay ang bawat paglipat ng hangganan. Kahit ang pananaliksik sa tanong kung maaaring gawing digital o pahabain ang kamalayan ay hindi ipinagbabawal nang dogmatiko, ngunit isinasagawa nang may sukdulang paggalang sa pagkakakilanlan at kahulugan at itinatali sa malinaw na hangganang pumipigil sa pang-aabuso at

sa pagkahiwalay sa sarili. Laging kasingseryoso ng tanong kung kaya natin ang isang bagay ang tanong kung dapat ba natin itong gawin. Sa gayon, makalalago ang sangkatauhan sa hangganang ito nang hindi nawawala ang sarili.

PANANALIKSIK SA KALAWAKAN AT ETIKANG INTERPLANETARYO

Sa loob ng libu-libong taon, tumitingala ang tao sa mga bituin nang may pananabik, at ngayon ay hindi na pangarap ang pagtinging ito. Pinaplano ang mga base sa Buwan, inihahanda ang mga misyon sa Mars, binubuo ang pagmimina ng hilaw na materyales sa mga asteroyd. Kaya lumilitaw ang tanong kung paano haharapin ng sangkatauhan ang bagong entabladong ito. Malinaw ang sagot ng SOLIS. Ang kalawakan ay hindi pag-aari ng iilang bansa o korporasyon, kundi isang iisang pamana at isang pinalawak na tirahan ng buong sangkatauhan. Kaya isinasagawa ang pananaliksik sa kalawakan nang internasyonal, nagtutulungan at mapayapa. Ang malalaking proyekto ay magkakasamang misyon ng maraming kaayusan at disiplina at hindi karera, nauuna ang palitang pang-agham at ang bukas na imbensiyon, at ipinagbabawal ang paggamit-militar sa kalawakan. Pinahihintulutan lamang ang pagmimina ng hilaw na materyales sa ilalim ng malinaw na tuntuning ekolohikal, etikal at makatarungan. Sinusuri at nililimitahan ang mga bunga, napupunta sa buong sangkatauhan ang kita sa pamamagitan ng magkakasamang pondo at hindi lamang sa unang kumuha, at

tinitiyak ng antas ng planeta ang pahintulot at pangangasiwa. Kaya ang isang samahang nais magmina sa isang asteroyd ay kailangang patunayan na walang panganib na ekolohikal at na bumabalik sa iisang yaman ang isang bahagi ng kita.

Bukod dito, higit pa sa bodega ng hilaw na materyales ang kalawakan. Isa itong posibleng tirahan at marahil tahanan ng ibang anyo ng buhay. Kaya iniisip na ng SOLIS mula pa sa simula kung paano haharapin ang posibleng buhay sa labas ng Daigdig, kung paano mapipigilan ang pagdadala ng mga organismo sa magkabilang direksiyon at kung paano mananatiling tiyak ang patas na pakikilahok. Kaya kasama rin sa mga pangkat ng pananaliksik ang mga dalubhasa sa etika at pilosopo, may malinaw na protokol sa pagharap sa di-kilala, at humaharap ang sangkatauhan bilang nagkakaisang sibilisasyon at hindi bilang watak-watak na kalipunan ng nagkukumpitensiyang pangkat. Sa gayon, pumapasok ito sa kalawakan hindi bilang walang-pakundangang mananakop kundi bilang uring natututo at may pananagutan.

PAMAMAHALA SA PANGANIB AT SAKUNA

Ang lipunang nagtatayo lamang para sa magagandang panahon ay nagtatayo sa buhangin. Ang mga likas na sakuna, pandaigdigang krisis, panganib na teknikal at banta mula sa kalawakan ay bahagi ng realidad ng isang magkakaugnay at teknikal na masalimuot na sibilisasyon. Hindi ito tinatanggap ng SOLIS nang may pagsuko sa kapalaran. Kumikilos ito.

Hindi kailanman lubos na maiiwasan ang mga panganib, ngunit maaaring maghanda para sa kanila at magtayo ng mga sistemang matibay, natututo at naaangkop.

Kasama rito ang mga istrukturang patuloy na nagbabantay at nagtatasa ng mga panganib: mga pangkat mula sa iba't ibang larangan ng agham, teknolohiya at medisina, mga sistemang maagang babala na nagsusuri ng napakaraming datos sa mismong oras, at sistematikong pagpaplano ng senaryo. Hindi ito pagsasanay sa takot. Ito ang saligan ng tiyak na paghahanda. Kapag maagang nakilala ng ganitong sistema ang isang di-pangkaraniwang banta, sa loob ng ilang oras ay nabubuo ang mga pagtatasa, idinedeklara ang mga antas ng depensa ng Daigdig at inililipat ang mga mapagkukunan. Ang proteksiyon laban sa sakuna ay sama-samang proyekto at hindi pambansang pagkamakasarili. Magkakaugnay sa buong mundo ang mga sistemang maagang babala, may mga plano pang-emerhensiya sa lahat ng antas, at handa, sinanay at may kagamitan ang mga lambat ng tulong bago dumating ang tunay na panganib. Kapag nagbanta ang isang bagyong solar sa grid ng kuryente, sinasalo ng nakakalat na panustos ng enerhiya ang pagkasira, at pinananatiling buo ng mga ugnayang may maraming panangga ang pamayanan.

Ngunit higit pa sa teknolohiya ang katatagan. Sabay itong panlipunan, pangkalooban at ekolohikal: malalakas na pamayanan at kapitbahayan, mga taong may kaalaman at mahinahon, gayundin mga tanawin at lungsod na kayang sumalo sa mga krisis. Kaya pagkatapos ng isang sakuna, makaaasa ang mga tao sa materyal na tulong at gayundin sa mga istruktura ng pamayanan na nagdadala sa kalooban. Sa gayon, hindi itinuturing ng mga tao ang sarili bilang walang-magawang biktima kundi bilang mga kasaping kapwa may pananagutan sa isang matatag na lipunan na

lumalabas na mas malakas mula sa pasakit, tapat sa katatagang kabilang sa mga saligan ng kaayusang ito.

Ang Lugar ng Sangkatauhan sa Sansinukob

Sa dulo ng lahat ng teknolohiya at lahat ng sistema ay hindi lamang ang tanong kung ano ang kaya natin, kundi ang mas malaking tanong kung sino tayo at ano ang nais nating maging: para sa ating sarili, para sa isa't isa at para sa sansinukob. Hindi ito sinasagot ng SOLIS nang may kapalaluan kundi nang may kababaang-loob. Hindi tayo ang mga panginoon ng sansinukob at hindi tayo ang korona ng paglikha. Bahagi tayo ng isang di-masukat na laki at halos hindi pa kilalang kabuuan. At mula mismo sa pagkaunawang ito sumisibol ang isang malaking pananagutan. Sa lumang lohika, atin ang kaya nating kunin, at ang mas malakas ang nagtatakda. Binabaligtad ng SOLIS ang lohikang ito. Kung saan gumagamit tayo ng mga yaman lampas sa Daigdig, ginagawa natin ito bilang maingat na katiwala at hindi bilang bulag na mananamantala. Kung saan nakatatagpo tayo ng ibang buhay, humaharap tayo hindi bilang mananakop kundi bilang maingat na kalahok. Kung saan ginagalugad natin ang sansinukob, ginagawa natin ito nang may kamalayan sa karupukan ng lahat ng may buhay. Ang ating kabuluhan ay hindi sinusukat sa kapangyarihan kundi sa pananagutan, at hindi sa ating kinukuha kundi sa ating iniaambag.

Makabuluhan lamang ang pag-unlad na teknikal at ang paglawak kung sinasabayan ito ng panloob na paglago, ng

karunungan, malasakit at pagiging maingat. Kaya hindi sinusukat ng SOLIS ang kadakilaan sa laki ng paglawak kundi sa pagkahinog. Hindi tayo naninirahan sa ibang mga mundo dahil lamang kaya natin. Itinatanong muna natin kung para saan. Bumubuo tayo ng teknolohiyang hindi lamang nagpapalawak sa ating abot kundi pati sa ating kakayahang magnilay. Nagtatayo tayo ng isang kulturang hindi namumukod sa laki nito kundi sa lalim nito. Ang isang barkong naglalakbay nang maraming salinlahi patungo sa isang malayong bituin ay hindi lamang magiging pakikipagsapalarang teknikal kundi ang tanong kung paano dadalhin ang pamayanan, kahulugan at pagkatao sa loob ng maraming siglo. Ang dakilang layunin ay hindi: mas mabilis, mas mataas, mas makapangyarihan, mas mayaman. Ito ay ang maging isang sibilisasyong nagbibigay sa sansinukob nang higit sa kinukuha nito, na nagdadala palabas ng kultura, kagandahan at kaalaman, na natututo sa halip na manakop lamang, at nag-iiwan ng mga bakas na nagniningning hindi lamang sa teknikal kundi pati sa moral. Marahil tayo ang unang kilalang uri na kayang magpasya nang may kamalayan kung paano kikilos sa sansinukob. Hindi natin dapat sayangin ang pagkakataong ito.

II

Mga Bata at Pamilya

Isinilang si Levi sa isang bahay-paanakan, sa tulong ng isang hilot na kilala na ni Mara mula pa sa ikatlong buwan, at pagkatapos ay hindi nagtrabaho si Jonas nang kalahating taon nang hindi siya nakalimutan ng sinuman sa pangkat ng mga tagapag-alaga. Ngayon, nagtatayo si Levi kasama ng kanyang klase ng isang bahay sa puno at, sa unang pagkakataon, kusang nagkukuwenta. Nasa panahon ng paghahanap ng direksiyon si Ida: tatlong buwan sa tabing-dagat sa isang negosyong gumagawa ng lambat, tatlong buwan sa isang talyer na iniwan niya pagkalipas ng dalawang linggo. Walang sumulat nito sa anumang résumé.

Wapag may isinilang na bata, hindi lamang ito pangyayaring biyolohikal. Ito ay isang gawa ng pag-asa, isang sandaling nagpapanibago ang isang lipunan, at isang paanyaya sa lahat na umako ng pananagutan. Ang lahat ng binabalangkas ng akdang ito ay dadalhin ng mga taong bata pa ngayon o hindi pa isinisilang. Kung kaya nila itong dalhin ay napagpapasyahan sa kanilang mga unang taon, sa kanilang mga pamilya, sa kanilang mga paaralan at sa tanong kung may nakikinig sa kanila. Kaya ang kabanatang ito ay tungkol sa pundasyong sinasandalan ng bawat pangmatagalang pagbabago.

PAGSILANG AT MAAGANG PAGKABATA

Hindi itinuturing ng SOLIS ang pagsilang bilang purong pribadong usapin kundi bilang sama-samang gawain. Mahalaga ang bawat bata, hindi lamang para sa kanyang pamilya kundi para sa buong lipunan. Mula pa sa simula, bawat nagdadalang-tao ay tumatanggap ng de-kalidad na pagsama na medikal, pangkalooban at panlipunan, pag-iingat bago manganak, tulong sa panganganak at pag-aalaga pagkatapos, anuman ang kanyang ambag, katayuan at tirahan, na dinadala ng isang kultura ng pag-aalaga na nagpaparamdam sa kababaihan na ligtas at iginagalang sila. Dahil hindi lumalaki ang mga bata sa piling ng mga ina lamang, isinasama ang lahat ng mahalagang tao sa kanilang buhay. Nakatatagpo ng payo at suporta ang mga ama, kapwa magulang,

lolo at lola, kapatid at mga piniling pamilya, at kinikilala ang pagkakaiba-iba ng anyo ng pamilya. Ang isang ama ay hindi lamang binibigyan ng pormal na leave bilang magulang kundi ng isang lambat ng tulong upang tunay siyang makasama sa simula ng buhay-pamilya.

Ang pag-aalaga sa maagang pagkabata ay lugar ng mapagmahal na pagpapaunlad at hindi lamang ng pagbabantay. Kapalit ng matigas na iskedyul ang maliliit na pangkat, mga sinanay na tagapag-alaga at mga espasyo para sa laro, pagkamalikhain at pagkakabigkis, at walang pamimilit sa maagang pagsasanay kundi mga alok na nakatuon sa bata. Dahil madalas na nakapapagod at nakapag-iisa ang pagiging magulang, walang naiiwang mag-isa. Matatag na sandigan ang mga sentro ng pamilya at mga hilot, nag-oorganisa ang mga kapitbahayan ng pagtutulungan, at sadyang inaalis ang mga hadlang ng burukrasya at kakulangan, kaya kahit ang isang batang inang kaunti ang naiaambag ay tumatanggap ng suporta nang walang hiya. May malalim na dahilan ito. Hinuhubog ng mga unang taon ng buhay ang utak, katawan at damdamin, ang mga taong nararamdamang may sumusuporta sa kanila ay mas mabubuting magulang, at bawat batang lumalaki nang maayos ay pakinabang para sa lahat. Ang lipunang inihihimlay sa dangal at pamayanan maging ang unang hininga ng isang tao ay nagpapakitang nagtatanggol ang mga tao rito sa isa't isa.

EDUKASYON AT PAGPAPAUNLAD

Likas na mag-aaral ang mga bata. Nagtatanong sila kung bakit bago pa sila makapagsalita, at tumutuklas, kumakapa at naglalaro sila hindi dahil pinipilit kundi dahil sa kanilang likas na katangian. Hinuhubog ng SOLIS ang edukasyon upang hindi mawala ang likas na kagalakang ito sa pag-aaral kundi mapanatili at mapalakas. Madalas na sinusubukan ng mga sistema ng paaralan ngayon na dalhin ang lahat ng bata sa iisang bilis, sa iisang nilalaman, patungo sa iisang pagsusulit, at sa gayon ay labis na pinahihirapan ang ilan at hindi sapat na hinahamon ang iba. Dito, natututo ang mga bata nang ayon sa sarili, sa sariling bilis, sa sariling interes at batay sa sariling lakas. Ang batang nahuhumaling sa kalikasan ay maaaring magsaliksik at mag-eksperimento. Ang batang nag-aalab sa mga numero ay binibigyan ng karagdagang hamon nang hindi tinatatakan. Ang batang namumukadkad sa sining ay pinauunlad bilang buong bahagi ng pamayanan at hindi itinuturing na pangalawa.

Sa edukasyong ito, hindi dungis ang mga pagkakamali kundi mga palatandaan kung saan may matutuklasan pa. Kapalit ng takot sa mababang grado at ng paghahati sa matalino at mahina ang ulo ang paghikayat na sumubok ng ibang paraan, magnilay at lumago. Hindi lamang tagapaghatid ng aralin ang mga guro kundi mga kasama at mentor na nagpapadali sa landas ng pagkatuto at sumusuporta sa paglago ng kalooban, pakikipagkapwa at pagkamalikhain. Nangangahulugan ito ng mas kaunting pagtuturo mula sa harap at mas maraming magkakasamang proyekto at pag-aalaga ng ugnayan, at sa mga

paaralan ay nagtutulungan nang pangkatan ang mga guro, social worker, alagad ng sining at mananaliksik. Pantay na katabi ng mga klasikong asignatura ang pagkamalikhain, pagtutulungan at katalinuhang panlipunan. Hindi pangalawang asignatura ang sining, susing kakayahan ang pagtatrabaho nang pangkatan, at kasimbigat ng kaalaman sa mga datos ang pagsasanay sa malasakit.

Kung gaano kahigpit ang ugnayan ng mga ito ay ipinakikita ng iisang proyekto. Kapag sama-samang nagtatayo ang mga bata ng bahay sa puno, nagsasama-sama rito ang matematika ng tibay at sukat, ang biyolohiya ng angkop na mga puno at ng pangangalaga sa kalikasan, ang wika ng pagdodokumento, ang disenyo ng sining at ang etika ng pagtutulungan at pananagutan. Mula rito ay umuusbong ang isang buhay at praktikal na pagkatuto na walang kinalaman sa hiwalay na pagsasaulo para sa pagsusulit. Ang ganitong edukasyon ay nakikita ang bata bilang buong tao at nagluluwal ng mga taong malikhain, mapagnilay at matapang na kayang humubog ng pagbabago. Ngunit higit sa lahat, nakaugnay ito sa kahustuhan ng isip na pinagbatayan ng kabanata tungkol sa edukasyon. Mula pa sa simula ay nililinang nito ang sariling pag-iisip at ang kakayahang magtanong sa halip na sanayin ang pagsunod, dahil hindi malulutas ang mga hamon ng siglong ito sa pamamagitan ng paaralan ng dalawang siglo na ang nakaraan.

MGA ANYO NG PAMILYA

Ang pamilya ay isa sa pinakamatanda at pinakamakapangyarihang balangkas panlipunan ng

sangkatauhan, ngunit hindi ito matigas na modelo. Nagbabago ito kasabay ng panahon, kultura at kalagayan ng buhay. Kaya hindi itinuturing ng SOLIS ang pamilya bilang takdang hulmahan kundi bilang isang buhay, nababaluktot at mapagmahal na lambat, at pinalalakas nito ang bawat anyo ng ugnayang pampamilya na dinadala ng pag-aalaga, pananagutan at malasakit, anuman ang anyo nito.

Kaya naglalaho ang di-nakikitang pamantayan na sa maraming sistema ngayon ay iisang anyo lamang ng pamilya ang itinuturing na likas at basta pinagtitiisan ang lahat ng iba. Pantay na kinikilala ang mga magulang na magkapareho ang kasarian, mga pinagsamang pamilya, mga magulang na mag-isang nagpapalaki ng anak, mga piniling pamilyang walang ugnayang biyolohikal at mga anyo ng pamumuhay ng maraming salinlahi, hangga't nakasandig sila sa pag-aalaga at paggalang sa isa't isa. Walang diskriminasyon sa mga karapatan at benepisyo, walang moral na paghatol mula sa labas at walang ranggo sa pagitan ng tradisyonal at moderno. Nasa gitna hindi ang isang pananaw na moral ng lipunan kundi ang kapakanan ng bata. Ang suporta, edukasyon, kalusugan at pag-aalaga ay nakaayon sa tunay na kailangan ng mga bata at ng mga taong mahalaga sa kanila, at hindi sa kung akma sila sa isang tiyak na modelo. Ang isang amang mag-isang nagpapalaki ng anak ay may parehong karapatan gaya ng isang mag-asawa, ang isang magkaparehang magkapareho ang kasarian ay sama-samang gumaganap ng pagiging magulang nang walang hadlang na burukratiko, at ang isang piniling pamilya ng magkakaibigang nasa hustong gulang na nagpapalaki ng isang bata ay itinuturing na buong pamilya. Sa SOLIS, ang pagiging magulang ay pananagutan, hindi pag-aari. Kung saan nabibigo

ang mga magulang, sinasamahan sila ng pamayanan sa halip na hatulan.

Upang tunay na magkaroon ng oras para sa isa't isa ang mga pamilya, iba ang pag-iisip sa mga modelo ng trabaho. Ang nababaluktot na part-time, ang hinahating trabaho, ang makatwirang limitadong pagtatrabaho mula sa bahay, ang leave bilang magulang para sa lahat ng kasarian at ang suporta para sa mga kaanak na nag-aalaga ay hindi luho kundi saligang haligi ng kalusugan ng lipunan. Ang isang ama ay makakukuha ng ilang buwang leave bilang magulang nang hindi naisasapanganib ang kanyang landas sa negosyo, at ang mga lolo at lola na gumugugol ng maraming oras sa kanilang mga apo ay itinuturing na kinikilalang bahagi ng lambat ng pamilya. Hindi lamang pinahahalagahan sa kultura ang gawain ng pag-aalaga at pagpapalaki. Gaya ng itinakda ng kaayusang pang-ekonomiya, binibilang ito bilang ambag na nagbibigay ng puntos ng halaga at puntos ng paghahanapbuhay, hindi bilang pribadong sakripisyo kundi bilang paglilingkod sa lahat. Sa gayon, pinagagaan ang pamilya sa halip na pahirapan, at hindi ito pribadong lugar ng konstruksiyon na gumuguho sa ilalim ng lumalaking presyon kundi isang pagpapahalagang dinadala ng buong lipunan. Ang lipunang namumuhunan sa mga pamilya nito ay nagtatayo sa pangmatagalan ng pagkakabuklod, katatagan at kalusugan ng isip.

Mga Ligtas na Espasyo at Paglago ng Damdamin

Kailangan ng mga bata ng higit pa sa edukasyon, pagkain at bubong sa ulo. Kailangan nila ng seguridad ng kalooban: mga espasyo kung saan maaari silang magkamali, matutong magtiwala, magpahayag ng damdamin at magpaunlad ng katatagan. Kaya sa SOLIS, ang kalusugan ng isip ay hindi pangalawang usapin kundi pangunahing layunin. Kasama rito ang mga matatag at maaasahang taong malalapitan ng mga bata sa kanilang alalahanin nang hindi na kailangang magpa-appointment o dumaan sa opisyal na daan. Ang mga gurong mapagkakatiwalaan na nakikita at madaling lapitan, ang mga takdang tagapag-alaga sa mga day care at ang mga sentro sa kapitbahayan na bukas ang pinto ay nagbibigay sa mga bata ng katiyakang may nakikinig at sumeseryoso sa kanila. Binabawasan nito ang takot at kawalang-magawa at pinalalakas ang tapang at ang paniniwala sa sariling kakayahan. Dagdag pa rito ang mga programa para sa katatagan, pagiging maingat sa kasalukuyan at malasakit na matatag na bahagi ng araw-araw, dahil ang lakas ng kalooban ay hindi likas na taglay kundi lumalago kapag inaalagaan. Maagang natututo ang mga bata na kilalanin at pangasiwaan ang kanilang damdamin, ilagay ang sarili sa kalagayan ng iba at makipagtalo nang patas, at nararanasan nilang bahagi ng buhay ang mga kabiguan at kung paano haharapin ang mga ito nang malusog.

Dahil para sa mga bata ang digital na mundo ay sabay na palaruan at panganib, maagang sinasanay ang kakayahan sa media. Hindi lamang natututo ang isang bata na gumamit ng

aparato. Nauunawaan niya kung paano gumagana ang social media, nakikilala ang pagkakaiba ng tunay na impormasyon at manipulasyon, at naiintindihan niyang ang pagsang-ayon sa internet ay hindi panukat ng sariling halaga, isang tuwirang pagpapatuloy ng kahustuhan ng isip na pinagbatayan ng akda sa ibang bahagi. Kapag naging biktima pa rin ng bullying ang isang bata, hindi siya naiiwang mag-isa. Maagang kumikilos ang mga istruktura, at kapalit ng basta parusa ang tunay na pag-aalaga ng ugnayan, na nagpapalakas sa batang apektado at kasabay nito ay nauunawaan na madalas ding nangangailangan ng suporta ang batang gumawa nito, ang parehong diwa ng panunumbalik na humuhubog sa sistema ng batas. Sa gayon, sineseryoso ng SOLIS ang puso gaya ng isip, dahil ang mga batang matatag ang kalooban ay nagiging mga nasa hustong gulang na mapagnilay at mahabagin, na nagdadala ng isang malusog na lipunan.

KABATAAN, PAGKAKAKILANLAN AT PAGTUKLAS SA SARILI

Ang kabataan ay isang yugtong walang katulad. Mabilis na nagbabago ang katawan at isip, at sumusulpot ang mga tanong na halos wala noon: kung sino ka, saan ka nabibilang, ano ang gusto mong gawin sa iyong buhay at ano ang kahulugan ng kalayaan, pananagutan at kahulugan. Sa maraming lipunan, itinuturing ang panahong ito na yugto ng problema, at tinatrato ang mga kabataan bilang istorbo o bilang panganib na kailangang kontrolin. Sa kabilang banda, hindi itinuturing ng SOLIS ang

kabataan bilang banta kundi bilang mahalagang panahon ng paglipat, ng paghahanap, pagsubok at paglago, na karapat-dapat sa natatanging atensiyon.

Kailangan ng mga kabataan ng mga espasyo upang matuklasan ang sarili nang hindi agad hinahatulan o pinarurusahan, at lumilikha nito ang SOLIS: mga talyer ng pagkamalikhain, pasilidad sa isport, sentro ng kabataan, digital na plataporma at mga proyektong pampulitika at panlipunan na maaaring salihan. Kaya ang isang sentro ng kabataan ay hindi lamang may mesang bilyar kundi mga talyer para sa musika, proyektong pangkapaligiran, ideya sa pagnenegosyo, pilosopiya at teatro, kung saan natutuklasan ng mga kabataan kasama ng mga kaedad at nakatatanda kung ano ang gumigising sa kanila. Ang pagsama sa pagtuklas sa sarili ay nangyayari nang walang presyon at walang pagmamaliit. May karapatan ang mga kabataan na magtanong, mag-alinlangan at muling likhain ang sarili, at nakatuon ang mentoring, payo at mga lambat ng magkakaedad sa pagpapalakas ng pagkakakilanlan sa halip na baliin ito, sa isang klima ng tiwala, paggalang at kalayaan. At dahil nangangailangan ng oras ang paghahanap, tahasan itong inilalaan ng kaayusan. Sa pagitan ng paaralan at ng pagsasanay ay may panahon ng paghahanap ng direksiyon, kung saan maaaring maglakbay, makipagtrabaho, sumubok at mabigo ang mga kabataan nang hindi sila pinarurusahan dahil dito ng anumang résumé.

Sa panahong ito, lumilitaw din ang mga maselang tanong, halimbawa tungkol sa seksuwalidad, sa sariling kasarian, sa pananampalataya at sa paninindigang pampulitika. Sa SOLIS, maaaring itanong at hayagang pag-usapan ang mga tanong na ito, at binibigyan ang mga kabataan ng pagkakataong matagpuan ang sarili nilang tinig sa isang protektado at maingat

na balangkas, kasama ang may-kakayahang gabay. Hindi ito tungkol sa pagtutulak sa kanila sa isang takdang direksiyon, kundi sa pagtulong sa kanilang matagpuan ang sarili nilang direksiyon, ganap na alinsunod sa kahustuhan ng isip at sa gumagalaw na pagkaunawa sa pagkakakilanlan na inilatag ng akda sa naunang bahagi. Mapagpasya ito, dahil ang mga kabataang may tiwala sa sarili at mabuting sinasamahan ay may mas magandang pag-asa sa isang ganap na buhay, at ang lipunang nagpapalakas sa kanyang kabataan ay nakakukuha ng pagkamalikhain, kakayahang lumikha at katatagan. Hindi lamang mga hinaharap na nasa hustong gulang ang mga bata at kabataan. Ngayon pa lamang ay buong kasapi na sila ng pamayanan na may sariling karapatan, pangangailangan at pangarap, kasama silang nagpapasya kung ano ang kailangan nila, at ang kaayusang kumikilala rito ay sama-samang sumusulong kasama nila.

12

PAGSASAKATUPARAN AT PAGLIPAT

Dalawampu't siyam na taong gulang si Rosa, ang ina ni Mara, nang maging parola ang lungsod sa tabi ng ilog: ang unang kapulungang may mga nabunot, ang unang planta ng tubig bilang yamang panlahat, ang unang taglamig na walang nanigas sa lamig. Madalas magkuwento si Rosa tungkol sa mga taon bago noon, nang magkatabi pa ang mga kooperatiba at ang mga korporasyon at natututo ang lungsod na mabuhay nang wala ang kanilang pahintulot. Ikinuwento rin niya ang mga umalis, at ang abogadong gustong bilhin ang mga lupa ng mga tao hanggang wala nang nagbebenta. "Hindi natin sila tinalo," sabi niya. "Ginawa natin silang hindi na kailangan."

Ang kaayusang gaya ng SOLIS ay hindi maipakikilala sa pamamagitan ng isang pindot. Hindi mo mababago ang programa ng isang lipunan sa magdamag, hindi mo maaalis sa pamamagitan ng debate ang lahat ng takot at pagbara, at, ito ang mapagpasya, hindi mo rin maitatayo ang ganitong kaayusan sa pamamagitan ng dahas nang hindi tinatraydor ang sarili nitong mga saligan. Ang kaayusang nakasandig sa dangal at kahustuhan ng isip ay hindi maitatatag sa pamamagitan ng isang kudeta. Kailangan itong mapanalunan sa pamamagitan ng panghihikayat at ng matagumpay na halimbawa. Kaya ang SOLIS ay isang mahaba at sadyang pagbabago na humihingi ng oras, tiyaga, tapang at isang kultura ng pagkatuto mula sa pagkakamali. Inilalarawan ng kabanatang ito ang landas, ang mga taong tumatahak dito, ang mga pagtutol na kanilang makakaharap, ang kapalaran ng lumang yaman, at ang mga panukat upang makilala kung tama pa ang landas.

Ang landas mula sa umiiral tungo sa SOLIS

Dumaraan ang landas sa tatlong yugtong magkakaugnay. Sa simula ay ang pagbabago ng kamalayan, dahil bago magbago ang mga istruktura, kailangang gumalaw ang mga isip at puso. Kailangan ang tapat na pagtatasa na nagpapakita hindi lamang ng mga problema kundi pati ng mga posibilidad, at ang matatapang na tinig sa media, sining, agham at araw-araw na

buhay na nangangahas magtanong kung talaga bang gusto nating magpatuloy nang ganito. Isang pelikulang nagsasalaysay ng mga prinsipyo ng kaayusang ito, isang serye ng mga pag-uusap na nagtitipon ng mga mamamayan, dalubhasa at aktibista, isang materyales sa pagtuturo na nagpapausap sa mga bata tungkol sa hinaharap sa halip na magpasaulo ng mga datos, ganito ito nagsisimula.

Kasunod nito ang pagtatayo ng mga parola, mga kongkretong lugar at proyektong nagpapakitang posible ito: mga lungsod na lumilipat sa ekonomiyang paikot, mga negosyong nagtatrabaho ayon sa mga prinsipyong ito, mga paaralan at lambat ng pananaliksik na sumusubok ng mga bagong landas. Inililipat ng isang maliit na bayan ang panustos nito sa mga nababagong pinagkukunan, nagpapakilala ng isang kapulungang may mga nabunot na mamamayan at nagiging huwarang ginagaya ng iba. Nagbibigay-inspirasyon ang ganitong mga halimbawa, nagpapatunay na ang pagbabago ay praktika at hindi lamang teorya, at lumilikha ng sigla.

Kapag sapat na ang mga taong nahikayat at sapat na ang mga halimbawang nagpapasan, saka pa lamang nagsisimula ang pagbabago ng sistema: mga bagong balangkas ng batas, mga bagong insentibong pang-ekonomiya, mga bagong institusyon. Hindi rin ito nangyayari sa magdamag kundi hakbang-hakbang, may mga pag-urong, at sinasamahan ng pagbabantay at pagwawasto. Maaaring nakasulat ang isang prinsipyo sa isang saligang batas at kailangan pa rin ng maraming taon bago ito maisapuso ng pangangasiwa, ekonomiya at lipunan. Kaya kasama sa bawat hakbang ang pagsama, pagbabantay at puna. Kaya ang paglipat sa SOLIS ay proyektong umaabot ng maraming salinlahi, marahil ang pinakamalaking ginawa kailanman ng sangkatauhan.

◆ Ang Tapat na Pagtatasa

Dalawang bagay ang kailangang sabihin nang malinaw dito. Una, walang garantiya ang paglipat na ito, at hindi lamang katamaran ang makakaharap nito kundi tunay na pagtutol. Ikalawa, at mas mabigat: muling hinahati ng SOLIS ang kapangyarihan at yaman. Ang humahawak ng dalawang ito nang nakatipon sa ilalim ng umiiral na kaayusan, kasama ng mga institusyong itinayo upang protektahan siya, ay hindi mapagagalaw ng mga argumento, dahil hindi pag-unawa ang nakataya rito kundi interes. Walang-muwang ang balangkas na nag-aakalang mahihikayat ang makapangyarihan, at hindi ito ipinapalagay ng SOLIS. Tinatalikuran nito ang pamimilit, ngunit hindi ang realismo. Kung paano nito hinaharap ang pagtutol na ito nang hindi tinatraydor ang sarili ay paksa ng bahagi tungkol sa mga kalahok at pagtutol.

Mga Yugto ng Transpormasyon

Ang transpormasyon tungo sa SOLIS ay hindi biglaang pagbabago kundi isang takbuhang pasahan, kung saan nakasandig ang mga yugto sa isa't isa at pinalalakas ang isa't isa. Hindi basta-basta ang pagkakasunod kundi sumusunod sa isang panloob na lohika. Sa simula ay ang edukasyon, dahil kung walang kakayahang mag-isip nang masalimuot, magnilay nang etikal at kumilos nang malikhain, mauuwi sa wala ang bawat susunod na reporma. Hindi nagsisimula ang edukasyong ito sa mga unibersidad lamang kundi sa maagang pagkabata, at

inihahanda nito ang mga tao upang mahubog nila ang pagbabago. Kasunod nito ang ekonomiya bilang pinakamakapangyarihang pingga. Lumilipat ang mga insentibo mula sa panandaliang tubo tungo sa pangmatagalan at makabuluhang ekonomiya sa lipunan at ekolohiya, at kapalit ng purong lohika ng tubo ang isang nagbagong kultura ng mga negosyo, pakikilahok, etikal na layunin, pananagutan sa lipunan at sa planeta. Kapag nagbabago ang ekonomiya, kailangang sumunod ang kaayusan ng kapangyarihan upang madala ng mga istrukturang pampulitika at pang-institusyon ang pagbabago: mas maraming transparency, mas maraming etikal na pangangasiwa, mas maraming pakikilahok, at unti-unting nagkakaanyo ang mga lupon ng Singsing na inilalarawan ng akdang ito. Kasabay nito ay pinagtatrabahuhan ang malalambot na salik, ang mga pagpapahalaga, ang mga kuwento at ang pagkaunawa sa tagumpay, kaligayahan at kahulugan, dahil sa SOLIS, ang matagumpay na tao ay hindi ang pinakamayaman kundi ang lumilikha ng isang bagay na nananatili para sa pamayanan. Sa huli, ang isang lokal na proyekto ay nagiging pandaigdigang proseso na natututo sa isa't isa, gumagalang sa mga pagkakaiba at nagbabahagi ng iisang prinsipyo.

Upang magtagumpay ito, kailangan ng mga mapa ng daan na nagtatakda ng mga yugto, prayoridad at pananagutan, ng mga kasabay na programang pang-edukasyon at pangkultura na ginagawang kalahok ang mga tao sa halip na apektado lamang, ng mga pilot na proyekto na may malinaw na daan sa pagpapalaganap ng napatunayan, at ng mga plataporma na pinagbabahaginan ng kaalaman at mapagkukunan. Sa gayon, hindi nagiging gulo ang transpormasyon kundi isang sadya at sama-samang dinadalang proseso.

Mga kalahok, papel at pagtutol

Hindi kusang nangyayari ang pagbabago tungo sa SOLIS kundi dinadala ng mga tao. Tatlong papel ang nasa gitna. Ang mga pioneer ay ang matatapang na nauuna, na sumusubok ng mga bagong ideya, madalas laban sa agos at may panganib: ang mga negosyanteng panlipunan, ang mga pamayanan, ang mga guro at ang mga alagad ng sining na nagsasabuhay ng teorya pa lamang noong una, at sa gayon ay lumilikha ng sigla. Ang mga tagapagtayo ng tulay ay hindi gaanong nakikita ngunit hindi maaaring mawala. Pinagsasama nila ang kung hindi ay mananatiling magkahiwalay, mamamayan at pulitika, agham at ekonomiya, bata at matanda. Isinasalin nila ang mga mundo sa isa't isa at lumilikha ng mga espasyo kung saan sama-samang naghahanap ng solusyon ang mga taong iba-iba ang interes. Sa huli, binabantayan ng mga tagabantay ang etika at batas. Tinitiyak ng mga konseho ng etika, ombudsman at plataporma para sa mga naglalantad ng katiwalian na hindi bulag o walang pakundangan ang pagbabago, pinoprotektahan ang mahihina at pinananatili ang SOLIS sa sarili nitong hinihingi.

◆ Hindi magkakapareho ang lahat ng pagtutol

Kung saan may paggalaw, may pagtutol, ngunit hindi ito iisang uri. Ang isang bahagi ng pagtutol ay makatwirang hudyat. Ipinakikita nito kung saan natatakot ang mga tao, kung saan may tunay na banggaan ng interes o kung saan may nakaligtaan. Kapag tinutulan ang isang pilot na proyekto ng napapanatiling pagpapaunlad ng lungsod dahil tumataas ang upa,

hindi iyon dahilan upang itigil ito kundi palatandaan na kulang ang pagbabalanseng panlipunan. Pinakikinggan ang ganitong pagtutol at isinasalin sa mas mabubuting solusyon. Ngunit ang isa pang bahagi ng pagtutol ay hindi hudyat ng pagpapabuti kundi pagtatanggol sa pribilehiyo ng mga nawawalan ng kapangyarihan at yaman, at hindi ito nalulusaw sa diyalogo dahil hindi ito nakasandig sa di-pagkakaunawaan. Ang pagtrato sa dalawang uring ito na iisa ay ang kawalang-muwang na ikinabigo ng malalaking balangkas. Pinag-iiba ng SOLIS ang mga ito at hinaharap ang bawat isa sa sarili nitong paraan. Hindi lahat ay mahihikayat, at hindi lahat ay sasama. Ngunit bawat isa ay binibigyan ng pagkakataong mapakinggan at igalang.

◆ MAGKATABING PAGTATAYO SA HALIP NA PAHINTULOT

Dahil hindi isusuko ng makapangyarihan ang kanilang kapangyarihan, hindi naghihintay ang SOLIS ng kanilang pagsang-ayon. Ang estratehiya nito ay hindi ang agawin ang umiiral na mga sentro ng kapangyarihan. Ito ay ang magtayo ng mga katabing istrukturang mas mahusay lamang gumana, mga kooperatibang negosyo, panustos mula sa mga yamang panlahat, mga kapulungang may nabunot na mamamayan, bukas na lambat ng kaalaman at matatag at malawak na kadena ng suplay, at hayaan silang lumago hanggang malampasan at masipsip nila ang lumang mga istruktura. Kaya ang paglipat ay napapanalunan hindi gaanong sa pananakop kundi sa pagiging hindi na kailangan ng luma. Kung saan mas mahusay lamang na naglilingkod sa mga tao ang bagong kaayusan, nawawalan ng kapit ang luma. Hindi ito pasikot-sikot na daan kundi ang tunay na daan, dahil hindi nito kailangan ang pamimilit na tinatanggihan ng SOLIS, at itinatayo

nito ang bagong kaayusan sa nagagawa nito at hindi sa nasasakop nito.

◆ Ang mga panganib, pinangalanan

Maaaring mabigo ang landas na ito, at ang pagpapangalan sa mga panganib ay mismong proteksiyon laban sa kanila. Ang una ay ang pag-agaw: na makuha ang mga bagong institusyon ng mismong mga interes na dapat sana nilang palitan. Nilalabanan ito ng kaayusan ng kapangyarihan, ng palabunutan, ng rotasyon at ng karapatang magpatalsik, na mekanikong nagpapahirap sa permanenteng pag-angkin. Ang ikalawa ay ang pagsakal sa ekonomiya: na ang isang isla ng SOLIS, na nasa gitna ng isang kaaway na merkado, ay pagutumin o lamangan sa presyo. Nilalabanan ito ng kontroladong lamad ng hangganan at ng pagtatayo ng matatag, magkakaugnay at nagtutulungang istruktura, sa halip na hiwa-hiwalay na pagsubok. Ang ikatlo ay ang paghungkag: na angkinin ang wika ng SOLIS ngunit hungkagin ang nilalaman nito. Nilalabanan ito ng nasusukat na pagbabantay sa mga saligang karapatan at ng kahustuhan ng isip ng mga mamamayan, na nagpapakilala sa paghungkag. Ang ikaapat ay ang pagbagsak pabalik: na unti-unting maagnas ang kaayusan sa paglipas ng panahon. Nilalabanan ito ng malalim na edukasyong sibiko at ng istruktural na imposibilidad ng paninigas. Ang lipunang nagbabantay sa mga panganib na ito ay lubhang mas mahirap talunin ng mga ito.

◆ Walang pamimilit, ngunit may pagtatanggol

Sa huli, may isang pagkakaibang mapagpasya. Tinatalikuran ng SOLIS ang pananalakay at ang pagtatayo ng sarili

sa pamamagitan ng dahas. Hindi ito itinatatag ng isang pagpapabagsak at hindi nito pinipilit ang mga ayaw. Ngunit ang pagtalikod sa pamimilit ay hindi nangangahulugang pagtalikod sa pagtatanggol. Ang lipunang nakapagtayo ng isang bagay na makatarungan ay hindi obligadong hayaan itong wasakin, isabotahe o agawin sa ngalan ng pagpapaubaya. Ang hangganan ay gaya ng sa kabanata tungkol sa seguridad: ipinagbabawal ang pananalakay, lehitimo ang pagtatanggol. Ipinagtatanggol ng SOLIS ang itinatayo nito laban sa mga gustong gibain ito, nang hindi nagiging mismong mananalakay na tinatanggihan nito.

ANO ANG MANGYAYARI SA LUMANG YAMAN

Ang pinakamahirap na tanong ng paglipat ay tungkol sa naririto na: ang bahay ng milyonaryo, ang kapital ng korporasyon, ang lupang pag-aari ng isang pamilya sa loob ng tatlong salinlahi, ang utang na kinuha ng isang manggagawang-kamay sa isang bangko. Ang balangkas na umiiwas dito ay nananatiling isang burador. Sinasagot ito ng SOLIS sa pamamagitan ng isang prinsipyo at apat na tuntunin. Ang prinsipyo ay: walang kinukuha dahil may hawak nito ang isang tao, ngunit walang nananatiling kapangyarihan dahil lamang minsan itong naging kapangyarihan. Hindi nang-aagaw ng ari-arian ang paglipat kundi nag-aalis ng kapangyarihan, at ginagawa nito ito kung saan tinanggap ng mamamayan ang kaayusan, hindi kailanman mula sa labas at hindi kailanman sa magdamag.

Ang unang tuntunin ay para sa personal na pag-aari. Ang bahay na tinitirhan ng isang tao, ang talyer na pinatatakbo niya, ang lupang sinasaka ng isang pamilya ay nananatili sa kanila, bilang pag-aari o bilang permanenteng karapatang gumamit kung saan nagiging yamang panlahat ang lupa mismo. Ang hindi na makapagbebenta ng lupa ay maaari pa ring magtayo rito, tumira rito at ipasa ito sa kanyang mga anak. Ang ikalawang tuntunin ay para sa yamang pera. Ipinapalit ito sa puntos ng halaga sa isang hayag na palitan, hanggang sa antas ng paghahanda para sa hinaharap. Ang lampas doon ay hindi nawawala, kundi nagbabagong-anyo: nagiging bahagi sa pondong produktibo na nagtitiyak sa dating may-ari ng kita sa puntos ng halaga habambuhay, ngunit walang boto, walang kapangyarihang magpasya at walang pagbebenta. Kinikilala ang yaman bilang karapatan sa isang mabuting buhay at binubuwag bilang pingga sa iba. Ang ikatlong tuntunin ay para sa mga kompanya. Nagiging mga negosyo sila. Nagiging kalahok ang mga empleyado, nagiging tungkuling may takdang panahon ang pamunuan, at tumatanggap ang mga dating may-ari ng bahagi sa pondo para sa kanilang kapital ayon sa parehong tuntunin gaya ng sinuman. Nananatili ang mga makina, gusali at kaalaman kung saan sila kailangan, sa negosyo. Ang ikaapat na tuntunin ay para sa mga utang. Ang mga utang sa pagitan ng mga tao at negosyo sa loob ng kaayusan ay binabayaran sa puntos ng halaga hanggang sa isang patas na hangganan at nawawala na lampas doon, dahil hindi maipagpapatuloy ng isang kaayusang walang interes ang mga utang na may interes. Ang mga utang sa labas na mundo ay nananatili kung ano sila at binabayaran sa pamamagitan ng lamad hangga't kaya, upang hindi magsimula ang bagong kaayusan bilang manloloko.

Umiiral ang mga tuntuning ito nang pa-yugto, gaya ng seguridad sa pagtanda: may mahabang panahon kung saan sabay na tumatakbo ang dalawang sistema, at may garantisadong pinakamababang hangganan para sa mga nagplano ng kanilang buhay sa ilalim ng lumang kaayusan. At umiiral ang mga ito kasama ang karapatang umalis para sa sinumang mas gustong maging mayaman kaysa nakasingsing. Ang umaalis ay nagdadala ng kaya niyang dalhin at iniiwan ang pag-aari ng kaayusan: ang lupa, ang tubig, ang kapangyarihan. Sa gayon, ang paglipat ay hindi pagnanakaw at hindi pagsuko sa umiiral. Ito ay ang pagsasalin ng lumang yaman sa isang wika kung saan wala na itong pinaghaharian.

KOMUNIKASYON AT PANGHIHIKAYAT

Walang ideya, gaano man kabuti, ang nabubuhay nang walang komunikasyon, dahil kailangang maunawaan ng mga tao kung tungkol saan ito, maramdamang may kinalaman ito sa kanila, at makitang maaari silang makilahok. Kaya sa SOLIS, ang komunikasyon ay hindi dugtong at hindi makina ng patalastas kundi puso ng transpormasyon. Nag-uugnay ito, nagpapaliwanag, nagbibigay-inspirasyon at nagpapagalaw.

Higit sa lahat, ipinaliliwanag nito hindi lamang kung ano ang nangyayari kundi kung bakit. Masyadong madalas ngayon na ipinipilit ang mga reporma at ipinapasa ang mga batas nang hindi nauunawaan ng mga tao ang kahulugan, na nagpapakain sa hinala at pag-urong. Kaya laging sinasagot din ng SOLIS ang mga

tanong kung para saan at ano ang kahulugan. Kapag lumilipat ang isang lungsod sa nababagong enerhiya, hindi lamang ang mga teknikal na detalye ang ibinabalita. Ipinaliliwanag kung bakit kailangan ang pagbabagong ito, ano ang kahulugan nito sa pangmatagalan at anong papel ang ginagampanan ng bawat isa. Nakatuon ang komunikasyong ito sa lahat at hindi lamang sa mga elite, sa manggagawang babae, sa kabataan, sa retirado, sa inang mag-isang nagpapalaki ng anak gayundin sa negosyanteng babae, sa malinaw at maingat na wika at walang jargon ng mga dalubhasa. Ginagamit nito ang lahat ng daluyan, mula sa klasikong media at digital hanggang sa mga lokal na pagtitipon at sa mga paraan ng sining. Kaya ang pagbabago sa isang lungsod ay hindi nagsisimula sa isang kautusang administratibo kundi gayundin sa isang pista ng musika, pag-uusap at sama-samang karanasan.

Sa huli, ang mapagpasya ay dumadaloy ang komunikasyon sa pag-uusap at hindi mula sa itaas pababa. Hindi ito tungkol sa pagpapahayag ng mga mensahe kundi sa paglikha ng mga espasyo kung saan maaaring magtanong, magpahayag ng alinlangan at magmungkahi. Sa mga ito, nakikipag-usap ang mga may pananagutan sa mamamayan at hindi tungkol sa kanila, bukas din tungkol sa mga pagkakamali at kawalang-katiyakan, walang lihim na silid at walang paglilihim. Kaya ang isang bagong batas ay hindi lamang ipinaliliwanag. May bukas na yugto kung saan nagtatanong, kasamang humuhubog at nagpapahayag ng alalahanin ang mga mamamayan. Sa gayon, umuusbong ang isang lipunang hindi nagtitiis ng pagbabago kundi sama-sama itong dinadala.

PANDAIGDIGANG PAGPAPALAGANAP AT PAG-AANGKOP

Ang SOLIS ay hindi tapos na hulmahang ipinapatong sa mundo, dahil bawat lipunan ay may sariling kasaysayan, sariling simbolo at sariling yaman, lakas at sugat. Kaya hindi nito itinuturing ang sarili bilang produktong iniluluwas kundi bilang isang bukas at naaangkop na modelo. Nag-aalok ito ng mga saligan at isang etikal na balangkas, ngunit ang kongkretong anyo ay nabubuo sa lugar mismo. Nananatiling pareho saanman ang limang saligan. Sila ang gulugod na hindi maaaring pagtawaran. Ang nagkakaiba ay ang paano. Kung aling mga institusyon ang itatayo, aling mga landas ang pipiliin at aling mga simbolo at ritwal ang magdadala sa sistema ay nakasalalay sa bawat lipunan. Sa isang katutubong pamayanan, nasa gitna ang pag-iingat sa minanang sistema ng kaalaman, sa isang postindustriyal na kalunsuran ang imbensiyong panlipunan at teknikal, sa isang rehiyong may marka ng digmaan ang pagtatayo muna ng katatagan bago umusbong ang mga lupon ng Singsing. Sa gayon, pinupuno ng bawat lipunan ang balangkas ng sarili nitong realidad, sa halip na ipataw dito ang isang dayuhang modelo.

Upang hindi mawatak-watak ang SOLIS sa mga hiwalay na isla, pinag-uugnay ng mga lambat ang bawat landas. Sa pamamagitan nila ibinabahagi ang kaalaman: aling mga pamamaraan ang napatunayan, saan may mga pag-urong at ano ang mapupulot doon. Ipinamamahagi ang mga mapagkukunan upang magkaroon din ng parehong pagkakataon ang mas mahihirap na rehiyon, at pinagkakasunduan ang mga pamantayan

upang umiral saanman ang mga prinsipyong ekolohikal at ng karapatang pantao, kahit iba-iba ang pagsasakatuparan. Ang isang lambat ng mga pamayanang namumuhay ayon sa SOLIS ay nagpapalitan sa lahat ng kontinente, nagsasagawa ng magkakasamang proyekto at nagbabahagi ng karanasan nang hindi pinapatag ang mga lokal na katangian. Kung paano nagiging isang kaayusang pandaigdig ang maraming ganitong kaayusan nang hindi nagkakaroon ng isang naghahari sa ibabaw nila ay inilalatag ng susunod na kabanata.

KUNG PAANO MASUSUKAT ANG LANDAS

Ang kaayusang dala ang pangalan nito ngunit nawalan na ng nilalaman ay ang ikatlo sa mga nabanggit na panganib, at iisa lamang ang nakatutulong laban dito: mga panukat na magagamit anumang oras upang suriin kung SOLIS pa ang isang proyekto o tinatawag lamang na ganoon. Simple ang mga ito, at kaya itong gamitin ng sinuman. Natitiyak ba ang batayang panustos para sa bawat isa, at sinusukat ba ng pagbabantay sa mga saligang karapatan ang pagtupad dito sa tunay na buhay? Sa bawat lupong gumagamit ng kapangyarihan, may bahagi bang pinupunan ng palabunutan, hangganan ng termino at karapatang magpatalsik? Bukas bang makikita ang mga pasya, daloy ng pondo at impluwensiya, at kasabay nito ay nasa ilalim ba ng proteksiyon ng pagkapribado ang buhay ng bawat tao? Walang sinuman bang makapag-iipon ng puntos ng halaga lampas sa antas, hayag bang numero ang dami ng puntos, at ginagawa ba

ang paglalaan ng kapital sa pamamagitan ng maraming malayang daan? Kasama ba sa bawat presyo ang gastos na ekolohikal, at mas kaunti ba ang kinukuha ng pamayanan sa planeta kaysa sa ibinabalik nito? Itinuturo ba ng edukasyon na kuwestiyunin ang mismong kaayusan, at tahasan bang protektado ang pagpuna rito? Maaari bang umalis ang ayaw manatili?

Kung saan kailangang sagutin ng hindi ang isa sa mga tanong na ito, nilisan na ang landas, gaano man ito katunog-SOLIS. Kung saan masasagot ng oo ang lahat ng ito, SOLIS ito, gaano man ito kaiba sa itsura kaysa sa aklat na ito. Sapagkat hindi ang anyo ang bumubuo sa kaayusang ito kundi ang tinitiyak nito: isang kapangyarihang walang nagmamay-ari, isang kasaganaang walang itinataboy, isang planetang nananatiling matitirhan, at isang taong malayang suriin ang lahat ng ito.

13

KAAYUSANG PANDAIGDIG: ANG SOLIS SA PAGITAN NG MGA BAYAN

Umalis ang pinsan ni Mara na si Tomas sampung taon na ang nakararaan, patungo sa isang kaayusan kung saan maaaring yumaman ang tao. Bumibisita siya tuwing tag-araw, may dalang mga regalong walang makabibili rito, at may tinging taon-taon ay mas tumatagal sa ilog. Nang tag-araw ding iyon, nakaupo si Mara bilang sugo ng rehiyon sa kapulungan ng mga bansa nang iulat ng depensang pamplaneta ang taunang pagsasanay nito: isang tipak ng bato, dalawang taon pa ang layo, tatlong kaayusang sama-samang tumutudla. Walang anumang bahagi nito ang pag-aari ng sinuman. Iyon ang punto.

Dalang kinikilalang hangganan ang pinakamalalaking panganib ng panahong ito. Ang pagbabago ng klima, isang bagong salot, isang teknolohiyang nakawala, isang banta mula sa kalawakan ay tumatama sa sangkatauhan bilang kabuuan at hindi maiiwasan ng iisang bansa. Kaya ang kaayusang papaloob lamang ang pag-iisip ay mananatiling kulang. Itinatanong ng kabanatang ito kung paano nakikitungo ang SOLIS sa mundo: kung paano nagtutulungan ang maraming lipunan nang hindi nagkakaroon ng bagong naghahari sa ibabaw nila, at kung paano sama-samang dinadala ng sangkatauhan ang pamplaneta nang hindi isinusuko ang pagkakaiba-iba nito.

Ang Singsing sa Antas ng Planeta

Ang madaling sagot sa mga pandaigdigang problema ay isang pamahalaang pandaigdig, at ito ang magiging pinakamapanganib na tuktok sa lahat. Ang totoo para sa iisang estado ay lalong totoo para sa planeta. Kung saan umuusbong ang isang pinakamataas na hukuman, umuusbong ang pinakamataas na puntirya ng pag-agaw, at walang layo ang magpapaligtas dito nang higit sa bawat tronong nauna. Dito rin, hindi piramide ang pinipili ng SOLIS kundi ang pagkakapatong-patong. Itinayo ang kaayusan sa maraming patong, mula sa kapitbahayan, rehiyon at bansa hanggang sa antas ng planeta, at bawat antas ay isa ring Singsing: may kapulungan, mga tanggapan, konseho ng etika,

hudikatura at lupong tagasuri, bahagyang nabunot, nagpapalitan ang mga kasapi, maaaring patalsikin, hayag, walang tuktok. Sa ibabaw nito ay ang prinsipyo ng subsidiyaridad sa matigas nitong anyo. Magagawa lamang ng mas mataas na antas ang talagang hindi kaya ng mas mababa. Sa gayon, ang tunay na pamplaneta lamang ang natitira sa antas ng planeta. Ang lahat ng iba pa ay mas malapit sa mga tao. Kaya umuusbong ang pandaigdigang pagkakasundo, ngunit walang pandaigdigang naghahari.

Ang pamplanetang nagtatagumpay lamang nang sama-sama

Ngunit may ilang gawaing ang buong sangkatauhan lamang ang makalulutas. Walang kinikilalang hangganan ang klima, tumatalon ang mikrobyo sa bawat pader, ang makapangyarihang artipisyal na intelihensiya sa iisang kamay ay panganib sa lahat, at walang pinipiling bansa ang isang asteroyd. Para sa iilang ngunit mapagpasyang kasong ito, lumilikha ang SOLIS ng isang depensang pamplaneta: magkakasamang maagang babala, magkakasamang kakayahan, magkakasamang tuntunin. Dito nagsasama-sama ang depensa ng Daigdig ng bawat kaayusan, at ito rin ay nakasingsing at hindi pag-aari ng iisang kapangyarihan. Ang proteksiyon laban sa wakas ng sangkatauhan ay ang tanging gawaing walang soberanyang maaaring magsarili rito, at kasabay nito ay ang tanging gawaing walang kapangyarihang maaaring gumamit nito bilang dahilan para sa sariling pag-angat. Kaya pati ang depensang pamplaneta

ay nasa ilalim ng palabunutan, rotasyon at pananagutan. Ang mga yamang panlahat na pag-aari ng lahat, ang atmospera, ang mga karagatan, ang pamana ng kalawakan, ay pinamamahalaan sa antas na ito, ayon sa parehong tuntunin ng planta ng tubig sa rehiyon.

PANDAIGDIGANG KATARUNGAN

Ang iisang planeta ay humihingi ng iisang katarungan. Ang mga yamang pag-aari ng lahat ay hindi maaaring angkinin ng iilan. Ang kita mula sa mga ito ay para sa buong sangkatauhan, hindi lamang sa mga unang kumuha. Kung saan nakasandig ang yaman sa kawalang-katarungan ng nakaraan, bahagi ng katarungan ang pagbabalanse rito, hindi bilang walang hanggang utang kundi bilang tapat na pagharap sa nakaraan. May natatanging tungkulin ang mayayamang rehiyon, dahil sinusukat ang pananagutan ayon sa kakayahan at mapagkukunan. At walang lipunang maaaring magtayo ng kasaganaan nito sa pagsasamantala sa iba. Sa SOLIS, ang pagkakaiba-iba ay lakas na pinag-aaralan, hindi dahilan para sa agwat sa pagitan ng mga bayan.

PAGKAKABILANG AT PAGLIPAT NG TIRAHAN

Kung sino ang kabilang sa isang pamayanan at kung paano pumapasok o umaalis dito ay tumatama sa ubod ng bawat

kaayusan. Dalawang bagay ang pinagsasama ng SOLIS dito. Una, ang karapatang umalis. Walang taong nakakadena sa isang kaayusan, gaano man ito kamakatarungan. Ang nais mangibang-bayan o magtatag ng sariling pamayanan ng pagkakaiba ay maaaring gawin ito, nililimitahan lamang ng katotohanang walang maaaring umalis upang pinsalain ang iba o wasakin ang pamayanan. Ito ang kontroladong lamad, na inilalapat sa mga tao. Pinadaraan nito ang lehitimong pagkakaiba at isinasara lamang ang butas na maaaring daanan ng sinumang gustong pahinain ang kaayusan mula sa labas. Ikalawa, ang karapatang dumating. Hindi itinuturing na banta ang paglipat ng tirahan kundi isinasaayos nang maayos at makatao, nang may pananagutan sa mga naghahanap ng kanlungan at sa mga pamayanang tumatanggap. Ang dumarating ay tumatanggap ng batayang panustos at ng mga saligang karapatan mula sa unang araw, at ng akses sa wika at ambag sa halip na sa mga silid-hintayan. Ang tumatanggap ay binibigyan ng mapagkukunan upang magtagumpay ang pagtanggap. Hindi isang direksiyon lamang ang pagsasama rito. Natututo ang dalawang panig, at iginagalang ang pagkakaiba-iba, ngunit hindi sa kapinsalaan ng limang saligan. Ang kaayusang maaaring lisanin ay kailangang manghikayat sa pamamagitan ng nagagawa nito, at hindi sa pamamagitan ng pagkandado sa labasan.

PANANATILING BUHAY SA ISANG HALO-HALONG MUNDO

Hindi umuusbong ang SOLIS sa isang walang lamang mundo kundi katabi ng mga kapangyarihang hindi kapareho ng mga prinsipyo nito. Ang lipunang nagtatali sa sarili nang ekolohikal at etikal habang hindi ito ginagawa ng iba ay maaaring masagasaan o malamangan sa presyo bago pa tumalab ang halimbawa nito. Hinaharap ito ng SOLIS hindi sa pamamagitan ng pag-urong o pananalakay kundi sa pamamagitan ng pagsasama: mga alyansa ng mga rehiyong magkakaisa ang pananaw, pagtatanggol sa isa't isa, matatag at magkakaugnay na kadena ng suplay, pinagsasaluhang kaalaman. Sa panlabas, ipinaglalaban nito ang isang mundo ng maraming polo. Walang blokeng maaaring maghari sa lahat, nananatiling nagsasarili at kasabay nito ay magkakaugnay ang mga rehiyon at kultura, at nabubuo ang balanse mula sa pag-asa sa isa't isa, paggalang at malinaw na hangganan: pagkakaiba-iba nang walang gulo, kaayusan nang walang pagpapasakop. Ang landas nito palabas ay pareho ng landas nito papaloob, ang tagumpay sa pamamagitan ng paggawang hindi na kailangan ng luma. Kung saan nakikitang mas mahusay na naglilingkod sa mga tao ang bagong kaayusan, nawawalan ng kapit ang luma. Hanggang doon, ipinagtatanggol ng SOLIS ang itinayo nito nang hindi nagiging mananalakay.

Isang nagkakaisa ngunit hindi magkakatulad na sangkatauhan

Ang layunin ay hindi isang estadong pandaigdig at hindi rin tagpi-tagping kumot, kundi isang sangkatauhang nagkakaisa ngunit hindi magkakatulad. Umiiral saanman ang limang saligan, ang dangal, ang balanse, ang pananagutan sa planeta, ang pagtataguyod ng kaalaman at karunungan, ang pangmatagalang katatagan. Sila ang iisang ubod na hindi maaaring pagtawaran. Ang nagkakaiba ay ang lahat ng iba pa: ang anyo ng mga institusyon, ang wika ng kultura, ang mga landas tungo sa kahulugan. Kung gaano kaliit ang pagtatakda ng SOLIS ng iisang pananaw sa mabuting buhay, ganoon katatag ang paghawak nito sa pinagsasaluhan ng lahat ng tao. Isang makitid at matibay na ubod at sa ibabaw nito ang mayamang pagkakaiba-iba, ito ang kaayusan kung saan makakikilos ang sangkatauhan bilang iisa nang hindi tumitigil na maging marami. Ang ating hinaharap ay pag-aari ng lahat, o hindi ito pag-aari ng sinuman.

14

BUOD AT PAGTANAW SA HINAHARAP

Ang Limang Saligan sa Isang Tingin

a dulo ng akdang ito, sulit itanong kung ano talaga ang SOLIS at kung ano ang nagpapaiba rito sa ibang mga balangkas. Ang sagot ay: ang SOLIS ay hindi matigas na batas, hindi di-nagbabagong manipesto at hindi tapos na modelong ipinapatong sa isang lipunan. Isa itong sistemang natututo at umuunlad, isang balangkas, isang saloobin, isang kompas na kailangang muling bigyan ng buhay sa bawat lipunan at bawat salinlahi. Sa kabila ng lahat ng kakayahan nitong gumalaw, pinagbubuklod ito ng limang saligan, na dumadaloy bilang pulang sinulid sa lahat ng larangan at bumubuo sa etikal nitong gulugod.

Hinihingi ng dangal ng tao hindi lamang na huwag saktan ang sinuman, kundi aktibong tiyakin na makauunlad ang bawat tao. Ito ang ganap na sahig na hindi naaabot ng anumang pagtitimbang, at umiiral din ito para sa nagkasala. Pinagbubuklod ng balanse ng indibidwal at pamayanan ang pinagsasalungat ng ibang mga kaayusan. Walang pakundangan ang kalayaang walang pananagutan, pang-aapi ang pananagutang walang kalayaan, at umuusbong ang tunay na kalayaan kung saan kinikilala ng mga tao ang kanilang pananagutan at tinutupad ito dahil kumbinsido sila. Ginagawa ng pananagutan sa planeta ang Daigdig na buhay na daigdig na hindi lamang binabawasan ang pinsala kundi pinagagaling, at binibigyan ito ng tinig sa bawat pasya. Itinatayo ng pagtataguyod ng kaalaman at karunungan ang kaayusan sa pinakamahusay na kaalaman at sa paghatol na marunong

magpakahulugan dito, at sa katotohanang bukas ang lahat ng kaalaman at maaaring tanungin ang bawat awtoridad, pati ito. Sa huli, itinatayo ng pangmatagalang katatagan ang lahat ng kailangang magpasan nang nakakalat, natututo at naaangkop, upang lumabas ang kaayusan mula sa pasakit na mas malakas sa halip na mabasag dito.

Ngunit mananatiling walang bunga ang mga pagpapahalagang ito kung hindi sila sinamahan ng akda ng mga institusyon. Ang pinakamahirap na tanong, ang tanong ng kapangyarihan, ay hindi sinasagot ng SOLIS sa pamamagitan ng isang pinakamataas na lupon kundi ng isang Singsing na walang tuktok, nakaangkla sa sambayanan at protektado laban sa permanenteng pag-agaw sa pamamagitan ng palabunutan, rotasyon, pagpapatalsik at paghihiwalay ng kaalaman at pasya. Hindi nito inaalis ang ekonomiya at hindi ito pinaplano na parang alam ang lahat, kundi nilalagyan ng hangganan ang merkado: batayang panustos bilang karapatan, mga piling kalakal sa pamamagitan ng isang kasangkapan ng halaga na hindi maiimbak, na ang mga presyo ay nabubuo mula sa desentralisadong hudyat sa loob ng ekolohikal at panlipunang hangganan, at isang kapital na nananatili sa maraming kamay. Hindi nito pinoprotektahan ang publiko sa pamamagitan ng isang ministeryo ng katotohanan kundi ng isang prosesong may pasanin ng patunay, apela at di-natitinag na hangganan na hindi kailanman maaaring gamitin laban sa pagpuna sa SOLIS mismo. At hindi nito hinuhubog ang mga mamamayan nito tungo sa pagsunod kundi tungo sa kahustuhan ng isip, hanggang sa kakayahang itakwil ang mismong kaayusan kung karapat-dapat ito.

Ang mga Bahagi sa Isang Tingin

Kilala ng nakabasa sa akda ang mga bahagi nito mula sa kanilang konteksto. Narito silang muling magkakasama, upang maihambing ang bawat bahagi ng balangkas sa bawat iba pa, dahil nagkakabuo lamang ang isang kaayusan kung hindi nagsasalungatan ang mga bahagi nito.

Ang limang saligan ay ang ubod na hindi maaaring pagtawaran: dangal, balanse, pananagutan sa planeta, kaalaman at karunungan, katatagan. Ang lahat ng iba pa ay kalayaan.

Ang Singsing ay ang kaayusan ng kapangyarihan: isang bilog ng mga lupong walang tuktok, nakaangkla sa mamamayan, sa bawat antas mula sa kapitbahayan hanggang sa planeta. Ang nakabigkis dito ay nakasingsing.

Ang mga kapulungan ay nagpapasya sa mga batas at badyet ng kanilang antas, halo ng mga inihalal at mga nabunot. Ang mga tanggapang may takdang panahon ay nagpapatupad, may takdang termino at nagpapalitan. Ang Konseho ng mga Pantas ay nag-iisip lampas sa abot-tanaw at nagpapayo nang hindi nag-uutos. Ang mga konseho ng etika ay sumusuri ayon sa mga saligan at kayang pumigil. Ang hudikatura ay tumatali sa lahat, pati sa mga lupon ng Singsing. Ang lupon para sa transparency at pagsusuri ay nagpapanatiling bukas sa kaalaman at nagbabantay sa mga saligang karapatan.

Ang mamamayan ay nagpapasya mismo sa apat na bagay: ang pagtanggap sa kaayusan, ang anumang paggalaw sa ubod nito, ang pagpapatalsik sa mga lupon nito, at ang mga tanong na

iniharap dito o hinila papunta rito ng isang petisyon. Ang lahat ng iba pa ay pinagpapasyahan ng mga kapulungan.

Ang palabunutan, rotasyon, pagpapatalsik at paghihiwalay ng kaalaman at pasya ay ang apat na bahagi laban sa pag-agaw. Umiiral sila para sa bawat kapangyarihan, pati sa armado, sa bangko ng pamayanan at sa paglalaan ng kapital.

Ang eksepsiyong tinatapos ang sarili ay nagpapahintulot ng mabilis na pagkilos sa kagipitan: hayag, may takdang panahon, may petsa ng pagkawalang-bisa, sinusuri pagkatapos at may tungkuling buwagin pagkatapos.

Ang mga karapatan ay nagtitiyak sa bawat isa ng batayang panustos, tirahan, enerhiya, pagkain, kalusugan, edukasyon, kakayahang bumiyahe, nang walang kapalit, na tinutustusan mula sa bahagi ng pamayanan. Kung saan nagkakaiba ang mga kalakal ng batayang antas, ang pangangailangan, pagkakasunod at palabunutan ang nagpapasya, hindi ang koneksiyon.

Ang mga puntos ng halaga ay nagbabayad sa ambag at bumibili ng mga piling kalakal: nakatali sa tao, walang interes, hindi maiimbak, hindi maiispekula, na may presyong nagmumula sa desentralisadong hudyat sa loob ng takdang hangganang ekolohikal. Hanggang sa antas ng paghahanda para sa hinaharap ay maaaring mag-ipon at magpamana, lampas doon ay hindi.

Ang dami ng puntos ay isang hayag na numero. Sa bangko ng pamayanan lamang nalilikha ang mga bagong puntos kapalit ng nakatalang ambag, at tatlong bukas na pihitan, ang batayang halaga ng isang oras, ang bahagi ng pamayanan at ang antas, ang nagpapanatili rito sa sukat ng nalilikhang mga piling kalakal.

Ang bahagi ng pamayanan ay ang bahagi ng bawat pagpasok sa account na pumupuno sa mga kaban ng pamayanan,

lumalaki lampas sa isang antas. Pinapalitan nito ang buwis at simple ito sa pinagmulan at nakikita sa paggamit.

Ang mga negosyo ay mga pamayanan ng mga kalahok na may account ng negosyo na bumubuo ng reserba ngunit hindi ng yaman. Ang hinabing mga pondo ay naglalaan ng kapital sa pamamagitan ng maraming malayang daan, at may bahaging nakalaan para sa naiiba.

Ang lamad ay ang kontroladong hangganan palabas. Pinadaraan nito ang halaga para sa tunay na pangangailangan at ang mga taong may lehitimong pagkakaiba, at isinasara ang butas na papasukan ng pag-iipon, kapangyarihan o pagwasak.

Ang pagsasalin ng lumang yaman ay nagsasaayos sa paglipat: nananatili ang personal na pag-aari, ang yamang pera ay nagiging puntos ng halaga hanggang sa antas at lampas doon ay bahagi sa pondo na walang boto, nagiging mga negosyo ang mga kompanya, at nawawala ang mga utang sa loob lampas sa isang patas na hangganan.

Ang mga katiwala ng buhay na daigdig ay nagbibigay ng tinig sa mga ekosistema, hayop at susunod na salinlahi sa harap ng mga lupon ng kaayusan.

Ang di-simetrikong transparency ay nagpapaaninag sa kapangyarihan at nagtatanggol sa indibidwal. Bukas ang mga tanggapan, pondo, algorithm at operasyon, pribado ang buhay ng mamamayan.

Ang hangganan ng mga proseso ay umiiral saanmang maaaring manghimasok ang kaayusan. Hindi kailanman maaaring ibaling laban sa pagpuna sa SOLIS ang proseso ng pagsusuri sa publiko o ang aparatong panseguridad.

Ang karapatang umalisatang kahustuhan ng isip na kuwestiyunin pati ang SOLIS ay ang mga huling

pananggalang. Ang kaayusang maaaring lisanin at itakwil ay kailangang manghikayat sa pamamagitan ng nagagawa nito.

Ang mga saligan at bahaging ito ay hindi lamang magkakatabi. Pinag-uugnay nila ang lipunan, batas, seguridad, ekonomiya, planeta, edukasyon, kalusugan, kultura, teknolohiya, pamilya at mundo sa isang kabuuan. Dito nakasalalay ang diwa ng SOLIS: hindi teknokrasya, hindi ideolohiya at hindi tapos na resipe, kundi isang buhay na kabuuan, na dinadala ng mga taong nakaaalam na pinalalakas ng kalayaan, pananagutan, dangal at pagpapanatili ang isa't isa. Ito ay isang kaayusang may malinaw na kompas, na nagpapahintulot ng pagkakamali, natututo mula rito at nagpapabuti sa sarili.

KUNG BAKIT KAILANGAN ANG SOLIS

Maaaring itanong kung bakit kailangan ang ganito kalawak na balangkas at kung bakit hindi sapat na kumpunihin ang umiiral na mga sistema. Ang sagot ay nasa katotohanang nakatayo ang sangkatauhan sa isang sangandaang ang bigat ay lampas sa lahat ng nauna, at na bumubukas ang sangandaang ito sa maraming dimensiyon nang sabay.

Sa dimensiyong pamplaneta, sa unang pagkakataon ay hawak natin ang mga paraan upang gawing hindi matitirhan ang planeta, at kasabay nito ang mga teknolohiya upang pagalingin ito. Ang tanong lamang ay kung aling direksiyon ang ating pipiliin, at hindi na sapat dito ang basta pagkukumpuni. Sa dimensiyong teknikal, lumalago nang eksponensiyal ang

artipisyal na intelihensiya, bioteknolohiya at neuroteknolohiya at kaya nila tayong pag-ugnayin gayundin paghiwa-hiwalayin. Ang mapagpasya ay kung sino ang nagpapatakbo sa kanila at kung sino ang nagtatakda ng mga etikal na hangganan. Sa dimensiyong panlipunan, hawak natin ang kaalaman upang pakainin ang lahat, wakasan ang kahirapan at gawing posible ang edukasyon para sa lahat. Gayunman, milyon-milyon ang nagugutom at lumalaki ang di-pagkakapantay, kaya lumilitaw ang tanong kung gaano katagal pa tayong manonood, sa halip na lumikha ng mga sistemang gagawing makatarungang magagamit ang kaalamang ito. At sa dimensiyong pangkalooban, nagdiriwang ang isang mundo ng di-kapani-paniwalang pag-unlad at kasabay nito ay nauupos sa loob. Ang tanong ay kung gusto natin ng mga lipunang gumagana lamang ang mga tao, o mga lipunang namumukadkad sila.

Hindi ito senaryo ng malayong hinaharap kundi ang kasalukuyan. Nabubuhay na tayo sa gitna ng pagsubok na ito na humahatak sa magkabilang direksiyon, sa isang mundong nagdiriwang ng pag-unlad, nagpapatibay ng kawalang-katarungan, nagkakawatak-watak sa pulitika, nasa bingit sa ekolohiya at pagod sa kalooban. Kaya hindi ito tungkol sa maliliit na pagkukumpuni o sa tagpi-tagpi sa mga sistemang matagal nang umabot sa kanilang hangganan. Tungkol ito sa isang bagong arkitektura, isang bagong pundasyon, isang bagong kasunduang panlipunan na muling nag-uugnay sa tao, planeta, teknolohiya at kahulugan. Sa dulo ay walang iba kundi ang tanong kung paano tayo bilang sangkatauhan hindi lamang makaliligtas kundi mamumukadkad: kung paano tayo lilikha ng isang sibilisasyong lumalago, natututo at nagpapagaling, sa planetang ito at lampas pa rito. Nagmamadali ang panahon para dito, dahil bawat

salinlahing nag-aalinlangan ay ipinapasa ang pananagutan sa isang salinlahing marahil ay wala nang mapagpipilian.

Ang Dakilang Pangarap

Ang SOLIS ay higit pa sa isang plano ng reporma, isang agendang pampulitika o isang konseptong pang-ekonomiya. Isa itong pangarap, isang malawak na pangarap na mas malaki kaysa sa anumang ideolohiya, anumang plataporma ng partido at anumang pambansang interes. Binabalangkas nito ang isang mundo kung saan bawat bata ay may pagkakataong matuklasan ang kanyang mga talento, at walang talentong nawawala dahil lamang hindi ito akma sa isang pamantayan. Isang mundo kung saan walang nagugutom habang ang iba ay nabubuhay sa labis, dahil ang yaman ay hindi nangangahulugang pagbubukod kundi pinagsasaluhang pananagutan. Isang mundo kung saan nagdadala ng kaganapan ang trabaho sa halip na pagsasamantala, kung saan naglilingkod ang teknolohiya sa tao at hindi ang kabaligtaran, kung saan nakikipagtulungan tayo sa kalikasan sa halip na labanan ito. Isang mundo kung saan sumasayaw nang magkasama ang mga kultura sa halip na magdigmaan, at kung saan tumitingala tayo sa mga bituin hindi bilang mananakop kundi bilang mga tagapag-ingat na natututo.

May ilang tututol na maganda ang tunog nito ngunit hindi makatotohanan, at hindi ganoon ang mga tao. Dalawang bagay ang isinasagot dito ng SOLIS. Una, sa wala ni isang bahagi ay ipinagpalagay ng akdang ito ang mas mabubuting tao. Bawat

bahagi nito ay itinayo para sa mga taong naririto, nagkakamali, makasarili, natutukso, at dahil mismo roon ay tumatagal ito. Ikalawa, ang pangarap na ito ay hindi walang-muwang na panaginip kundi isang panukat, hindi tapos na layunin kundi isang linya ng liwanag na mapagbabatayan ng mga sistema, pasya at istruktura. Hindi tungkol ito sa kung malilikha natin ang ganap na mundo. Tungkol ito sa kung tatanggi tayong makuntento sa anumang mas mababa kaysa sa pinakamahusay na kaya nating maging. Sabay na tumutupad ng tatlong gawain ang ganitong pangarap. Nagbibigay ito ng pag-asa, dahil ipinakikita nitong posible ang pagbabago at mahuhubog ang hinaharap. Nagbibigay ito ng direksiyon, dahil tumutulong ito sa pagtatakda ng prayoridad at pagtatasa ng mga pasya. At nagbibigay ito ng kahulugan, dahil sinasagot nito ang tanong kung bakit natin pinapasan ang hirap ng pagbabago: dahil hindi tayo pumapayag sa isang mundong ang di-pagkakapantay, pagkawasak at sinisismo ang karaniwan. Kaya nakatayo ito bilang panloob na bituin sa ibabaw ng kabuuan, na nagbibigay ng direksiyon kahit sa madidilim na sandali, at itinutuon ang tingin lampas sa susunod na siklo ng halalan patungo sa mga darating na salinlahi.

Ang Panawagan sa Sangkatauhan

Ang bahaging ito ay hindi pagsusuri at hindi teorya, kundi isang panawagan: sa iyo, sa akin, sa ating lahat. Sapagkat hindi sapat na maghintay na ayusin ito ng mga nasa itaas, umasang aayusin ng pulitika at mga institusyon ang lahat, o maniwalang

isang bagong malakas na lalaki o isang perpektong programa ang gagawa ng lahat para sa atin. Hindi rin sapat na umurong sa sinisismo at kawalan ng pag-asa, magtago sa likod ng mga iskrin at ironya, o liitin ang sarili sa isiping wala namang mababago ang iisang tao.

Sapagkat ang lipunan ay hindi ang pamahalaan at hindi ang sistema. Ang lipunan ay tayong lahat, sa ating araw-araw na pasya, salita at gawa. Bawat isa ay makasusubok ng mga bagong landas sa kanyang paligid, mamuhay nang mas napapanatili, kumilos nang mas patas, magsalita nang mas maingat, makipag-ugnayan sa iba at palakasin ang mga kapitbahayan at inisyatiba, magsimula ng maliliit na proyekto, magpasimula ng mga pag-uusap, magbigay ng halimbawang nakikita at magpasa ng kaalaman. Hindi kailangan dito ng tagapagligtas at ng dakilang pinuno, kundi ng isang kritikal na dami ng mga taong nagsasabi: gusto namin itong iba, gusto namin itong mas mabuti, at sinisimulan namin ito rito at ngayon, sa aming kakayahan at sa aming buhay. Ang SOLIS ay hindi proyektong mula sa itaas kundi isang lambat at isang larangan ng mga posibilidad, kung saan ang bawat paggalaw, gaano man kaliit, ay nagiging bahagi ng isang malaking pagbabago.

Isipin mo ito: sa isang lungsod, nagsisimula ang isang paaralan na baguhin ang pagkain nito, magpahintulot ng mas maraming pakikilahok sa pagpapasya at magturo ng pagiging maingat sa kasalukuyan. Sa isang kapitbahayan, nagsisimulang sama-samang lumikha ng enerhiya ang mga tao at buhayin ang mga pampublikong espasyo. Sa isang negosyo, muling hinuhubog ng mga kalahok ang kanilang oras ng trabaho at mas patas na hinahati ang kita. Walang isa man sa mga proyektong ito ang nagbabago sa mundo nang mag-isa, ngunit sama-sama silang bumubuo ng

isang lambat na palaki nang palaking siksik at malakas. Hindi ka gustong pasanin ng panawagan ng SOLIS. Gusto nitong ipakita sa iyo na bahagi ka ng isang bagay na mas malaki, na may tinig ka at hindi ka walang kapangyarihan. Ang tanong ay hindi kung kaya mong baguhin ang lahat, kundi kung handa kang gampanan ang iyong bahagi, nang may tapang, may puso at may pag-asa.

PANGWAKAS NA SALITA

Ang akdang ito ay hindi isinulat para sa mga elite, akademya o kumperensiya, at hindi para sa mga papel na inaalikabok sa mga drawer. Isinulat ito para sa mga taong araw-araw na nagtatrabaho, nagmamahal, nagdurusa at umaasa, madalas tahimik, madalas di-nakikita, madalas pagod, at kung minsan ay nagtatanong kung ito na ba ang lahat o may mas malaki sa labas na tumatawag sa kanila at nag-uugnay sa kanila sa iba. Ang SOLIS ay isang paanyaya sa lahat ng nakararamdam na may higit pa sa kanila kaysa sa pinahihintulutan ng araw-araw, at may tapang na mag-isip nang malaki at magsimula nang maliit.

Walang Mara. Walang kusinera, walang ilog, walang Pista ng mga Ilaw. Ngunit ang lahat ng nangyayari sa kanila ay itinayo, bahagi sa bahagi, sa aklat na ito, at itinayo ito para sa mga taong gaya ng mga naririto. Iyan ang pagkakaiba ng panaginip at balangkas.

Ang akdang gumuguhit ng hangganan sa pagitan ng payo at pasya ay hindi maaaring manahimik tungkol dito sa sarili nito. Isang tao ang bumalangkas at sumulat ng akdang ito. Sa

rebisyong nagpapaiba sa bersiyong ito mula sa una, tinulungan siya ng isang artipisyal na intelihensiya. Naghanap ito ng mga kontradiksiyon, pinangalanan ang mga puwang at nagmungkahi ng mga pangungusap. Siya mismo ang sumuri, nagtakwil at nanagot sa bawat salita. Inilinaw ng makina ang sagot. Ang tao ang nagtanong.

Kaya inihahandog ang akdang ito sa mga darating pa. Nawa'y lumaki sila sa isang mundong hindi lamang nagtatanggol sa kanila kundi nagpapakain at nagpapalakas sa kanila. Inihahandog ito sa mga nakatatanda na nagbigay sa atin ng kanilang mga kuwento. Nawa'y igalang natin ang kanilang karunungan at ingatan ang kanilang mga karanasan. At inihahandog ito sa mga nabubuhay ngayon na umuugoy sa pagitan ng takot at pag-asa. Nawa'y makilala nilang hindi sila nag-iisa at na ang kanilang pananabik sa kahulugan at ugnayan ay hindi nagkataon lamang kundi isang tawag. Ayaw maging dogma ng SOLIS at ayaw maging banal na kasulatan, kundi isang kompas, isang kasangkapan, isang tulay at isang simula. Hindi ito nag-aanyaya na sumunod nang bulag kundi na sama-samang mag-isip, makiramdam at kumilos.

Sa papel, nagtatapos dito ang aklat na ito. Ngunit sa katotohanan ay hindi ito nagtatapos kundi nagsisimula: sa mga isip, sa mga puso, sa mga pag-uusap at sa mga gawang sumisibol mula roon. Nawa'y maging tulay ang SOLIS at hindi kanlungang kuta, liwanag at hindi parola ng kapangyarihan, pangako at hindi utos. Para sa mga bata, para sa mga matanda, para sa atin, para sa Daigdig, para sa mga bituin at para sa buhay.

Nabubuhay lamang ang SOLIS kapag isinasabuhay mo ito.

System of Learning, Integrity and Sustainability
– SOLIS.